

KERNBOMME:
TERGENDE VRAE BLY

Vrye Weekblad

26 MAART - 1 APRIL 1993 R3,00 (BTW INGESLUIT)

● Wie besit wie en wat in Suid-Afrika ● Die KP neuk weer dwars ● Rusland ná Yeltsin ● Erotiese Clarabelle van Niekerk is terug

**SA SE
ERGSTE
NAGMERRIE
IS BESIG OM
WAAR
TE WORD**

**IS 'N RASSE-OORLOG
ONS VOORLAND?**

INHOUD N° 215

26 MAART - 1 APRIL 1993

Voorbladfoto deur SALLY SHORKEND

7 & 8 Suid-Afrika se ergste nagmerrie is besig om waar te word. **Is 'n rasseoorlog ons voorland?**

9 & 10 Die Konserwatiewe Party het verlede naweek hul nasionale kongres in Pretoria gehou. **HENNIE SERFONTEIN** was daar en vertel van die

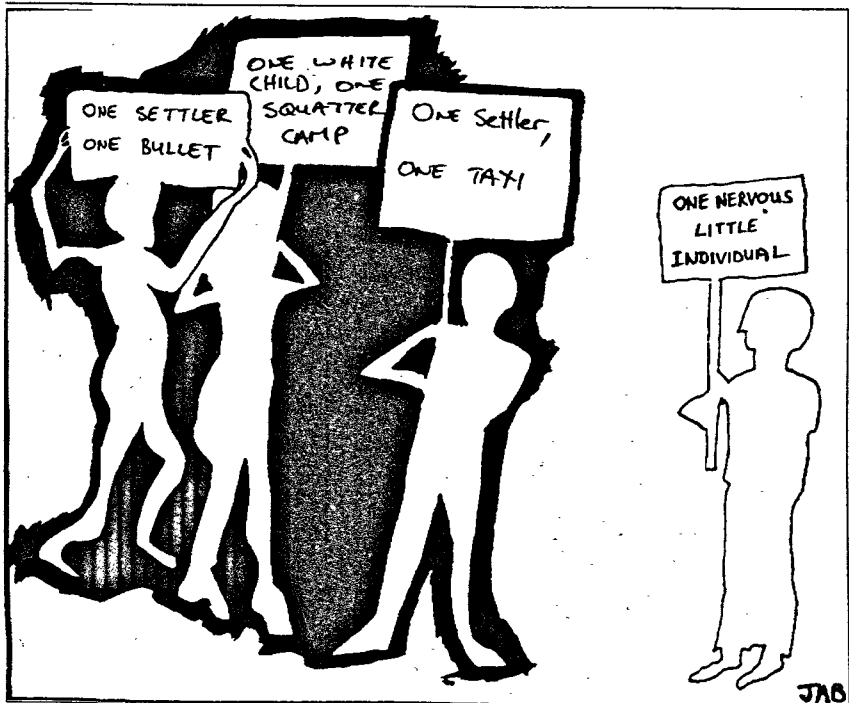
atmosfeer, krapperighede, frustrasie en rassistiese grappe

13 - 16 **Wie besit Suid-Afrika?** Vier groot groepe beheer sowat 80 persent van die aandele op die Johannesburgse Effektebeurs. Byna 90 persent van alle rykdom in Suid-Afrika is in die hande van net 5 persent van die bevolking. Aan die hand van Robin McGregor se *Who Owns Whom* verduidelik **CHRISTELLE TERREBLANCHE** die monopolistiese aard van die Suid-Afrikaanse ekonomie

24 & 25 "Ek dink die engele het gekom," sê **Clarabelle van Niekerk** aan **CHRISTI VAN DER WESTHUIZEN**

29 & 30 **Designing landscapes** - "Everything that happens in my career feels like a fluke, it just happens unexpectedly. I never intended to be a fashion designer, it just happened," says **Pascual Tarazona** to **CHARL BLIGNAUT**

AKTUEEL

- 4 DIÉ WEEK
- 11 GAAN DIE SAUK NOG 'GOEIMORE' SÊ?

INTERNASIONAAL

- 17 RUSLAND HANG IN DIE WEEGSKAAL
- 18 NUWE JODE-HAAT IN OOS-EUROPA

OMGEWING

- 19 TE VOET IN DIE ST LUCIA-RESERVAAT
- 18 LANK LEWE STOOM

RUBRIEKE & MENINGS

- 3 VRYDAGOGGEND
- 22 BRIEWE VAN ONS LESERS
- 23 BROLLOKS
FANIE OLVIER VERTEL VAN ANTJIE SOMERS SE HORINGS
- 31 CHRISTI SPEEL POP
- 32 NETTIE PIKEUR EN PLANT 'N BOOM
- 33 KLIPOOG OOR DIÉ WEEK SE TV

BOEKE

- 26 *MY GROOTSTE DEURBRAAK*, 'N OPSTEL DEUR GERRIT MARITZ
PAPER GRAVESTONES
- 27 RE-CONSTRUCTING THE NEWS

KUNS EN VERMAAK

- 34 TEATERRESENSIES
DEUR CHARL BLIGNAUT
- 35 GEVAARLIKE AANPASBAARHEID
- 36 HENNING VILJOEN SKRYF OOR DIE RUSSIESE AANSLAG
JOHANNES BRUWER OOR 'N TENTOONSTELLING DEUR SES VROU
- 37 DIE WEEKLY MAIL SE NUWE TV-PROGRAM
DORKAY HOUSE HERLEEF!
- 38 VRYE KEUSE EN ROLPRENTGIDSE

Vrye Weekblad is 'n onafhanklike nuustydskrif wat uitgegee word deur Wending Publikasies Beperk (Reg. No. 88/40168/06).

WENDING PUBLIKASIES BEPERK EN VRYE WEEKBLAD SE ADRES IS:
Breestraat 153, Newtown, Johannesburg.
POSADRES: Posbus 177, Newtown 2113.
TELEFOON: (011) 836-2151
FAKS: 838-5901

PRETORIA-KANTOOR (012) 83-4879

REDAKTEUR: Max du Preez

ASSISTENT-REDAKTEURS: Andrea Vinassa (kuns), Ina van der Linde

POLITIEKE KORRESPONDENT: Hennie Serfontein

SUB-REDAKTEUR: Ryk Hattlingh

KOPIEREDAKTEUR: Johannes Bruwer

ONTWERP: Anton Sassenberg

VERSLAGGEWERS: Christelle Terreblanche, Esma Anderson,

Wally Mbhele, Charl Bignaut, Christi van der Westhuizen, Virginia Keppler

OMGEWINGKONSULTANT: Tienie du Plessis

REDAKSIE-ASSISTENT: Nicolette Viljoen

FOTOREDAKTEUR: Sally Shorkend

FINANSIËLE BESTUURDER: Mark Beare

BESTUURDER (BEMARKING): Lillie van der Walt

KANTOOR-ASSISTENTE: Joseph Moetaesi, Vernon Zulu

so sê hulle

"I'm not pro-black or anti-white. All I'm for is justice, unqualified justice. Not black justice, not white justice."

JON QWELANE, *Sunday Star columnist and editor of Tribute magazine on deaths in police custody*

"Ek stem saam dat ons nie perfek is nie, maar ons is die beste wat die land nog ooit gehad het."

KOL JOHAN MOSTERT, *'n woordvoerder van die polisie oor sterftes in polisie-aanhouding*

"When you shake hands with someone who is completely black, you feel your hands are getting black."

Japanese state lawmaker MASAO KOKUBO, discussing illegal foreign workers during a budget hearing of the Hyogo Prefectural Assembly in western Japan

"Hulle kry hulle volle salaris, kwansuis omdat hulle hul plig teenoor hul land doen. Dit is vroue se plig om kinders in die wêreld te bring, maar kyk hoeveel word ons betaal!"

'n Vroulike werknemer van 'n Kaapse versekeringsmaatskappy wat binnekort op kraamverlof gaan en ongelukkig is dat dienspligtiges, of mans wat kampe doen, hulle volle salarisse betaal word

"He will stand condemned through the ages in the history of Hong Kong."

LU PING, *China's top official for Hong Kong policy, on British Governor Chris Patten, who has pushed for democratic reforms in the colony*

"Miskien het dr Koornhof, wat so baie vir apartheid gedoen het, met hierdie wyd gepubliseerde daad, iets van simboliese waarde vir integrasie gedoen. Hy het waarskynlik gehelp om die mite te haal uit die liefde tussen verskillende rasse en bygedra om van die taboes van die verlede ontslae te raak."

ANTHONY HEARD, *voormalige redakteur van The Cape Times in 'n artikel in die Kanadese koerant The Gazette*

"I can go without eating meat. I can go without travel. But without toilet paper...?"

Belgrade resident VESNA VELJIC, decrying the growing hardships in Serbia, where a roll of toilet paper now costs 7 American dollars

Margulies in *New Jersey Record*

het jy geweet?

Daar is sowat 110 miljoen werklose mense ter wêreld - 5 tot 8 miljoen meer as verlede jaar. Maar as jy die mense wat 'n hongerloon (onder die broodlyn) verdien hierby voeg, dan is sowat 600 tot 700 miljoen mense in die wêreldwye arbeidsmag - 'n raps oor 'n derde - werkloos of sonder genoeg inkomste om 'n draaglike bestaan te maak, sê die Internasionale Arbeidsorganisasie dié week in 'n jaarverslag.

Die stedelike gebiede van Afrika het 'n werkloosheidsyfer van sowat 15 tot 20 persent - altesame 14 miljoen stedelinge sit sonder werk, skat die organisasie, en dié syfer neem met 10 persent per jaar toe.

vrydagoggend MET MAX DU PREEZ

SA is soos iemand wat uppers en downers drink

SUID-AFRIKANERS sal gewoon moet raak daaraan dat hul land en sy mense in die volgende paar maande, selfs jare, onvoorspelbaar en hoogs temperamenteel gaan wees.

Vat maar die laaste jaar of so. Gedyende optimisme oor Kodesa se vordering gaan oor in swartgalligheid oor die vasbrand van onderhandelinge en mass action, wat tot 'n diep depressie vorder met die Boipatong- en Bisho-slagtings, net om teen die einde van die jaar weer te begin. Lig en in Januarie te blom tot positiewe geesdrif met die bosberade, ooreenkomste tussen die regering en die ANC en 'n afname in geweld. Dit het selfs begin reën.

Toe gebeur daar net 'n paar voorvalle, en vandag sit ons op 'n laagtepunt in die nasionale moreel soos seker min tevore. Eers was daar die aanval op die bakkie met Inkatha-kindere, toe die wraakaanval op die bus met ANC-mense. Dit is gevolg deur die aanval op die wit motoriste in die Vaaldriehoek en die skietery op 'n hotel in die Oos-Kaap, en toe die wraakaanvalle op onder andere 'n swart dogtertjie.

DIE OU NAGMERRIE van 'n oorlog tussen wit en swart is skielik weer met ons. En soveel wit paranoia het ek nog nooit gesien nie: mense wou nêrens heen ry nie, geen pad of straat is veilig geag nie, wapens is saam-geneem oral waar mense gaan, die Vaaldriehoek en selfs Heilbron se witmense sluit hulself ná donker agter slot en grendel toe. En die gerugte van Aplaplanne om wit skole op te blaas, versprei soos veldbrande.

Dié wipplankryery in die nasionale politieke klimaat dui net op een ding: vrede, voorspoed en demokrasie is uiters brose plantjies in Suid-Afrika. Net een of twee misstappies kan die tapyt onder al die positiewe vordering wat wel deurentyd gemaak word, uitruk.

Die boodskap van die jongste gebeure is ook dat ons nooit durf onderskat watter skade die dekades van apartheid aan ons gemeenskappe aangerig het nie. Dit maak nie saak hoeveel mooi woorde ons sê oor "nie-rassigheid" nie, ons moet beseef daar is 'n sterk ondertoon van rassegevoelens onder alles wat gesê of gedoen word.

Só byvoorbeeld is daar heelwat ongelukkigheid in die swart gemeenskap dat die wit regering en die wit media heeltemal op hol raak oor die moord op drie wit mense, terwyl die daaglikse politiek-gemotiveerde moorde op swartmense nie veel meer aandag kry nie. Die haat teen Apla en die PAC onder die wit gemeenskap loop weer só diep dat dit amper weer 'n haat vir swartmense begin word.

In dié tyd van onstabieleit het Suid-Afrika dit bitter nodig om sy politieke leiers te kan vertrou. Dit beteken veral die regering en die ANC, maar ook die groepe aan die linkse en regse ekstreme.

VAN DIE REGERING verwag ons dat hulle heel eerste gemoedere sal kalmeer en met alle politieke leiers in gesprek sal tree oor die wortels van die onstabieleit. Om elke keer te dreig dat hulle nie met die PAC sal praat voor Apla nie ontbind is nie, beteken doodeenvoudig die probleem word groter.

Dan verwag ons dat die regering die polisie sal gebruik om gewelddadige elemente in toom te hou en geweldenaars voor die hof te bring. Maar terwyl die polisie en die weemag self onder verdenking staan van politieke sluipmoorde en Staatspresident FW de Klerk tot gister nog weier om behoorlik skoon te maak en die sluier te lig, gaan die polisie se pogings deur die meeste mense met wantroue bejeën word en gaan hulle nie die samewerking van die bevolking kry wat hulle nodig het nie.

Dit is juis die regering se volgehoue weiering om alle sake rondom die Goniwe-moorde te ontbloot of selfs die verdagte offisiere voorlopig te skors wat die veiligheidsmagte baie ongewild in die Oos-Kaap en die Transkei maak - juis dáár waar die regering vandag beter samewerking nodig het.

Ons verwag ook van die regering om ewe histories te raak oor die AWB se vergeldingsbendes en rassistiese aanvalle en oor die KP se onheilspellende mobilisasie-aksies as oor Apla se bese planne. Voor die SAP Transkei binneval, moet hulle dalk eers Ventersdorp binneval.

As senior kabinetslede se bloeddruk en humeur styg teenoor Apla en mense soos Clarence Makwethu en Benny Alexander, maar 'n bewese rasse-moordenaar soos Barend Strydom loop in dieselfde week rond en maak verklarings namens 'n rassistiese, gewelddadige terroriste-organisasie, dan verdink ek en baie ander mense hulle daarvan dat hulle ook voel 'n wit lewe is meer werd as 'n swart lewe.

VAN DIE ANC VERWAG ons dat hulle sterk en onomwonde standpunt sal inneem teen die geweldpleging, en, ter wille van die wit paranoia, ook oor die Apla-aanvalle. Dit lyk asof daar 'n vrees in die ANC is dat as dié moorde te hard veroordeel word, dit ongewild gaan wees onder radikale ANC-elemente. Dit is jammer.

En van die ANC, net soos van die regering, verwag ons dat hulle in dié tyd van krisis eers die verkiesingspropaganda eenkant sal skuif en nie elke gebeurtenis sal aangryp om 'n paar vlieë af te vang nie.

Selfs al slaag die politici daarin om die PAC by die onderhandelingsstafel te kry en geweld te laat afsweer, gaan dit waarskynlik nie die einde van Apla en sy rassistiese moorde beteken nie. Dit moet mos nou al duidelik wees die PAC het nie juis beheer oor Apla nie.

Dit beteken ons sal Apla - en soos met regse fanatici, beteken dit ook enige rassistiese ekstremis wat soos Apla voel en dan sommer namens hulle optree - in ons gemeenskap moet isoleer. Ons sal die meeste swartmense moet oortuig dat dié moordenaars uit die gemeenskap geweier moet word, sodat hulle nie langer met die hulp van township- of tuisland-inwoners kan verdwyn ná hulle hul moorde gepleeg het nie.

Die laaste week se gebeure is 'n waarskuwing aan alle Suid-Afrikaners dat ons elke dag op 'n hoogspanningslyn loop. En as ons val, gaan die val groot wees.

DIE TRANSVALER KWYN WEG

KORT op die hakke van die nuus dat die Oos-Kaapse koerant *Oosterlig* gaan sluit, kom die nuus dat *Die Transvaler* oor 'n maand sy laaste uitgawe druk.

'n Nuwe weekblad uit die Perskorstal, die *Noord-Transvaal Metro*, gaan van 2 Julie uitgegee word.

Dié besluit volg nadat Perskor al geruime tyd teen 'n verlies bedryf word en veral met *Die Transvaler* geld verloor. Die bedryfsverlies het glo in die laaste boekjaar met R6 miljoen tot R27 miljoen toegeneem. Perskor het ook die laaste twee jaar 'n groot hoeveelheid van sy staatskontrakte verloor, terwyl dié van Nasionale Pers toegeneem het.

By navraag wou Perskor se besturende direkteur, Koos Buitendach, niks bevestig nie: "Oor ons produkte praat ons net in ons tydskrifte." Hy wou ook nie gerugte bevestig dat *The Citizen*, wat glo ook teen 'n aansienlike bedryfsverlies uitgegee word, dalk toegemaak kan word nie.

Vrye Weekblad verneem *Die Transvaler* se leserstal het veral gekrimp weens sy ideologiese strekking die laaste paar jaar. Die koerant het hom tussen die KP en die NP bevind, maar tussen die twee stoele deurgeval, word gesê. Gerhard Burger, die huidige redakteur, gaan vervang word.

Nog 'n woeling in die media-nuus dié week is dat Radio 702 en *Finance Week* stalmaats geword het.

Die skuif volg ná die likwidering van Tollgate Holdings-groep, wat die 7 610 aandele van *Finance Week* gehou het. Allan Greenblo, redakteur van die finansiële tydskrif, het die stryd om die beheer daarvan gewen toe hy die enigste aanbod vir die aandele indien. Hy het kort daarna aangekondig dat Radio 702-publikasies 'n minderheidsaandeelhouer sal word van Finance Week Holdings, waarvan Greenblo besturende direkteur sal wees. Die twee partye sal gesamentlik beheer uitoefen.

Radio 702 het ook onlangs aangekondig dat hy gesamentlike beheer verkry het oor die maatskappy het wat nou die Amerikaanse tydskrif *Longevity* in Suid-Afrika gaan uitgee. - CHRISTELLE TERREBLANCHE

YELTSIN: DIE WÊRELD HOU ASEM OP

Gorrell in Richmond Times-Dispatch

DIE Weste wag in spanning op die ontvouing van die magstryd tussen pres Boris Yeltsin van Rusland en sy teenstanders in die parlement in die volgende dae. In Washington, Bonn, Parys en Londen word die ergste gevrees: burgeroorlog en chaos wat selfs tot die gebruik van die duisende kernwapens in Rusland kan lei.

Die Russiese parlement het 'n spesiale sitting van die kongres van volksafgevaardigdes vir vandag (Vrydag) belê om te besluit, in die woorde

LESOTHO NA STEMBUS

Ná 7 jaar van militêre regering gaan die kiesers van Lesotho môre vir die eerste keer in 23 jaar na die stembus. Die militêre regering het hul verbintenis tot 'n terugkeer na demokratiese burgerlike regering onomwonde verklaar. Heelwat twyfel bestaan egter oor hul werklike bereidwilligheid om afstand te doen van mag.

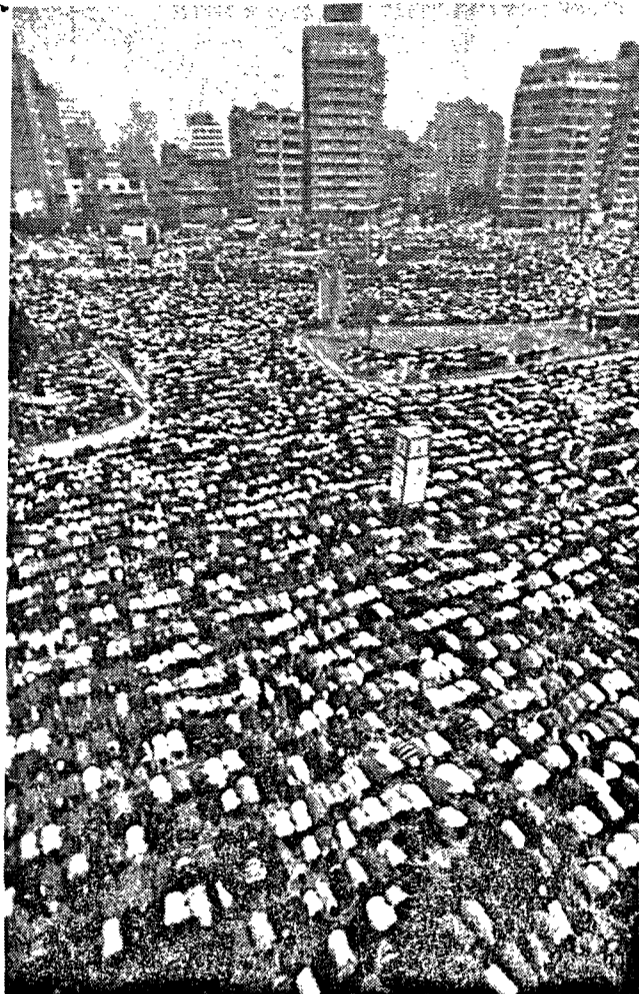
Behalwe vir dié kwessie, hang die swaard van geweld oor die verkiesingsverrigtinge. Die BCP (Basutoland Congress Party) is van intimidasie beskuldig - BCP-leiers ontken dit. Die BNP (Basotho National Party) en die BCP is die enigste partye wat die verkiesing moontlik kan wen.

Die verkiesingsproses sal onder toesig van die VVO plaasvind. Volgens die hoof-verkiesingsbeampte, Jocelyn Lukas, is die nodige infrastruktuur reeds opgestel. Ander moontlike probleme is stembedrog en die feit dat minder as 50 internasionale waarnemers die verkiesing sal monitor.

van Yeltsin se grootste teenstander, speaker Ruslan Chasbukatov: "hoe die grondwet, ons enigste wapen, beskerm moet word."

Yeltsin se teenstanders wil hê twee derdes van die kongres moet besluit dat Yeltsin ontsetel moet word oor sy stappe om Rusland deur presidensiële dekreet te regeer en eiehandig 'n referendum uit te roep. Yeltsin, wat dié week die volle steun van die Weste gekry het, het aangedui dat hy hom selfs nie daaraan sal steur nie, en wil voortgaan met 'n referendum op 25 April.

(Volledige agtergrond-berig oor Yeltsin op bladsy 17.)

KAIRO - Duisende Moslem-aanbidders het dié week deelgeneem aan die tradisionele Eid El Fitr-seremonie - die einde van die heilige maand Rhamadan - skynbaar onbewus van die 28 Moslem-militantes wat sedert 1 Maart deur Egiptiese polisie gedood is. Dié voorvalle van geweld is deel van die Egiptiese regering se poging om die militantes te stuit. Die militantes poog om die regering omver te gooi en 'n Islamitiese teokrasie daar te stel. (Foto: AP)

ANC EN NP STEM SAAM OOR STREKE

DIE ANC en die NP stem nou uiteindelik in wese saam oor die wyse waarop in die onderhandelingsproses oor die voorheen omstrede saak van streeksregerings besluite geneem moet word.

Die twee onderhandelingsvennote het ook nou baie nader aan mekaar gekom oor fundamentele aspekte soos die magte, funksies en grense van die streke. Dit kan afgelei word uit die besluite van die ANC se konferensie oor streekregering verlede week sowel as die ANC se perskonferensie Maandag wat deur Thozamile Botha, hoof van die afdeling plaaslike en streekregering, en Zola Skeweyia van die departement Grondwetlike Sake, toegesprek is.

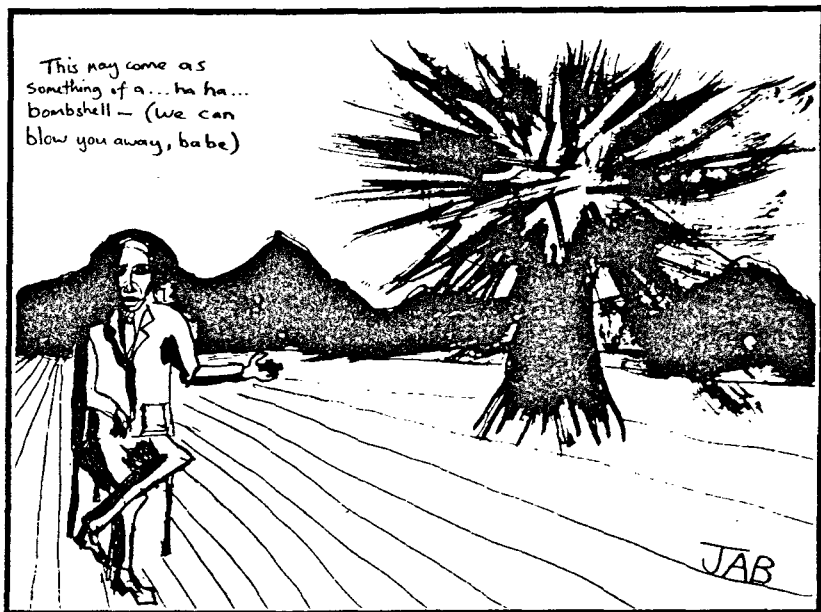
Dit beteken dat die grondwetkrywende vergaderings finaal die formele besluite oor streekregering sal neem, maar dat 'n veelparty-kommissie (VPK) vooraf deur die hervatte Kodesa aangestel sal moet word om die kwessie van grense en magte te ondersoek.

In die praktyk kom dit daarop neer dat die eintlike werk en besluite deur die kommissie gedoen sal word. Soos Botha erken het, is dit vanselfsprekend dat indien die partye op die Kodesa-kommissie ooreengekom het, hul verteenwoordigers in die grondwetkrywende liggaam nie oornag hul standpunte gaan verander nie.

Dit moet nog gesien word of die Inkatha Vryheidsparty (IVP) en Bophuthatswana, wat daarop aandring dat die VPK die finale besluite moet neem, dit sal aanvaar.

Die ANC het sy plan van 16 streke laat vaar, en stel tussen 4 tot 10 streke voor, wat in ooreenstemming is met die voorstelle van die NP. Die ANC suggereer dat 8 of 9 streke vir hom aanvaarbaar sal wees.

Veral van belang is 'n toegewing deur die ANC wat deur Skeweyia aangekondig is. Die Grondwetlike Komitee van die ANC het besluit om voor te stel dat elke streek, hoe groot of klein, gelyke verteenwoordiging in die Senaat sal hê - soortgelyk aan die stelsel in die VSA. Tot dusver het die ANC geweier om so 'n voorstel te aanvaar. Regeringsbronne beskou dié toegewing as 'n "deurbraak". - HENNIE SERFONTEIN

KERNBOMME: TERGENDE VRAE BLY

STAATSPRESIDENT FW de Klerk se aankondiging dat Suid-Afrika wel kernwapens gemaak het, maar dit nou vernietig het, het heelwat vrae onbeantwoord gelaat.

Maar De Klerk se verduidelikings hoekom die Nasionale Party-regering dié projek van by die R800 miljoen in 1974 geloods het - dat dit as afskrikmiddel gebruik sou word as toestand in Suid-Afrika versleg - werp nuwe lig op die militante Totale Aanslag-mentaliteit van die Vorster- en PW Botha-regerings.

"'n Mens maak nie 'n bom as jy nie dink jy kan hom dalk gebruik nie," sê 'n senior politieke ontleder dié week. "Op wie wou hulle dit gooi? Nou kan selfs die goedgelowiges die stories van moordbendes en dirty tricks begin glo, want dit is mak vergeleke met 'n atoombom."

Vrae word nou internasionaal gevra oor De Klerk se stelling dat die kernwapens nooit getoets is nie, veral as gevolg van die bevinding deur die Amerikaanse Defence Intelligence Agency dat 'n Amerikaanse satelliet in 1979 'n kernontploffing 2 400 km suid van Kaapstad waargeneem het.

Buitelandse intelligensieliggames sluk ook swaar aan die versekering dat geen hulp van buite Suid-Afrika verkry is vir die ontwikkeling van die wapens nie. Veral Israel en Frankryk word genoem as bronne vir van die materiaal en tegnologie.

Minstens Amerika is al genuine tyd bewus daarvan dat Suid-Afrika kernbomme het. Op 12 April 1979 het die Pretoria drie Amerikaanse diplomate uitgeskop nadat 'n kamera in die onderstel van die ambassadeur se vliegtuig gevind is. Pik Botha het toe sy "profound shock and dismay over this reprehensible act" uitgespreek en gesê die ambassade "was engaged in a systematic program of photography of vast areas of SA, including some of our most sensitive installations".

Die *New York Times* het toe geskryf dié installasies was waarskynlik die kerninstallasies by Valindaba en Pelindaba en by die militêre basis Riemvasmaak in die Noord-Kaap.

HOW HARD WILL SA SQUEEZE TRANSKEI?

RELATIONS between Transkei and the South African government plummeted to a new low this week as the Goldstone Commission found that Apla was using the homeland as a springboard to attack whites in South Africa.

Transkei's military ruler, Major General Bantu Holomisa, was quick to reject the findings of the commission, which he called a "kangaroo court manipulated to serve the interest of

Jacques Chirac, leier van die Galliese Party in die gematigde regse alliansie wat die eerste ronde in die Franse verkiesing gewen het, skud blad met 'n ondersteuner in Calais in die noorde van Frankryk (Foto: AP)

MITTERRAND KLOU VAS

DIE Sosialistiese Party van president Francois Mitterrand van Frankryk lek nog sy wonde ná die skouspelagtige oorwinning van die alliansie van konserwatiewe partye verlede Sondag in die eerste ronde van die vyfjaarlikse algemene verkiesing.

Maar terwyl die leier van die Galliese party, Jacques Chirac, daarop aandring dat die 76-jarige president moet bedank, het Mitterrand dit duidelik gemaak dat hy van plan is om sy tweede sewe-jaar termyn, wat tot 1995 duur, uit te dien ondanks sy party se vernietigende neerlaag.

Die Regse Unie vir Frankryk, 'n alliansie van konserwatiewe partye, het verlede Sondag 39,5 persent van die stemme op hulle verenig, en daar word voorspel dat die partye 450 tot 476 van die 577 setels in die Nasionale Vergadering gaan buitmaak. Die finale ronde van die verkiesing vind dié Sondag plaas.

Hierteenoor word voorspel dat die sosialiste, wat in die skande gestek is deur toenemende werkloosheid, finansiële skandale en die swak stand van die ekonomie, tot 'n klein opposisieparty gereduseer sal word met so min as 54 van sy voormalige 276 setels.

the National Party government".

President FW de Klerk - under strong pressure to act against the wave of terrorist attacks ascribed to Apla - warned Transkei that if it didn't act on the report's findings, South Africa would take "firm steps" to protect its interests.

In the wake of last year's attacks on whites near the Transkei border, the government repeatedly let it be known it was considering cross-border raids. But the plans came to nothing when even the police had to admit that Apla "bases" were only informal and temporary.

The SA Police meanwhile said they had arrested 18 Apla members for questioning, and more arrests were expected. These detentions without trial have been condemned by the ANC and PAC.

De Klerk's latest warning to Transkei will be interpreted as referring again to the possibility of raids.

The other major hold that South Africa has over Holomisa is his complete financial dependence on Pretoria. While SA government has in the past dismissed the possibility of cutting off his funding entirely, there is a lot of space for other forms of financial pressure on him. Last year, the Transkei government budget was only approved months after the financial year began.

Despite Goldstone's findings, the case against Transkei over Apla is far from proven. The committee which investigated the charges heard evidence only from the SADF and police. Holomisa and the PAC refused to participate.

There is clearly some benign neglect in the Transkei which probably allows groups like Apla more freedom to operate

than elsewhere in South Africa. Whether there is more concrete collaboration than this remains to be seen.

A critical factor in the row between the two remains the real pressure on the government to be seen to be acting in the face of a spate of apparently senseless attacks on whites. - CHRIS MABUYA / EL News

SA KUNSTENAARS NA VENESIË

NA baie drama agter die skerms, is die name van die kunstenaars wat Suid-Afrika in die 45ste Venesiese Biënnale (van 13 Junie tot 10 Oktober) gaan verteenwoordig, gistermiddag deur die SA Kunstervereniging bekend gemaak.

Suid-Afrika is ná 'n afwesigheid van meer as twee dekades teruggenooi na dié belangrike internasionale kuns-gebeurtenis. Vanjaar se tema is Die Kardinale Aspekte van Kuns.

Die beeldhouer, Jackson Hlungwani, en Sandra Kriel, 'n gemengde media-kunstenaar, is deur 'n paneel wat deur die SA Kunstervereniging aangewys is, gekies om Suid-Afrika amptelik te verteenwoordig.

Kunstenaars wat aan die tentoonstelling gaan deelneem is: Willie Bester, Andries Botha, Norman Catherine, Keith Dietrich, Kendell Geers, Philippa Hobbs, Sifiso Ka Makame, William Kentridge, David Koloane, Noria Mabasa, Trevor Makhoba, Johannes Maswanganyi, Tommy Motswai, Karel Nel, Tony Nkotsi, Malcolm Payne, Joachim Schönfeldt, Helen Sebidi, Mashego Segogola, Penny Siopis, Pippa Skotnes, Willem Strydom, Sue Williamson and Tito Zungu. - ANDREA VTNASSA

KWAZULU-POLISIE DALK BY MOORD BETROKKE

DIE Kwazulu-polisie is die week gekoppel aan die afgryfslike moord op kinders in Natal.

'n Konstabel van die Kwazulu-polisie is Dinsdag in Natal in hegtenis geneem in verband met die voorval vroeër vandeemaand toe ses skoolkinders in 'n minibus in die Swayimane-gebied in Natal doodgeskiet is.

'n Woordvoerder van die polisie in Durban sê die verdagte kom binnekort voor oor die voorval wat skokgolwe deur die land gestuur het. Die Swayimane-gebied, ook bekend as die Tafelberg-gebied, val buite Kwazulu. Dit is nie bekend of die polisieman aan diens was toe hy na bewering betrokke was by die aanval nie.

Op die toneel is AK47- en 30.06-patroondoppe en 'n F1-handgranaat gevind.

EERDER KONDOME AS RYSPOEDING

KONDOME, satellietskottels, kompakskywe en multi-vitamine is in by Britse verbruikers. Ook rekenaar-speletjies, klaar-voorbereide souse en gebottelde lager, bevind die Sentrale Statistiese Kantoor dié week in Brittanje.

Die statistici wat die Britse se handelsprysindeks opstel om lewenskoste te meet, stel jaarliks ook 'n lys van produkte op wat die eietydse verbruikersmaak weerspieël. Hul lys wys ook 'n toename in gerieflikheidsinkope: twee-liter bottels limonade het een-liter bottels vervang op die inkopielys en aartappels in sakkies het los aartappels vervang.

Produkte soos geblikte ryspoeding, netgordyne en swart en wit TV's is lank nie meer in nie, is bevind.

ANC-RAADGEWERS LAAT EKONOME ROOI SIEN

DIE "plaaslike gemeenskap van ekonome" is besorg oor die "Rooi ANC-Raadgewers" wat aangestel is om die ANC se antwoord op minister Derek Keys se Normatiewe Ekonomiese Model te skryf, berig *Sake-Beeld* dié week.

Beeld sê nie wie die plaaslike gemeenskap van ekonome is nie, maar uit die berig lyk dit asof hulle hul agter die regering se model skaar. Dit is bekend dat Pretoriase ekonome die grootste deel van die model geskryf het.

Dié ekonome is nou veral bekommerd omdat elf van die dertien lede in die ANC se span buitelanders is en twee na bewering in hul lande politieke bande met Kommunistiese Partye het. Nege van die elf kom uit Westerse lande en die ander twee uit Indië en Tanzanië.

Volgens *Finance Week* het die ANC die buitelanders by sy span betrek, omdat hul lande van herkoms geld vir die projek geskenk het. Keys se model is uit belastinggeld gefinansier.

Die "plaaslike ekonome" sê dit is moontlik dat die "linkse span" 'n "ideologies suiwer beleidsdokument" kan opstel wat die buitelandse vertroue en investering in Suid-Afrika kan ondermyn, synde die internasionale gemeenskap reeds 'n "brose vertroue" in die ANC se ekonomiese insig toon.

* In 'n nuwe inligtingstuk lyk dit asof die ANC se vertroue in die regering se ekonomiese insig nog broser is.

Volgens die inligtingstuk is dit moontlik om met R9 biljoen (9 000 000 000) aan belastinggeld die volgende te doen: 'n Mens kan R15 miljoen se toilette êrens in die veld opsit; R8 miljoen aan pensioene uitbetaal aan mense wat al dood is; R2 miljoen bestee op motors wat nooit gebruik sal word nie; R7 miljoen aan 'n onbewoonde township bewillig; R850 miljoen opsy sit vir ministers se byvoordele en dan bly daar nog R8,12

Alfred Eisenstaedt (Foto: SALLY SHORKEND)

"V-J Day" 15 Augustus 1945

"EK het tien vingers, maar ek kan nie soos Picasso skilder of klavierspeel soos Van Cliburn nie. Dié talent kom van die brein en van sig. As jy nie 'n kunstenaar se oog het nie, sal toerusting jou nie help nie." Sô beskryf die vader van fotojoernalistiek, Alfred Eisenstaedt, sy indruk van fotografie. Dié wêreldberoemde fotograaf neem al 60 jaar lank foto's: hy neem foto's om te kan leef, het hy al gesê. Suid-Afrikaners het nou die geleentheid om Eisenstaedt se uitsonderlike talent van naderby te besigtig by die Johannesburgse Kunstgalerie in Joubertpark. Die uitstalling duur tot 2 Mei 1993.

biljoen oor vir "kovert" operasies.

Wat die ANC ontstel is dat al dié uitgawes in die afgelope boekjaar plaasgevind het, terwyl 9 miljoen Suid-Afrikaners werkloos is, 7 miljoen in plakkerskampe woon en 14 miljoen ongeletterd is.

"Die tyd het gekom om aan te dring op demokrasie en 'n openheid oor alle areas van regering, veral fiskale beleid", sê die ANC. - CHRISTELLE TERREBLANCHE

WIT WOLF TERUG IN DIE POLITIEK

BAREND STRYDOM, die Slagter van Strijdomplein wat in Oktober verlede jaar vrygelaat is as 'n "politieke gevangene", is weer besig om aktief tot die verregse politiek toe te tree. Dié week het hy as woordvoerder van die "Wit Wolwe" opgetree, en laasweek was by een van die voorbokke by die hysing van die Vierkleur in Brits.

"Boerstaat" Bosman, wat beweer hy is die Wit Wolwe se sekretaris-generaal, het Sapa dié week gebel en gesê 'n agent van die Wit Wolwe is verantwoordelik vir die voorval Sondag naby Nigel waarin die vyfjarige Mzandile Morjane skerp aan die arm verwond is toe mense uit verbygaande motor op haar en haar pa, Simon, geskiet het. Dit was glo uit weerwraak vir die aanval op witmense Vrydag suid van Johannesburg. Strydom het kort daarna ontken dat die Wit Wolwe betrokke was. Strydom, wat die voorval as 'n "besope" skietery beskryf, sê Bosman is 'n bedriër wat die Wit Wolwe wil diskrediteer.

Oudergewoonte sê Strydom die Wit Wolwe doen alles in hul vermoë om te keer dat die ANC "die land oorneem". Hy loof die AWB se optrede Maandag by Eikenhof as 'n "stap in die regte rigting".

Die Departement van Korrektiewe Dienste sê hulle kan nie teen Strydom optree nie, want Strydom is op gewone parool-voorwaardes vrygelaat. Dié voorwaardes is onder meer dat hy hom elke twee weke moet aanmeld by die hoof van die gevangenis; dat hy nie die landdrostdistrik waar hy woon, mag verlaat sonder goedkeuring; dat hy nie van woonadres mag verander sonder goedkeuring nie; en dat hy hom nie aan enige misdryf of wangedrag skuldig mag maak nie.

PAC VERANTWOORDELIK VIR APLA, SÊ GOLDSTONE

DIE verhouding tussen Apla en die PAC is 'n direkte verhouding, sê die Goldstone-verslag wat Woensdag in Pretoria uitgereik is.

Apla is verantwoordelik vir die uitvoering van die PAC se militêre beleid, soos bepaal deur die Militêre Kommissie. Minstens drie lede van die Militêre Kommissie is na bewering lede van die PAC se Nasionale Uitvoerende Raad. Hulle is Johnson Mlambo, Joe Makwanazi en Thobile Gola.

Voorts word beweer dat die president van die PAC, Clarence Makwetu, en die eerste adjunk-president, Johnson Mlambo, in die Apla-opperbevel dien. Die PAC beheer Apla se begroting.

Die verslag sê die PAC is verantwoordelik daarvoor om te verseker dat Apla voorsien word van wapens, toerusting en finansiële middele.

"Enige demokratiese beweging moet verantwoordelikheid vir en beheer oor sy lede aanvaar. Sy beleid kan nie op teenstrydige ideale gebaseer wees nie, naamlik aan die een kant die gewapende stryd en aan die ander kant demokratiese en vreedsame verandering. Dit verhouding tussen die PAC en Apla is 'n direkte verhouding. Die PAC steun trouens in sy onlangse openbare verklaarings nie meer ernstig op vroeëre pogings om voor te gee dat elkeen outonoom is nie," sê die verslag.

Apla se opperbevel (ekstern) het algemene beheer oor al Apla se operasies en aktiwiteite hier en in die buiteland. Dit bestaan uit 30 mense. Johnson Mlambo is die Opperbevelvoerder, en Victor Gqweta, alias Sabelo Phama, is die bevelvoerder en sekretaris van Verdediging. Die stafhoof is Barney Normal Hlatswayo Mzolo.

Dit blyk dat 'n aantal plaaslike bevelstrukture, onder bevel van 'n plaaslike bevelvoerder, elkeen verantwoordelik is vir 'n spesifieke gebied. Die plaaslike bevelvoerder staan onder 'n streeksbevelvoerder, wat 'n aantal eenhede bestaande uit drie tot agt persone, beheer.

Opdragte ontstaan by die opperbevel, en word deur die betrokke streeksbevelstrukture aan die plaaslike bevel oorgedra. Die nodige wapens, ammunisie en ander toerusting, word ook deur die streekbevelstrukture voorsien.

Die plaaslike bevelstruktuur identifiseer die teiken, beplan die operasie en gee aan 'n spesifieke eenheid of eenhede opdrag om die operasie uit te voer. Eenhede en plaaslike bevelstrukture word nie toegelaat om horisontaal met mekaar in aanraking te kom nie. Vertikale kontak tussen verskillende strukture word deur die Apla-opperbevel gesien as 'n belangrike faktor in die handhawing van sekuriteit.

Volgens die SAP het Apla sowat 120 lede in Suid-Afrika wat militêre opleiding in die buiteland ondergaan het. Dit is nie bekend hoeveel rekrute plaaslik opgelei is nie. Daar word gereken dat daar sowat 2 700 lede in die buiteland is, insluitend vroue, kinders en mense wat op landbouprojekte werk, waarvan die meerderheid in Tanzanië is.

Oor Apla-kampe sê die verslag Apla-lede ontvang opleiding by 'n formele basis in Tanzanië, maar ook in ander lande in Afrika, Oos-Europa en Asië. Die SAP en die SAW het ook inligting verskaf oor Apla-opleiding in Transkei, maar geen bewyse is ontvang van formele basisse in dié tuisland nie. Dis ook klaarblyklik geen geheim dat hulle wel daar opleiding ontvang nie en die

SUID-AFRIKA SE ERGSTE NAGMERRIE WORD DALK WAAR

Die moorde op wit motoriste in die Vaaldriehoek en ander rasse- en wraak-aanvalle die laaste week, gesien saam met die stigting van die AWB se sogenaamde Vergeldingseenheid en die loodsing van die Konserwatiewe Party se onheilspellende Mobilisasie-aksie, het Suid-Afrikaners skielik weer laat wonder of die nagmerrie van baie dekades nie dalk besig is om waar te word nie: 'n bloedige kommunale oorlog tussen wit en swart. **INA VAN DER LINDE** het te midde van ongekende wit paranoia en militante uitsprake uit verskeie oorde met politieke ontleders gesels

NOG 'N PAAR lukrake Apla-moorde en 'n paar wraakaanvalle deur regse ekstremiste en die mense van Suid-Afrika is gedompel in 'n rassehaat en 'n polarisering soos nog nie hierter lande gesien is nie. Die gevolge daarvan kan, as 'n ergs moontlike scenario, lei tot 'n situasie soos tans in Bosnië-Herzegovina beleef word.

'n Mens begin wonder of dit nou die begin is van die rasse-oorlog wat Ali Mazrui, een van Afrika se bekendste swart denkers en skrywers, in sy boek *Cultural Forces in World Politics* (1990) voorspel. Hierin skryf hy asof dit 'n aanvaarde feit is dat net 'n rasse-oorlog swart oorwinning kan voorafgaan.

Dr Wim Boooyse, risiko-konsultant van Pretoria en 'n iemand wat sy doktorsale tesis oor die PAC geskryf het, sê: "Die aanvalle op witmense en veral op kinders, is 'n nuwe dimensie in die lae-vlak oorlog wat die afgelope aantal jaar aan die gang is. Die doel is blykbaar om op te tree as *agents provocateurs* om polarisasie tussen wit en swart tot die uiterste te dryf en gemeenskappe teen mekaar af te speel soos in Natal gedoen word.

"Indien hulle 'n swart-wit konflik kan uitlok, sal dit uitloop op 'n uitgerekte rasse-oorlog soos in Bosnië-Herzegovina wat die killingfields van Natal mak sal laat lyk."

Prof Lawrence Schlemmer van die RGN is meer terughoudend. "Ons is baie besorg oor die moontlikheid dat daar van die kant van sekere blankes 'n baie heftige teenreaksie kan kom en dat die geweld kan uitkring. Maar ek sien dié nog nie as die begin van 'n rasse-oorlog nie.

"My gevoel is dat hierdie optredes so oop en bloot geskied dat dit net 'n kwessie van tyd is voor die skuldiges opgespoor en gearresteer sal word en dit gaan gemoedere sus."

Transkeise regering is bewus daarvan.

Dit blyk voorts dat Apla wapens in Transkei beskikbaar het, wat gebruik word vir aanvalle op die polisie en die publiek. Die wapens word van verskeie buurstade na Transkei ingesmokkel. Die SAP beweer dat Apla infiltrasieroetes via Botswana deur die Ramatlabama-grenspos volg, sowel as 'n lugroete via Lesotho na Transkei.

Die aanbevelings van die Goldstone-kommissie is onder meer dat die internasionale gemeenskap versoek word om alle hulp aan Apla te weerhou; druk op die PAC uit te oefen om op te hou om dade van geweld

Nog 'n rede waarom ons nie van 'n rasse-oorlog kan praat nie, is dat die aanvalle geïsoleerd en in bepaalde gebiede plaasvind. Die gevalle vind nog lank nie so algemeen verspreid plaas as ander politieke geweld nie.

En sê Schlemmer, 'n burgeroorlog in 'n land met veiligheidsmagte wat nog hulle hegheid behou het, is feitlik onmoontlik. Dit kan net gebeur waar die veiligheidsmagte verdeeld is of aan die verbrokkel is.

"Die sterk moontlikheid bestaan dat as gevolg van die druk wat van orals op die PAC geplaas word, hulle wel een of ander poging gaan aanwend om hulself te distansieer van die aanvalle op blankes. Die gevolg hiervan sal wees dat die

aanvalle as afwykend beskou gaan word en dit sal ook 'n kalmerende invloed hê," meen Schlemmer.

Hy onderskei tussen verskillende vorme geweld wat op die oomblik in Suid-Afrika sigbaar is. Daar is die soort geweld wat ontstaan as gevolg van 'n vervreemding van mense soos die bandelose jeug waar werkloosheid 'n beduidende rol speel. Dit het moontlik 'n politieke verband, maar is nie noodwendig polities nie.

Die tweede soort geweld tref mens in groot gedeeltes van Natal aan. Die oorsaak is die intense wedywering oor politieke gebiede of die besetting van politieke gebiede. "Dit is 'n kompetatiewe geweld wat veral voor 'n verkiesing 'n kenmerk is. Daar kan verwag word dat dit meer intens gaan word hoe nader ons aan die verkiesing kom." Maar die derde soort geweld kan bestempel word as die gevolg van 'n sameswering (conspiracy) wat deur klein groepe uitgevoer word. Dit kom dwarsoor die wêreld voor en mag terroristies van aard wees.

deur Apla te steun en hulle te wend tot onderhandelinge; en die regering van Tanzanië se reaksie op beweringe in die verslag dat daar opleiding aan Apla verskaf word, te verkry.

Die kommissie vra ook dat die Transkeise owerheid se reaksie op beweringe in die verslag verkry word en dat druk op die Transkeise regering uitgeoefen word om die gebruik van sy grond as afspringplek vir aanvalle teen die publiek te verbied; en dat alle partye druk op die PAC en Apla moet uitoefen om hulle aan te sluit by onderhandelinge en om die Nasionale Vredesverdrag te onderteken. - **INA VAN DER LINDE**

Die doel is om angs en vrees te veroorsaak, maw 'n politieke selfgeldingsdrang van 'n brutale en baie aggressiewe aard.

"Ek gebruik die woord terrorisme in 'n streng tegniese sin - nie in die oorkoepelende sin wat dit hier in die verlede gebruik is nie - naamlik 'n bepaalde tegniek in die politiek om mense te terroriseer, bang te maak."

Schlemmer sê andersyds kan die soort terrorisme daarop gemik wees om 'n land of 'n proses te destabiliseer - verwysende na die onderhandelingsproses wat nou weer aan die gang gekom het. Laasgenoemde is die sogenaamde "derde mag" wat in die verlede telkens die onderhandelingsproses ontwig het. Die jongste gebeure toon weer eens dat daar meer as een "derde of verborge mag" betrokke is by die destabilisering van die land.

Schlemmer sê: "Ek vind dit moeilik om die geweld in die Vaaldriehoek en die Oos-Kaap te klassifiseer. Ons weet nog nie of dit 'n sameswering van terroristiese aard is en of dit daarop gemik is om die politieke proses te destabiliseer nie. Dit mag albei doelstellings wees.

"Ek dink in elk geval dat dit die eerste keer is dat geweld so doelbewus gebruik word om 'n teenreaksie uit te lok. Dié mense behoort te weet dat indien jy kinders in motors oppad skool toe doodskiet, daar 'n reaksie gaan wees en op een of ander stadium 'n irrasionele reaksie."

In die verlede is daar baie gruweldade gepleeg. "Maar selfs die moord op die ses kinders in die bakkie by Tafelkop kon gemik wees op 'n bepaalde politieke leier wat in die bakkie sou gewees het. Dit was nie 'n doelbewuste poging om kinders dood te maak nie.

"Die aanvalle op witmense het blykbaar doelbewus kinders as teiken gehad. Ek dink dit is nuut. Vir die eerste keer kan gemoedere baie hoog loop in die plaaslike wit gemeenskappe waarin geweld plaasvind. Dit lyk nou of enige blanke ouer wat kinders in daardie geweste skool toe karwei 'n moontlike teiken is."

Hiermee stem beide Booyse en dr Chris de Kock, ook van die RGN, saam. De Kock sê die jongste aanvalle op witmense, gekoppel aan die gewelddadige aard van misdad, kan wit vrese aanwakker. Wapenaankope het die afgelope tyd dramaties toegeneem, die AWB beweer mense begin hulself organiseer vir teenaanvalle en dit kan 'n verdere hupstoot aan 'n rasse-konflik gee. Die oomblik dat allerlei gerugte die rondte begin doen, vreesvlakke verder toeneem, dan volg selfbewapening en geweld kry 'n dinamiek van wraak en weerwraak.

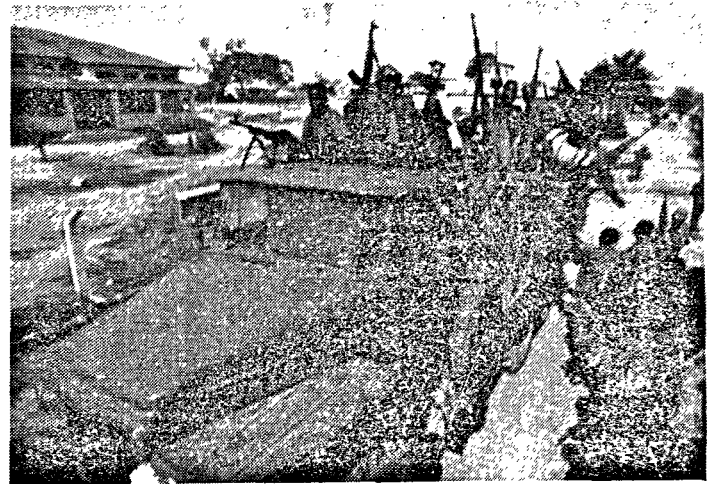
De Kock en Booyse meen die doel vir sulke optrede kan ook wees dat Apla, wat algemeen verdink word vir die optredes, hoop om op dié manier groter steun van die radikale swart groepe te kry as deur onderhandelinge.

Hieroor sê Schlemmer: "Die PAC het duidelik 'n bepaalde probleem. Uit talle politieke opnames, my eie en dié van ander organisasies, blyk dit dat die PAC nie die steun kry wat hulle verwag nie. Hulle staan beduidend agter by die ANC, die NP en die IVP. Daar is twyfel of hulle hul steun kan versterk deur te onderhandel. Binne die party is daar die gedagte dat hulle die vervreemdes moet uitbuit en inspeel op die meer antagonistiese, rassities-geinsende elemente binne die swart gemeenskap.

Schlemmer sê: "My eie mening is dat hulle verder steun gaan verloor as gevolg van die optrede. Opnames tot dusver toon dat enige party wat openlik deelneem aan geweld in 'n mindere of meerdere mate daardeur steun verloor onder die breë swart gemeenskap.

Jubelende MPLA-soldate keer van die frontlinie buite die dorp Caxito terug. Die dorp naby die hoofstad, Luanda, het die naweek in MPLA hande geval nadat Unita dit sedert November verlede jaar beheer het.

Intussen het altesame vyf Suid-Afrikaners wat as huursoldate geworf is om Angola se Soyolinstallasies teen Unita aanvalle te beskerm, in Windhoek aangekom vir behandeling nadat hulle besoer is, terwyl een volgens onbevestigde berigte doodgeskiet is. 'n Windhoekse dagblad het ook die week berig dat 14 van die soldate wat na bewering geweier het om in regstreekse operasies teen Unita betrokke te raak, in afsondering gehou word. Baie van die nuwe huursoldate in Angola het jare lank aan die kant van Unita geveg tydens die bosoerlog teen Swapo.

THE GOOD, THE BAD AND THE OSCAR

CLINT EASTWOOD gaan dié jaar die goue sein by die Oscars wees, voorspel die mense wat weet. Sy stowwerige *Unforgiven*, waarvan hy die regisseur en vervaardiger is én waarin hy die hoofrol gespeel het, is benoem vir Beste Prent, Beste Regie, Beste Draaiboek en Beste Kunsregie. Clint is genomineer vir Beste Akteur en Gene Hackman as Beste Ondersteunende Akteur vir sy rol in *Unforgiven*.

En na dertig jaar in die Hollywood-besigheid sonder erkenning van die Oscars, gaan dit verbasend wees indien Clint nie met 'n armvol Oscars wegstap nie - en ook ten minste met die Oscar vir Beste Prent.

Dat Hollywood 'n kreatiwiteitskrisis ondervind, is ook duidelik. Clint se film is deur 'n onafhanklike maatskappy gemaak - soos ook die meeste van die ander films wat as Beste Prent genomineer is: *The Crying Game*, *A Few Good Men* en *Howards End*. Net *Scent of a Woman* is studio-gegeneer - én *The Crying Game* en *Howards End* is boonop buitelandse produkte.

Hollywood se onvermoë/onwilligheid om ordentlike rolle vir aktrises te skep, is dié jaar selfs meer opvallend as tevore: slegs één Hollywood-aktrise is benoem as Beste Ondersteunende Aktrise: Marisa Tomei vir haar stuitige rol in *My Cousin Vinny*.

En Hollywood se antwoord? Die wederkoms van talle buitelandse films verpak in 'n blink Amerikaanse baadjie: die Japanse 50s riller *Godzilla*, die Franse kunsfilm *The Return of Martin Guerre* as *Sommersby* (met Jodie Foster en Richard Gere), die sexy Franse riller *La Femme Nikita* as *Point Of No Return* (met Bridget Fonda) en die Nederlandse naelbyter *The Vanishing* as 'n flouerige Amerikaanse *The Vanishing*. - CHRISTI VAN DER WESTHUIZEN

TOO HOT TO HANDLE?

SOUTH AFRICA'S chart busting pop star, Brenda Fassie, is going to suffer at the hand of her "greed", said a spokesman for Rebecca Malope in the *City Press*. The comment came after Fassie had a run in with Malope about who should appear first at a concert. The clash resulted in Fassie declaring that she would not appear on the same stage as Malope again.

In an interview with *VWB* recently, Fassie attributed riots at her concerts to the fact that "people want me on stage, not the other artists". She acknowledged rivalry in the music industry and said "they don't like me, these nincumpoops".

Fassie has overplayed her hand, say promoters and sponsors, who claim to be tired of Fassie attacking other artists and acting unprofessionally at concerts.

The first test of Fassie's statement against Malope was this week's selection of artists for the massive Lucky Dube feature concert to be held at the kwaMhlanga Stadium in KwaNdebele tomorrow.

Popular gospel singer Malope was put on the bill and Fassie was ignored, even though she attracts the largest crowds and seems to remain the most popular female artist on the local music scene. - CHARL BLIGNAUT

TOUTREKKERY OOR SAUK KOM TOT SPITS

DIE bal is nou in die regering se baan, nadat die omstrede kwessie van die aanstelling van 'n nuwe Raad vir die SAUK tydens verlede Maandag se ontmoeting tussen Staatspresident FW de Klerk en Nelson Mandela, president van die ANC, bespreek is.

Die onderhandelinge hieroor is nou in 'n sensitiewe stadium en 'n regeringsaankondiging word in die volgende paar dae verwag. Blykbaar sal dit behels dat die huidige raad se termyn, wat einde vandeemaand verstryk, met hoogstens twee maande verleng sal word.

Die regering moet ook antwoord op die nuwe teenvoorstelle wat die Campaign for Independent Broadcasting (CIB) glo aan De Klerk voorgelê het oor die metode waarvolgens die raad aangestel moet word. Die CIB het die regering se jongste voorstelle hieroor verwerp. Daarvolgens sou die raad van 14 tot 21 vergroot word, en moes sewe van die huidige lede aanbly.

Die CIB se voorstelle het deurgaans behels dat die twee Kodesa-regters, Ismael Mohammed en Piet Schabort, aansoek keur en die name van voorgestelde raadslede aan die Staatspresident voorlê, wat dit dan wetlik bekragtig. Dit sou in die praktyk van De Klerk slegs 'n rubberstempel maak - en die regering is blykbaar nie daarmee gediend nie.

Vanweë die "delikaatheid van die situasie" wou Raymond Louw, mede-voorsitter van die CIB, hoegenaamd nie sê wat die jongste CIB-voorstelle behels nie.

- Pallo Jordan, hoof van die ANC se Departement van Inligting, het die regering daarvan beskuldig dat hy "doelbewus die proses vertraag om die lewe van die huidige Raad te verleng".

Met sy duidelik doelbewuste gesloer in die onderhandelinge met die CIB, hét die regering daarin geslaag om sy verlies van beheer oor die SAUK so lank moontlik uit te stel.

- HENNIE SERFONTEIN

OOR frustrasie, mobilisasie en 'n opgedonnerde Nat

HENNIE SERFONTEIN het laasnaweek die Konserwatiewe Party se nasionale kongres in Pretoria bygewoon en vertel van die atmosfeer, krapperighede, frustrasie en rassistiese grappe

"**MAN**, wat lol jy met püntenerige vrae. Ons noem die ding by sy naam. Ons praat van 'n Afrikaner Volkstaat en vergeet van die Engelse stem. Net soos ons praat van kaffers. Ons lol nie met mooi woordjies soos blanke tuisland of bantoes nie."

Die forsgebou en bruingebrande man met 'n grys baard in sy laat sestigerjare, kennelik 'n boer, beduie vurig met sy vinger in die lug aan sy twee vriende wat aandagtig na sy argument luister en hul koppe instemmend skud. Hulle is kongresgangers wat by die parkeerterrein van die Pretoria Onderwyskollege wag vir die KP-kongres om te begin.

'n Senior KP-lid en veteraan van die regse verzet van die afgelope 25 jaar konfronteer my met 'n breë glimlag: "Het jy gehoor wat die jongste definisie van 'n rassis is. Dit is 'n verligte nasionalis wat deur die kaffers opgedonner of geskiet is."

Die enkele opmerking en rassistiese grap weerspieël iets van 'n gees onder kongresgangers van bittere verzet teen die huidige onderhandelingsproses, die snelle politieke hervorminge en die afskaffing van apartheid. En ten grondslag van die emosie lê 'n gevoel dat die KP magteloos is en 'n demokrasie in een Suid-Afrika onvermydelik is.

MAAR DIS 'N kongres met ietwat van 'n gesplete persoonlikheid. Want sedert vroegoggend reeds woon sowat 400 spesiaal verkose verteenwoordigers die sogenaamde mobilisasiekonferensie in 'n ander saal by. Dit vind plaas agter geslote deure en is die rede waarom die nasionale kongres, wat ook deur baie van die mobilisasie-afgevaardigdes bygewoon word, so laat begin.

Daar word gesê die "groot besluite" word eintlik by die mobilisasiekongres geneem, en dat daar nie veel by die nasionale kongres sal gebeur nie.

Die mobilisasie-aksie word as so sensitief beskou dat Lem Theron, die hoofsekretaris van die KP, in 'n stadium 'n perskollega en myself verbied om notas te maak van 'n skematiese voorstelling van die mobilisasie-aksie wat per ongeluk op die verhoog van die nasionale kongres beland het.

As die KP se veronderstelling waar is dat die land en die KP self in 'n krisis verkeer, dan was die nasionale kongres in 'n sekere sin 'n anti-klimaks.

Besluite reeds deur die nasionale kongres geneem word óf sonder veel bespreking outomaties aanvaar, óf na die hoofraad verwys sodra dit duidelik is dat daar ernstige verskille is. Die indruk was dat die leierskap finale besluite deur die kongres oor sensitiewe sake soos deelname aan 'n toekomstige een mens een stem-referendum en aan die onderhandelingsproses, wou vermy.

Maar die beperkte besprekings oor 'n hele aantal sake in die kort tyd wat daarvoor toegelaat is, was tog 'n aanduiding van die vrese en versugtinge van die gewone KP-ondersteuners. Onder die versetsbravade en onverbiddele verwerping van alles wat FW de Klerk en sy regering besig is om te doen, kom daar tog ook 'n ander prentjie na vore.

DAAR BESTAAN onsekerheid en selfs 'n gevoel van magteloosheid omdat dinge rondom hulle gebeur waarvoor hulle geen beheer het nie. Daar is twyfel of die KP in staat is om te doen wat hy belooft om te doen en of dit wel 'n toekomstige meerderheidsregering kan verhoed.

Indringende vrae is gevra, maar daar was weinig of geen bevredigende antwoorde deur die leierskap nie - iets waarvoor sekere afgevaardigdes wat knaend die leiers gepeper het, hul

misnoë uitgespreek het. Dit is duidelik dat die nuwe werkhede in die land dit vir die KP moeilik maak om met hul puristiese ideologiese strategie voort te gaan.

In die bespreking oor samewerking met organisasies "wat dieselfde ideaal van 'n vrye volk in sy eie vaderland nastreef", was daar kritiek teen ander regse organisasies wat op die rug van die KP ry en geld insamel wat eintlik gebruik kon word om die KP se mondstuk, *Die Patriot*, uit te bou. Maar ene Pieter van der Merwe, wat baie aan die besprekings deelgeneem het, het gewaarsku: "Ons moet ophou om regse organisasies af te kraak. Ons moet onthou hulle is saam in die loopgraaf as ons broers. Ons moet hulle foute oorsien."

Die bespreking was blykbaar gemik op regses wat hulle aan geweld skuldig maak, maar dit is nie by naam genoem nie. Daar is gesê dat die ANC by sy mense staan wat voor die hof kom, en daar is 'n beroep gedoen dat die KP dit ook moet doen.

Andries Treurnicht het ook verwys na samewerking in Cosag met mense wat dieselfde ideaal nastreef, maar sy verwysings het slegs floue applous uitgelok.

Vroeg tydens die besprekings oor 'n beskrywingspunt wat sê dat die kongres totaal gekant is ("expresses total opposition") teen die regeringsbeleid van 'n "one city one tax base"-formule vir plaaslike regering, het Daan Nel, 'n stadsraadslid van Vereeniging, gefrustreerd uitgeroep: "Ons moet oorgaan tot dade en nie net woorde nie. Die regering is reeds besig om gemengde stadsrade in te stel. Dit help nie dat ons onself net express nie. Ons moet optree ook."

DIT IS INSIGGEWEND dat daar weggeskram is van bespreking oor die besonderhede van die mobilisasie-aksie. Dit word blykbaar as te sensitief beskou. Maar in antwoord op 'n beskrywingspunt wat die mobilisasie ondersteun, het Treurnicht die belangrikheid daarvan in die toekomstige strategie onderstreep deur te sê: "Op die oomblik ontmoet daar 400 mense in die saal net hier langs. Ek is daarvan oortuig dit is die begin van groot dinge."

Dit was onder die beskrywingspunte Wet en Orde dat die frustrasie van gewone lede oor wat die KP kan doen die eerste

maal sterk na vore gekom het.

Pieter van der Merwe het gevra dat die mobilisasie-aksie met spoed van stapel gestuur moet word om die huidige proses te stop. "Want as die politieke partye eers begin kruisies trek in 'n gemengde verkiesing, dan is alles verby."

Ferdi Hartzberg, onderleier van die KP, het dit egter duidelik gemaak dat die KP geweldig druk op De Klerk plaas om 'n blanke algemene verkiesing uit te roep. "De Klerk het belowe as hy afwyk van sy beleid soos gestel in die referendum, hy die blanke kiesers sal raadpleeg."

Maar Van der Merwe was nie beïndruk nie. Hy sê: "De Klerk het al skaamteloos gelieg en sal dit weer doen." Maar Hartzberg het teruggekap deur te sê: "Ons kan nie aanvaar dat ons in die KP nie in staat is om iets uit te rig nie. Ons verteenwoordig die meerderheid in Suid-Afrika, en daardie meerderheid sal ons mobiliseer."

Maar Van der Merwe was knaend: "Die NP steur hulle nie meer aan ons nie. Ons bestaan nie vir hulle nie, tensy ons iets gaan doen wat die aandag van die hele wêreld sal trek." Dié inspelings op onwettige aksie het wye toejuging ontlok.

MAAR TREURNICHT HET weer gepaai deur te sê FW de Klerk is nie meer die enigste speler nie. Hy het gewys op die samewerking met Cosag by die onderhandelingsstafel, "waar ons besig is om stokke in die regering se wiel te steek sodat Kodesa nie weer kan herleef nie". Treurnicht het beklemtoon dat weens druk deur die KP "ons sal stem in 'n blanke algemene verkiesing hoe of wanneer ookal" - 'n mening wat duidelik nie deur al die afgevaardigdes gedeel is nie.

Dit is egter die snel veranderende omstandighede op plaaslike bestuursvlak wat tot die grootste frustrasie en onsekerheid onder KP-ledes lei.

Nel het die KP se amptelike beleid oor plaaslike bestuur bevestig. Daarvolgens mag die KP nie saamwerk in veelrassige stadsrade of in strukture wat deur wetgewing geskep is om veelrassige plaaslike bestuur te bevorder nie. Nel sê in Vereeniging is 'n gemengde stadsraad 'n voldonge feit en vra leiding van die KP.

Jan Hoon, die Kaapse leier, het herhaaldelik die amptelike standpunt gestel dat die KP niks moet doen om deel te neem aan gemengde strukture of aksies wat sodoende legitimiteit daaraan sal gee nie.

Maar Nel het weer uitgeroep: "Julle sê ons mag nie deelneem nie, maar my dilemma is oor drie maande het ons 'n gemengde stadsraad in Vereeniging, wat gaan ons doen om dit te verhoed?"

Hoon het verduidelik dat die KP besig is om beheer oor baie stadsrade te verkry en gesê dat die KP op plaaslike vlak nie aan 'n Kodesa moet deelneem nie. 'n Gefrustreerde Nel het 'n derde keer duidelik gemaak hy is nie oortuig nie. "Onthou, ek is in FW de Klerk se ou kiesafdeling. As ons niks doen nie is 'n swart stadsraad 'n voldonge feit."

EWE DUIDELIK WAS die twyfel onder afgevaardigdes of die KP die instelling van 'n tussentydse regering kan verhoed.

Tydens die bespreking rondom staatkundige ontwikkeling het Van der Merwe weer die leiding gekonfronteer deur te sê: "Die regering gaan die instelling van 'n tussentydse regering verhaas. As dit plaasvind voor Junie of Julie vanjaar, het ons ernstige probleme. As hulle dit doen en ons doen niks, kan die KP net sowel ontbind."

Cas Bakkes, 'n afgetrede professor in geskiedenis aan die Universiteit van Pretoria, het die strategiese beplanning van die KP skerp bevestig. Hy het gewys na die historiese konflik tussen Duitsland en Frankryk in die verlede. Bakkes het verduidelik dat die Franse militêre leiers verskeie scenarios uitgewerk het oor moontlike aanvalspanne van die Duitsers en dat daar vir elkeen 'n behoorlike teenstrategie uitgewerk is. "Het ons ook scenarios hoe om op te tree as sekere goed gebeur? Wat is ons plan? Is ons beplanning reeds uitgewerk? As daar 'n een mens, een stem-verkiesing kom, wat is ons plan? Het ons sulke bloudrukke?"

'Sny die land se krag af'

"DAAR is baie blankes wat by die kragstasies dwarsdeur die land werk, en die meeste van hulle is KP-ondersteuners. Wat dink jy gaan gebeur as ons een nag al die kragstasies oor die hele land se ligte laat afsit?"

Só praat 'n senior KP-lid wat vir baie jare reeds in die binnekring van die KP saam met die leier, Andries Treurnicht, werk.

"Verstaan my goed, daar is geen besluite geneem nie, en ek sê ook nie so-iets gaan gebeur nie. Maar dit is die soort ding wat kan gebeur in ons mobilisasieveldtog."

In dié verband, sê die bron, was Treurnicht se toespraak verlede Vrydag baie belangrik. Hy beklemtoon dat Treurnicht nie 'n gewelddadige persoon is nie, en self nie ten gunste van onwettige optrede is nie. Maar hy sê Treurnicht het dit duidelik gemaak dat die KP "alle moontlikhede tot ons beskikking gaan gebruik".

Daar was 'n sluier van geheimhouding die afgelope naweek oor die loodsing van die KP se mobilisasieveldtog. Daar was slegs 'n enkele kort verklaring deur die Vryheidsraad dat die Volksmobilisasiestrukture gekonstitueer is. Op die raad is ses KP-politici waaronder Treurnicht en Ferdi Hartzberg, onderleier van die party.

Dit is egter betekenisvol dat Koos Bisschoff, 'n gewese luitenant-generaal in die weermag wat onlangs op vervroegde aftrede gegaan het, as hoof van die mobilisasie-sekretariaat aangewys is. 'n Ander senior militaris, kol John Engel, is ook lid van die Vryheidsraad.

Buiten 'n paar gemeenplasinghede in die persverklaring van die Vryheidsraad, is daar nie meer besonderhede oor die strategie verstrekkend. Daar is slegs gesê dat Bisschoff verantwoordelik sal wees vir die koördinerende van die landwye veldtog wat 'n tyd gelede deur die KP saam met landbou- en ander organisasies geloods is.

Hartzberg het pronkt by die konferensie gesê dat die plan is om 18 sektore van die blanke samelewing "te infiltrer en mobiliseer".

Een deel van die strategie is dat soveel as moontlik lede moet aansluit by die kommandostelsel sodat die KP indirek beheer daarvoor kan kry en toegang tot wapens kan hê.

'n Tyd gelede het Die Patriot, die mondstuk van die KP, berig dat 'n moontlike aksie in terme van die mobilisering kon wees om byvoorbeeld die gevangenis op Kroonstad op te blaas. Dit was na aanleiding van berigte dat AWB-gevangenes alleen saam met swartmense in selle geplaas is waar hulle na bewering verkrag is.

dit dreig en blaas oor onderhandeling

DIE Konserwatiewe Party is skynbaar vasbeslote om hom aan die onderhandelingsproses te onttrek as die hervatte Kodesa nie onomwonde die reg van selfbeskikking van 'n "eie volk in 'n eie vaderland" aanvaar nie. Dit sal gedoen word selfs al druis dit in teen die wense van die KP se bondgenote in Cosag.

Só sien senior KP-ledes die betekenis van die toespraak wat Andries Treurnicht, die leier van die KP, verlede Vrydagaand met die opening van die party se nasionale kongres gelewer het.

Treurnicht se luitenant is beïndruk met die helderheid van sy standpunt - "daar was niks double speak dié keer nie", sê een. Nou is daar die eerste keer duidelikheid oor waar die KP in die onderhandelingsproses staan, voeg hy by.

'n Senior KP-leier sê aan VWB: "Cosag en veral die deelname van Inkatha en Bophuthatswana daarin is vir ons baie belangrik. Ons het hulle nodig as bondgenote in die onderhandelingsproses. Maar as hulle later toegewings sou maak oor die kwessie van ons selfbeskikkingsreg en bereid is om in die onderhandelinge te bly, sal ons geen keuse hê as om die pad alleen te loop nie."

'n KP-LP sê die party is nou weer verenig. Daar bestaan nie meer fundamentele probleme soos in die verlede oor die party se standpunt oor onderhandelinge nie, hoewel daar wel strategiese verskille oor sekere sake is.

Dit blyk dat veral die samewerking met Inkatha verskille in die KP na vore laat kom oor strategie en beleid. Die amptelike standpunt van die KP is dat "wit" Natal 'n aparte politieke toekomstige weg van KwaZulu moet hê en dat Natal deel is van 'n groter wit Suid-Afrika.

Daar is drie denkrigtings hieroor in die KP. Die een groep meen die KP moet besluit dat KwaZulu/Natal 'n eenheid is, in ruil daarvoor dat Inkatha die idee van 'n wit staat in dele van die ander provinsies steun.

'n Ander groep glo hulle kan swartmense glad nie vertrou nie, selfs nie Zoeloes nie. Daar behoort dus geen bondgenootskap met Inkatha te wees nie.

Die derde groep sê die KP-beleid van 'n wit Natal en 'n swart KwaZulu moet bly, maar is nie teen 'n strategiese bondgenootskap met Inkatha gekant nie.

Maar die Achilles-hiel van die KP en sy beleid bly steeds die vraag: waar moet die grense van die beoogde wit staat loop? Daarmee is geen vordering gemaak nie, en Treurnicht het in sy toespraak gesê grense is sake waarvoor daar nie nou besluit kan word nie.

'n KP-voorbok sê aan VWB: "As jy regtig 'n gemors in ons gelede wil sien, dan moet die nuwe Kodesa slim genoeg wees om ons eise oor selfbeskikking te aanvaar en ons dan te konfronteer met die vraag: wáár is julle staat? Wáár is julle grense?"

gaan die SAUK nog lank 'goeiemôre' sê?

Hoe lyk Afrikaans se toekoms in die uitsaaibedryf? Behoort dit in 'n demokratiese Suid-Afrika ook bevoorregting op die SAUK se televisiedienste en sommige streekradiodienste te geniet? **ESMA ANDERSON** en **HENNIE SERFONTEIN** hoor verskillende menings aan

CAREL VAN DER MERWE, DIÉ WEEK WAARNEMENDE HOOFDIREKTEUR VAN DIE SAUK IN DIE PLEK VAN WYNAND HARMSE:

Ek kan nie sien dat die huidige indeling van die TV-dienste en die plek wat vir Afrikaans gegun word, somer so verander kan word vanweë politieke en ander aansprake nie. Die SAUK glo dat in opdrag van vorige besluite van die Raad van die SAUK, die huidige indeling basies onveranderd behoort te bly.

Die huidige beleid is die resultaat van intense marknavorsing en die identifisering van kyker- en luisteraarsgroepe. Daar is ook belangrike ekonomiese oorwegings en adverteerders sal nie somer drastiese vermindering van Afrikaans in byvoorbeeld die nuusdienste aanvaar nie.

PALLO JORDAN, HOOF VAN INLIGTING EN PUBLISITEIT VAN DIE ANC:

As ons werklik 'n nuwe nasionale bewussyn van 'n verenigde Suid-Afrika wil opbou en vestig, dan sal ons heeltemal moet wegdoen met etniese stasies op die radio en televisie.

As daar besluit moet word dat Engels die algemene skakel- en kommunikasietaal is, dan sal Afrikaans sy huidige gepri- viligeerde posisie van gelyke behandeling met Engels verloor.

Hoewel Engels dan die hooftaal vir nuus sal wees, kan daar in verskillende streke 'n tweede taal daarnaas as streektaal ook vir nuusuitsendings gebruik word.

So kan Afrikaans in die Wes-Kaap en Noord-Transvaal, Zoeloe in Natal en Xhosa in die Oos-Kaap in nuusuitsendings gebruik word.

Dit is egter belangrik dat die kultuuroed van elke groep - soos musiek en letterkunde - vir alle Suid-Afrikaners oor die radio en televisie toeganklik moet wees.

PROFESSOR ELIZE BOTHA, TRUSTEE VAN DIE STIGTING VIR AFRIKAANS EN LID VAN DIE HUIDIGE SAUK RAAD:

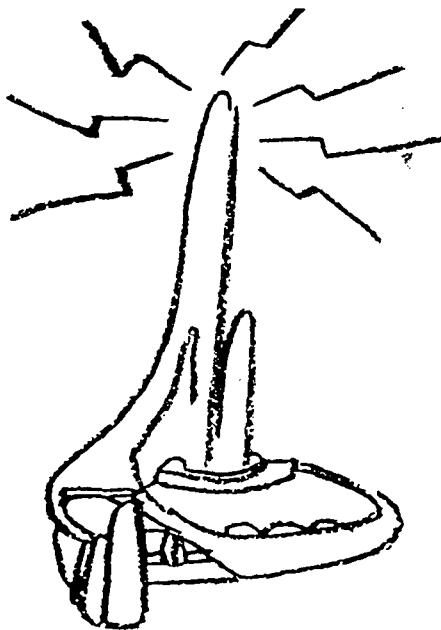
Ek dink ons het baie rede om optimisties te wees oor die toekoms van Afrikaans.

Die werklikheid is baie vinnig besig om deur te dring dat Afrikaans baie meer is as net die moedertaal van vyf tot ses miljoen Suid-Afrikaners, dat dit ook 'n baie belangrike voertaal is in die werkplek, die mark, sosiaal en in die handel.

Maar Afrikaans is nie net 'n inheemse taal en moedertaal nie, dit is ook 'n bindtaal - 'n taal waarin mense met mekaar kan kommunikeer en informasie kan oordra, selfs mense wat verskillende tale praat, kan Afrikaans gebruik om met mekaar te kommunikeer.

Wat die gelykberegtiging van tale op televisie betref, moet 'n mens veral kyk na die bekostigbaarheid daarvan. Daar sal baie aansprake wees van die verskillende bevolkingsgroepe. Kyk 'n mens na TV-bediening in die geheel, is daar reeds baie sterk beregtiging, hoewel 'n mens seker nie kan sê dit is gelyk nie.

Ek is nie presies seker of dit in die toekoms veel anders hoef te wees as wat dit nou is nie, veral nie gesien die funksie van Afrikaans as binding- en kommunikasie-medium nie. Ek dink nie daar moet aan sy hoeveelheid funksies afgetakel word nie, want Afrikaans kan die regte en waardighede van baie verbruikers aanspreek.

Daar word altyd gepraat van mense se reg op inligting, hulle reg om te weet. Afrikaans kan 'n groot rol speel in dié reg van miljoene as voertaal vir die inligtingsfunksie wat die uitsaaiewese ook moet vervul.

RAYMOND LOUW, VOORBITTER VAN CIB (CAMPAIGN FOR INDEPENDENT BROADCASTING):

Die CIB het nog geen besluit geneem oor taalbeleid nie, daarom kan ek nie in besonderhede antwoord nie. Dié kwessie sal saam met 'n hele reeks ander vraagstukke aangespreek moet word - soos hoeveel opvoedkundige programme daar moet wees, wat met gemeenskapsradiostasies moet gebeur, hoeveel van die SAUK se bestaande kanale openbare dienste moet bly en hoeveel geprivatiseer moet word en 'n magdom ander ewe belangrike vraagstukke.

Ons meen in dié stadium dat dié vraagstukke aangespreek moet word in 'n Openbare Kommissie van Ondersoek, waarna dié liggaam voorleggings aan die regering van die dag kan doen. Maar tot dan is dié vraag eintlik prematuur.

Wat my eie voorgevoel betref, dink ek Afrikaans sal nogal 'n hobbelrige paadjie loop. Ek vermoed die CIB sal 'n beleid van laissez-faire volg en self dalk glad nie betrokke raak by die hele taalkwessie nie. Dit is dalk beter dat 'n kommissie die behoeftes van mense bepaal en daarvolgens voorleggings doen, eerder as dat iemand sonder meer 'n besluit neem.

PETER SOAL, WOORDVOERDER VAN DIE DEMOKRATIESE PARTY:

Ek sou nie dink dat die toekoms van Afrikaans hoegenaamd bedreig word nie. Daar is baie mense wat Afrikaans kan praat, en kyk 'n mens na sensus-sifers, is Afrikaans die grootste voertaal. Dis 'n lingua franca - net soos in Namibia, waar die amptelike taal nou Engels is, maar die meeste mense maar steeds Afrikaans praat.

As Engels hier die amptelike taal sou word en Afrikaans sy amptelike status verloor - wat ek nie kan sien gebeur nie - sal die toekoms van Afrikaans steeds nie in die weegskaal wees

nie. Ons meen die twee amptelike landstale (Afrikaans en Engels) moet albei gebruik word op die openbare senders, maar die streeksenders moet uitsaai in die tale wat oorheers in daardie streek, byvoorbeeld Engels en Zoeloe in Natal en Afrikaans en Venda en Sjangan in Noord-Transvaal.

Wat streekradiostasies betref, dink ek dit is noodsaaklik dat hulle sal uitsaai in die twee of drie grootste taalgroepe van daardie streek en nie net in Engels en Afrikaans soos tans nie.

JOHN VAN ZYL, DIE HOOF VAN FILM EN TELEVISIE STUDIES AAN DIE UNIVERSITEIT VAN DIE WITWATERBRAND:

Ek het 'n instinktiewe gevoel dat Afrikaans nie sal verdwyn nie, veral nie met die erkenning daarvan in bruin gemeenskappe nie en ook die potensiaal van Afrikaans om veral weer in dié gemeenskappe 'n politieke taal te word ver verwyderd van die ou geïkte taal van die onderdrukker.

Die gemeenskapsradiostasies wat in bruin gemeenskappe op die been gebring word, gebruik almal Afrikaans en baie van die betrokke mense is Afrikaanssprekend.

'n Koerant soos *Vrye Weekblad* het 'n groot rol gespeel in die bevryding van Afrikaans uit die doodsheid van Potchefstroom en om dit 'n nuwe lewe te gee - deur deel te word van die hele proses en in die Afrikaans van die volksmond te skryf. Dieselfde gebeur nou met gemeenskapsradio. Die implikasies hiervan is baie belangrik, want 'n volkstaal lê tog in die mond van die volk.

My belangstelling lê meer by radio en veral gemeenskapsradio, maar as 'n mens van televisie praat en veral van 'n nasionale diens, kan 'n mens aanneem dat die voertaal seker Engels sal wees.

Praat jy nou van streekradiodienste, sal die verbruikers die deurslag gee. Dié streeksenders is baie meer buigbaar en sal waarskynlik veel gouer hul eie mengsel van tale begin gebruik en sal seker ook baie meer oop wees vir onderhandelinge oor hul voertaal.

Ek dink 'n mens sal 'n baie interessante mengsel van tale kan sien. So byvoorbeeld kan Radio Oranje dalk uitsaai in Afrikaans en Sesotho en Radio Port Natal in Zoeloe en Engels.

THEO MABUSELA, STREEKVOORBITTER VIR DIE PAC IN WES-KAAPLAND:

Die PAC se taalbeleid sê die media moet die land se mense in hul eie tale aanspreek en alle tale moet gelyke behandeling kry. Dit het tot dusver nie gebeur nie. Kyk byvoorbeeld na Afrikaans se status in die media, terwyl min mense Afrikaans verstaan.

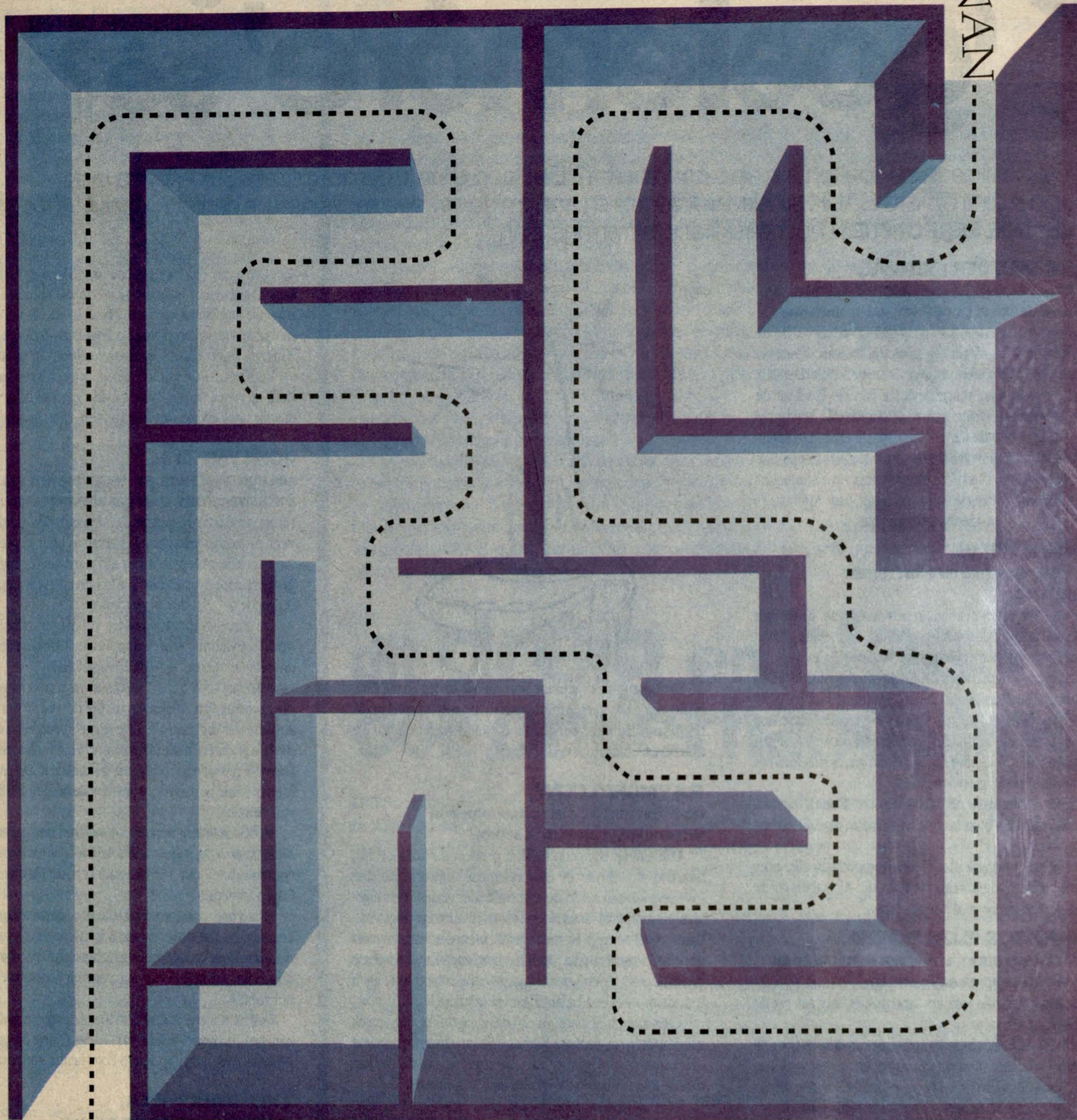
Op die ou end moet die media al die verskillende gesigte van ons mense weerspieël - en die tale wat hulle praat. 'n Mens kan egter sekere taalgroepe oor een boeg gooi, soos Noord en Suid-Sotho en die verskillende Nguni-tale.

Maar intussen, meen ons, moet Engels gebruik word vir nasionale senders omdat baie mense, veral geletterdes, dit verstaan.

Dit is egter baie belangrik dat mense in hul moedertale ingelig moet word en om dit te bereik, moet 'n veldtog begin word om taalbelange op 'n streekgrondslag aan te spreek.

ONS HET NOG ALTYD ONS KLIËNTE GERE D

VAN

DWAALSPORE EN DOODLOOPSTRATE.

Deur te verseker dat ons kliënte die regte toerusting vir hul taak het, spaar ons hulle nie net tyd nie, maar ook onnodige uitgawes wat miljoene kan beloop. Want die menigte alternatiewe in die soeke na die regte toerusting, kan verwarrend wees. Wat met die eerste oogopslag na die regte uitweg lyk, kan jou op 'n duur dwaalspoor lei. Met ons unieke verkrygingsvaardighede het Krygkor nog altyd ons kliënte veilig deur dié doolhof van opsies gelei.

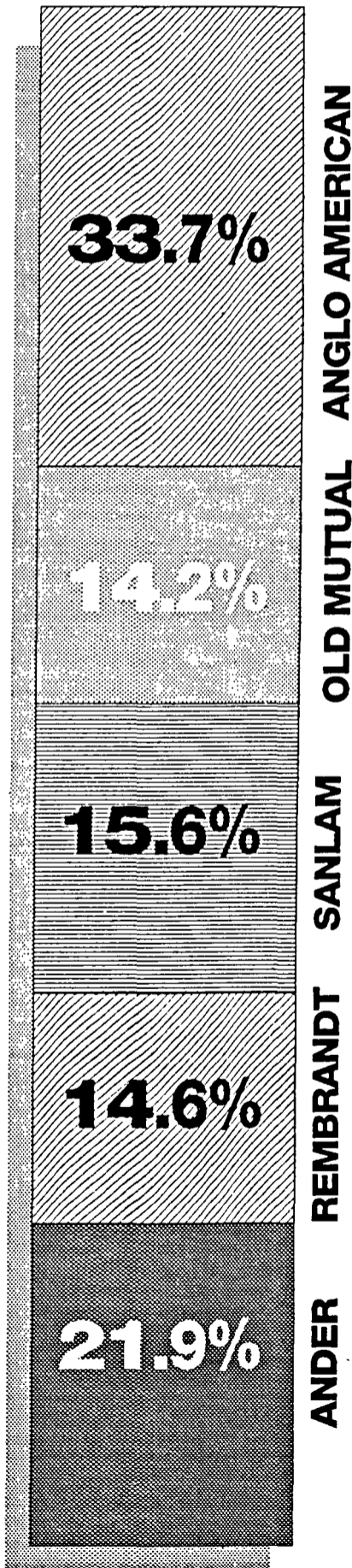
Vandag konsentreer Krygkor op aankope, projekbestuur en

logistieke steun. Ons doen dit deur die ontwikkeling van hoë-technologie spesifikasies en prototipes, subkontraktering aan vervaardigers, toets van toerusting voor aflewering en die bestuur van die logistieke program regdeur die produk se lewensiklus.

Krygkor gaan steeds voort met die instandhouding en uitbreiding van sy vaardighede om te voldoen aan die behoeftes van sy kliënte in die toekoms.

▲ MEINTJES PARKER 1937

die eienaars van suid-afrika

Net vier groot groepe beheer sowat 80 persent van die aandele in die Johannesburgse Effektebeurs. Byna 90 persent van alle rykdom in Suid-Afrika is in die hande van net 5 persent van die bevolking. **CHRISTELLE TERREBLANCHE** het pas die dertiende uitgawe van Robin McGregor se *Who Owns Whom* onder oë gehad en verduidelik die monopolistiese aard van Suid-Afrika se ekonomie

DIE Groot Vier - Anglo American, Sanlam, die Rembrandt-groep en Old Mutual - beheer steeds byna 80 persent, ofte wel R391 biljoen (R391 000 000 000) van die Johannesburgse Effektebeurs, wat R500 biljoen in geldwaarde bedra, aldus McGregor.

Anglo American, wat eens tot 60 persent die aandele beheer het, loop steeds voor met 33,7 persent. Sanlam is tweede met 15,6 persent, Rembrandt hou 14,6 persent en Old Mutual 14,2 persent.

Onder die ander groetes tel nou Liberty Life, Anglovaal, Pepkor en korporasies wat onder Staatsbeheer staan.

Met sy gegewens oor 25 000 maatskappye en die kruisdirekteurskap van 4 000 mense, het *McGregor's Who Owns Whom* se dertiende uitgawe wat pas deur Juta & Co uitgegee is, 'n onmisbare bron geword vir enigiemand wat die aard van die Suid-Afrikaanse ekonomie wil verstaan.

Who Owns Whom maak dit duidelik dat baie min mense uiteindelik effektiewe beheer het oor die land se rykdom soos deur die Johannesburgse Effektebeurs weerspieël word. Hoewel niemand met sekerheid kan sê watter persentasie van ons rykdom dit verteenwoordig nie - heelparty maatskappye is nie op die Effektebeurs genoteer nie - gee die Effektebeurs 'n goeie prentjie van die grootste spelers in die ekonomie.

Who Owns Whom is op sigself 'n goudmyn van inligting oor die onderlinge beheer van maatskappye en die sogenaamde piramide-vorming in die ekonomie. Dié inligting sal waarskynlik nog wyd aangehaal word in die debat rondom die ontbondeling en die verspreiding van die aandeelhouding van maatskappye, korporasies en konglomerate in die Suid-Afrikaanse ekonomie.

Wat die gids nie aantoon nie, is watter persentasie van die Suid-Afrikaanse bevolking dié konsentrasie van kapitaal verteenwoordig. Volgens berekenings deur prof MD McGrath van die Natalse Universiteit is 88 persent van alle rykdom (vaste beleggings in die vorm van eiendom, grond en beleggings) in Suid-Afrika in die hande van 5 persent van die bevolking saamgetrek. Dié konsentrasie, wat deur baie ekonome as 'n wanbalans, of die strukturele dilemma van die Suid-Afrikaanse ekonomie gesien word, steek skerp af teen Westerse kapitalistiese ekonomieë.

VOLGENS MCGRATH besit die mees gegoede 5 persent van die bevolking in nege Westerse lande gemiddeld net 45 persent van die rykdom. Die rykste 10 persent in dié lande swaai die septer oor 57 persent.

So byvoorbeeld besit die welvarendste 5 persent in Wes-Duitsland, die Weste se model-ekonomie, net 34 persent, in Frankryk 36 persent, in Amerika 44 persent, in Nieu-Seeland 45 persent en in Brittanje 54 persent.

Maar dit is moontlik om groter gelykheid te bewerkstellig. 'n Eeu gelede was Brittanje se inkomste (lopende inkomste per jaar, vaste bates uitgesluit) per kapita van die ongelykste ter wêreld - in 1867 het 2 persent van die bevolking 37 persent van die inkomste ontvang en die amste 74 persent net 39 persent van die inkomste. Teen 1904 het die rykste 3 persent nog 35 persent van die inkomste ontvang. Vandag kry die boonste 5 persent Britte net 14 persent van die inkomste.

Daarteenoor ontvang die rykste 10 persent in Suid-Afrika - hoofsaaklik blankes - nog nagenoeg 45 persent van die inkomste.

OM DIE BRITSE model nate volg, sê die ekonome, sal Suid-Afrika 'n gemiddelde groeikoers van sowat 3 persent oor die volgende 30 jaar moet handhaaf en sal die owerheid deur welsynsmaatreëls ten opsigte van sowel eiendom as inkomste 'n gelyker verdeling moet probeer bewerkstellig. Ekonome sê dié ingryping is noodsaaklik om omstandighede vir 'n standhoudende ekonomie te skep.

Hulle sê dit is nie die enigste komplikasie nie. Want afgesien van die ongelikhede soos weerspieël deur die konsentrasie op die effektebeurs en afgesien van die konsentrasie van rykdom en inkomste, is een van die tergendste probleme in Suid-Afrika die ongelike verdeling van eiendom, ofte wel grond.

Die rede hiervoor is die duidelik sigbare verband tussen apartheid en die ongelike verdeling van grond. Die Grond Wette van 1913 en 1936 het 75 persent van die bevolking vir 80 jaar lank ontnem van die reg om grond in 87 persent van die land se oppervlakte te besit. Die konsentrasie op die effektebeurs weerspieël dus ook die konsentrasie van grondbesit.

* *McGregor's Who Owns Whom - The Southern African Edition*, het 1 085 bladsye en kos R349.

Wie besit wie (en wat)

Die skatkis van inligting in *Who Owns Whom* is nie heeltemal so goed verteer dat jy met een oogopslag kan sien wie jou ontbytvlokkies vervaardig nie. Maar 'n bietjie speurwerk tussen die bladsye en 'n ontleding van die seekat se tentakels lewer selfs vir die amateur interessante inligting op. Hier is enkele voorbeelde:

PERSGROEPE

Twee van die vier vernaamste persgroepe val volgens McGregor uiteindelik onder die beheer van Anglo American, van wie die vernaamste aandeelhouer op sy beurt die Oppenheimer-familie is. Saam hou die vier groepe die grootste hoeveelheid aandele in die snelgroeiende M-Net.

Argus Newspapers Ltd: Johnnies ofte wel JCI (Johannesburg Consolidated Investments) is volgens McGregor die beherende aandeelhouer in die Argus se beherende maatskappy Argus Holdings Ltd. Anglo American is op sy beurt die beherende aandeelhouer (39,8 persent) in Johnnies. Standard Bank hou 37 persent van die Argus-aandele. Onder die Argus-publikasies tel *The Star*, *The Argus*, *The Pretoria News*, *The Natal Mercury*, *Sowetan*, *Weekend Argus* en *Sunday Star*.

Times Media Ltd (TML): Argus Holdings Ltd is op sy beurt die meerderheidsaandeelhouer in TML (36 persent). Volgens McGregor val die uiteindelijke beheer daarom ook onder Anglo

American via Johnnies. Standard Bank hou 28,4 persent van die TML-aandele en Eerste Nasionale Bank 18,5 persent - wat self weereffektief deur Anglo American beheer word met 20,3 persent regstreeks hou en 17,2 persent via Southern Life Special Investments.

Onder die TML-publikasies tel: *Cape Times*, *Business Day*, *Sunday Times*, *Leadership*, *Wiel*, *Financial Mail* en *Executive*. Hy beheer ook Callnet.

Nasionale Pers Bpk is nie 'n genoteerde maatskappy nie, en die meeste aandele behoort aan 'n groot aantal gekeurde individue. Die grootste enkele aandeelhouer is Sanlam wat 22 persent beheer via Servgro International Beperk, waarvan Sankorp 75 persent van die aandele hou.

Uit die Naspers-stal kom: *Die Burger*, *Beeld*, *Sarie*, *Fair Lady*, *Huisgenoot*, *You*. Naspers het ook 'n 50 persent aandeel in *Rapport* en beheer die meeste Afrikaanse uitgewers soos Tafelberg, Van Schaiks, Juta en Human en Rousseau.

Perskorgroep Bpk word beheer deur Perskor Beleggings Bpk, wat beheer word deur Rembrandt se Van Rijn Investment Corporation Ltd (28,4 persent) en Nasionale Pers (25,2 persent) sowel as die Dagbreek Trust.

Perskor publiseer onder meer: *Rooi Rose*, *Die Transvaler*, *The Citizen*, *Keur*, *Scope*, *Bona*, *Personality*, *Your Family* en die *Landbouweekblad*. Filiale van Perskor sluit in die Republikeinse Pers, Voortrekkerpers en die NG Kerk Boekhandel. Perskor het 50 persent van die aandele van Rapport.

M-Net (Electronic Media Network Holdings Ltd): Nasionale Pers beheer 26 persent van dié kabelnetwerk se aandele, terwyl Times Media en die Argusgroep elk 19 persent hou.

FINANSIËLE INSTELLINGS

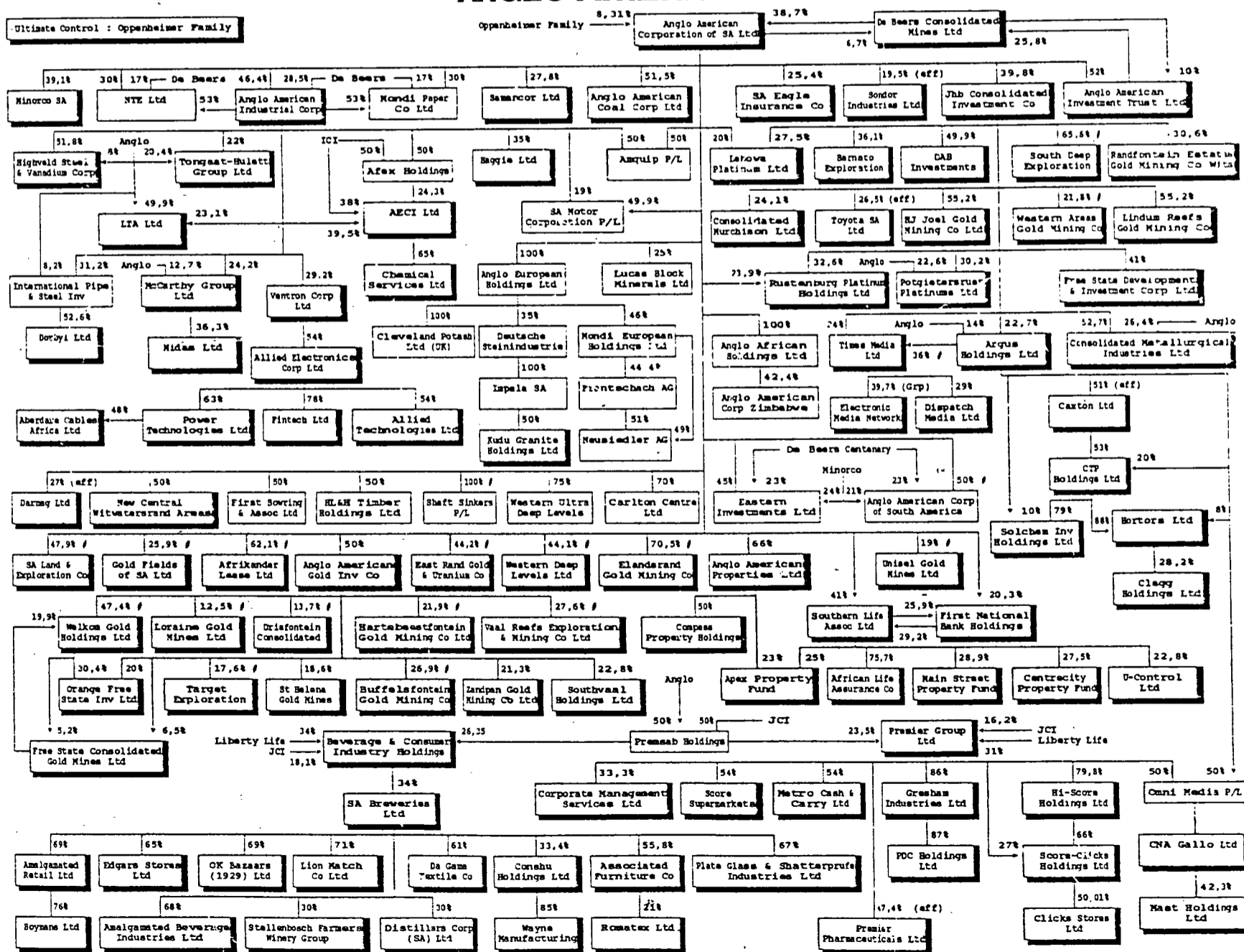
Die Vier Grotes - Anglo American, SA Mutual, Sanlam en Rembrandt - saam met die opkomende reus Liberty Life beheer effektief die vernaamste finansiële instellings.

Absa (Amalgamated Banks of SA Ltd) - Volgens McGregor word die nuwe bankreus beheer deur die Rembrandt-groep saam met ander instellings soos Sanlam en SA Mutual. Weens 'n ingewikkelde samestelling van genomineerde aandeelhouers en kruis-aandeelhouding, is dit uiters moeilik om aandeelhoudingspersentasies uit te werk.

Absa se instellings sluit onder meer in: Allied Bank en Bouvereniging, United Bank en Bouvereniging, Volkskas, Trustbank, Bankorp en die Bank van Transkei.

Boland Bank: Soos in die geval van Absa hou die Rembrandt-groep die beherende aandeel (34,8 persent), terwyl Sanlam

ANGLO AMERICAN

11,3 persent besit. Nog banke in die stal is die Distriksbank en Bank Windhoek.

Standard Bank: Die Standard Bank Investment Corporation Ltd word effektief beheer deur Liberty Life (40 persent) en SA Mutual (21 persent).

Eerste Nasionale Bank: Die beherende aandeelhouer in First National Bank Holdings Ltd is Anglo American (20,3 persent). Southern Life Special Investments (wat op sy beurt ook deur Anglo beheer word) het 17,2 persent van die aandele en Lagan Investment Holdings Ltd 13,7 persent.

Nedbank: SA Mutual het die beherende aandeel (51,1 persent) in Nedcor Ltd, waaronder Nedbank resorteer. Stalmaats sluit in Nedfin Bank, Finansbank, Cape of Good Hope Bank, Syfrens Bank en die UAL instellings.

HOTELLE

Die land se grootste hotelgroepe val grootliks onder die beheer van drie van die versekeringsreus en Anglo American.

Sun Hotels International en sy tuisland-weergawes, Sun International (Bophuthatswana) Ltd, Sun International (Ciskei) Ltd, Transkei Sun International en die Venda Sun: Die hoofaandeelhouers is Kersaf Investments Ltd.

Kersaf word beheer deur Safmarine & Rennie's Holdings Ltd (75,8 persent) wat op sy beurt in die SA Mutual-stal val. In die geval van die tuislandmaatskappye het dié gebiede se ontwikkelingskorporasies ook groot aandele. Hoewel almal

weet dat Sol Kerzner 'n groot mate van beheer het oor al die Sun International-hotelle (al die Sun-hotelle wat buite die grense van die huidige Suid-Afrikaanse grondwetlike grense val), maak genomineerde aandeelhouers en kruisaandeelhouding dit weer eens moeilik om sy effektiewe beheer te bepaal. Sy naam kom byvoorbeeld net voor as voorsitter van Sun International (Bop).

Sun Hotels, Holiday Inns en Garden Courts: Dié binnelandse hotelreus word effektief beheer deur die South African Breweries Ltd, wat op sy beurt in gelyke mate beheer word deur Anglo American en Liberty Life via Bevcon (34 persent elk).

HANDELAARS

Onder die klein- en groothandlere wat hoofsaaklik by die Groot Vier ingeskakel is, tel:

OK Bazaars (1929) Ltd: SA Breweries Ltd is die beherende aandeelhouer (69 persent), wat op sy beurt hoofsaaklik deur Liberty Life en Anglo American beheer word (34 persent elk). Die Hyperama-ketting en House & Home val in dié stal.

CNA Gallo Ltd: Die effektiewe beherende aandeelhouer is Anglo American via die Premiergroep en Argus Holdings, wat elk 'n 50 persent aandeel in die beherende maatskappy, Omni Media, het. Dié maatskappy beheer onder meer: die Exclusive Books-ketting, CNA boekwinkels, Nu Metro bioskope, Struik en Centaur-uitgewers en die Gallo-platemaatskappye.

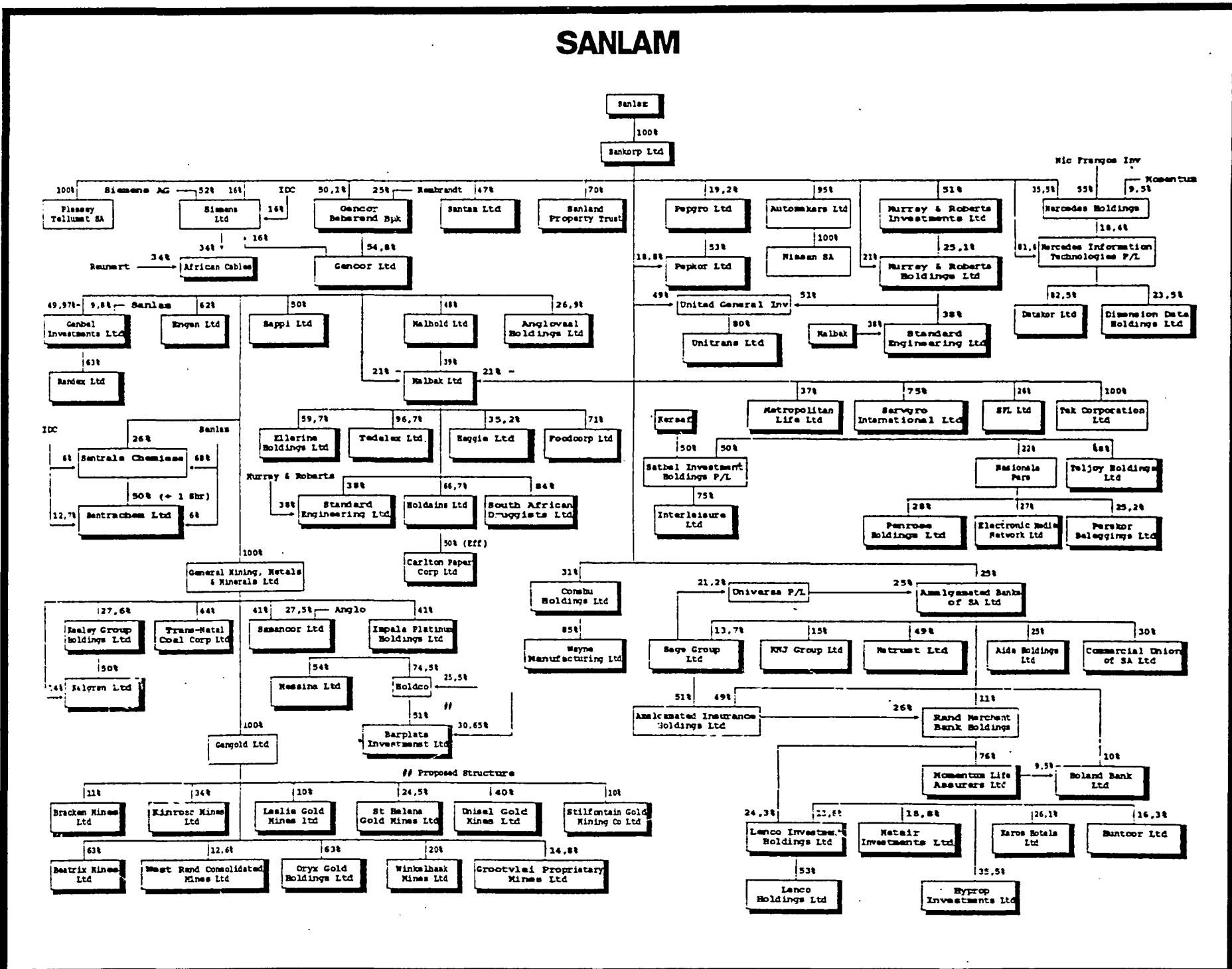
Edgars Stores Ltd: Die beherende aandeelhouer is Anglo American via die Premiergroep via SAB, wat 65 persent van die Edgars-aandele hou. Onder sy filiale tel Jet Stores en Sales House.

Pepkor Ltd: Die maatskappy word beheer deur Pepgro (53,1 persent), wat op sy beurt onder beheer van sy aandeelhouers, onder voorsitterskap van entrepreneur Christo Wiese, staan. Die res van die groeiende instelling se aandele word grootliks verskans deur genomineerde aandeelhouers, hoewel ondernemings soos Yskor se Pensioenfonds en Absa se name ook genoem word. In Pepkor se stal val onder meer Checkers, Pep Stores, Ackermans en Harties, terwyl Pepkor met 80 persent van die aandele nou ook beheer het oor die Shoprite-ketting.

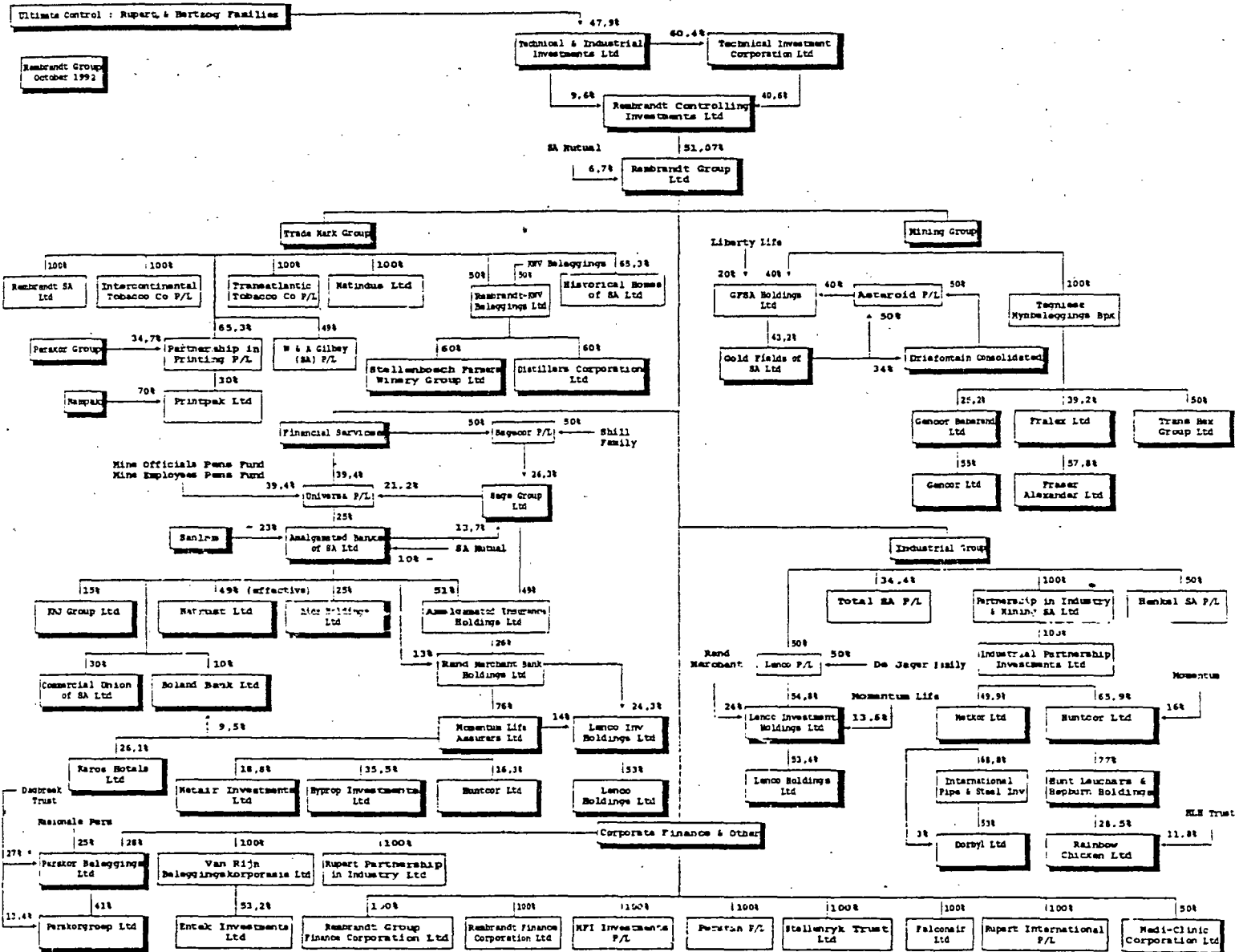
Pick 'n Pay Stores Ltd: Die beherende aandeelhouer is Raymond Ackerman, die uitvoerende voorsitter via Pick 'n Pay Holdings Ltd (51,9 persent). Benewens 'n getal genomineerdes, hou Liberty Life, Standard Bank en Southern Life onder meer ook heelwat aandele. Nog winkelgroepe in die kleinhandelreus se stal is die Hipermarkte en Boardmans.

Interleisure Ltd is eintlik in die hotel- en dranksektore, maar beheer ook Ster-Kinekor en Cinemark asook restaurantkettings soos Bimbo's, Porterhouse en Squires. SA Mutual en Sanlam (via Federale Volksbeleggings) is die beherende aandeelhouers.

SANLAM

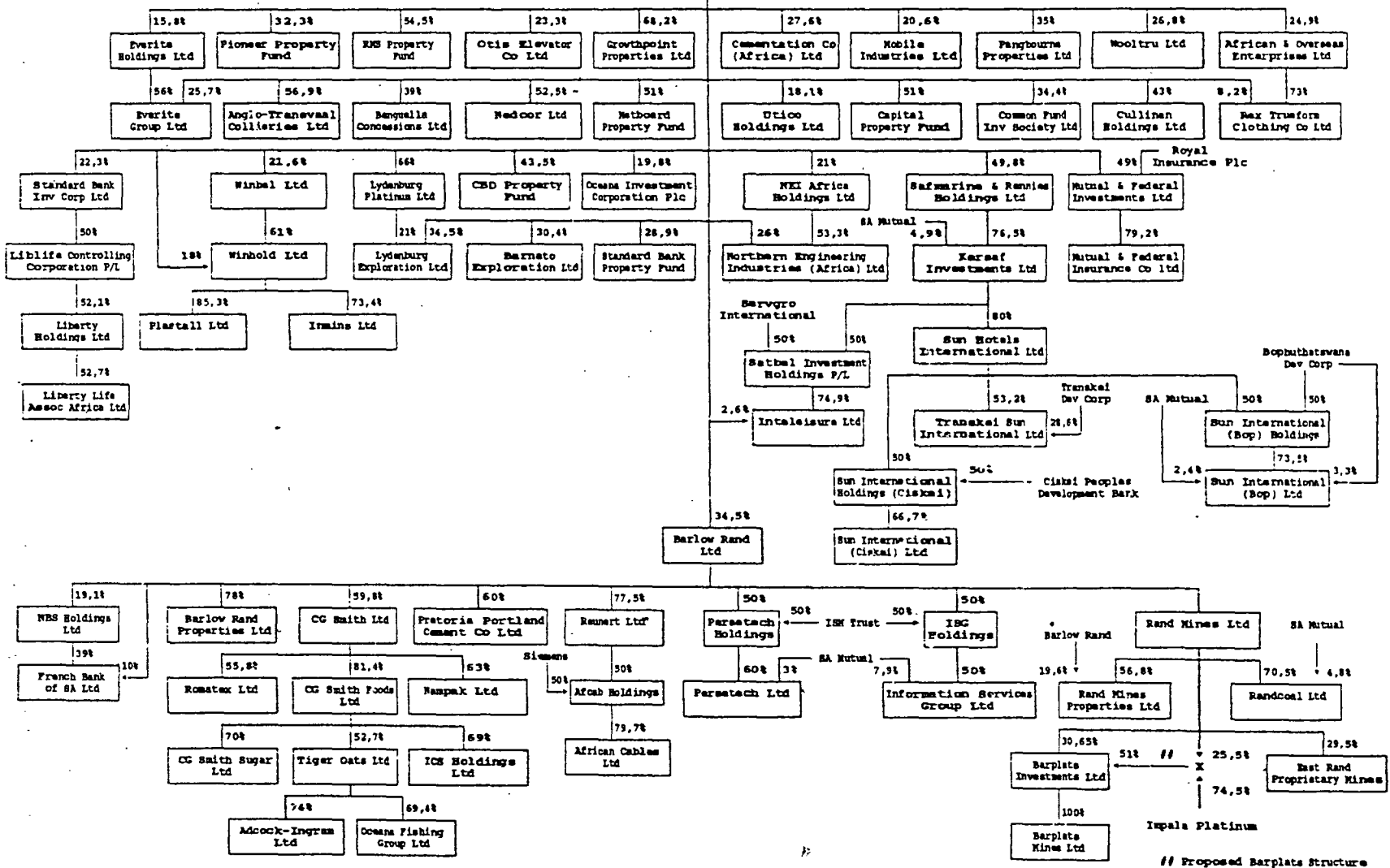

DIE REMBRANDT GROEP

SA MUTUAL

South African Mutual Life Assurance Society

Rusland hang in die weegskaal

Dis nie net Boris Yeltsin se persoonlike politieke toekoms wat op die spel is nie, skryf **MITCHELL KAUFMAN**. Die toutrekkery tussen die uitvoerende en wetgewende magte in Rusland weerspieël 'n grondliggende teenstrydigheid in dié land se pogings om 'n nuwe ekonomiese orde teweeg te bring deur die magsinstrumente van die ou, kommunistiese orde te gebruik

VAN al Boris Yeltsin se oneindige probleme met hervorming is veral 1 033 toe uiteindelik die grootste - die hardkoppige lede van die Kongres, die volle liggaam van die Russiese Parlement, wat hul bes doen om as remskoene te dien, nie net vir sy hervormingspogings nie, maar sommer ook vir sy hervormingsdrang in die algemeen.

Net so graag soos hulle van hom ontslae wil raak, net so graag wil hy van hulle ontslae raak.

Yeltsin se groot probleem met dié onversetlike groep word onderstreep deur die parlement se formele naam: dit heet nog steeds die Opperste Sowjet en die lede is in 1990 gekies - toe die Sowjet-Unie nog bestaan het. En hulle wil klaarblyklik nie so vinnig soos dié verdwyn nie: hul ampstermyn verstryk eers in 1995 en hulle lyk vasbeslote om tot op die laaste dag te bly sit.

Hulle wil nie hul reg om daar te bly sit opnuut aan die openbare mening laat toets nie - want dié sal hulle as verteenwoordigers van 'n "verbygegane era" waarskynlik ontnem van die mag (en materiële byvoordele) wat hulle nou as parlamentslede geniet.

Dis egter nie net aan blote mag dat hulle vasklou nie - as wetgewers klou hulle ook vas aan 'n kommunistiese era wat in werklikheid nog nie agter die rug is nie: hulle skop die laaste tyd al hoe meer teen die bekragtiging van nuwe wette wat nodig is om 'n ware vryemarkstelsel teweeg te bring. (Vroeër vandeemaand het hulle selfs geweier om 'n mosie te oorweeg dat die leuse "Werkers van die wêreld, verenig" uit Rusland se landswapen te verwyder word.)

En gee hulle wel wetlike bekragtiging aan hervormings, is dit in 'n verwaterde vorm wat nie veel vooruitgang bring op die weg na 'n nuwe ekonomiese orde nie.

En terwyl Yeltsin en die Opperste Sowjet van mekaar ontslae probeer raak, verkeer Rusland in 'n ekonomiese chaos.

AS YELTSIN GOUER gesprong het, sou hy dalk van die onversetlike parlement ontslae kon gewees het. Sy groot kans het met die mislukte militêre *coup* in Julie 1991 gekom - en verbygeglip.

Yeltsin se besliste optrede in dié stormagtige paar dae - hy het onder meer heroïes op 'n tenk voor die Russiese parlement geklim en die *coup* kragtig veroordeel - het van hom 'n volksheld gemaak (terwyl sy politieke mededinger, Mikhail Gorbatsjof, pateties in sy vakansiehuis vasgekeer was deur die magslustige generaals). Kort daarna is Yeltsin tot president verkies (en het Gorbatsjof uit die kollig weggestap). Het Yeltsin tóe die Opperste Sowjet ontbind en 'n verkiesing uitgeroep om simbolies 'n nuwe era in te lui, sou die ganse nasie beslis agter hom gestaan het.

Yeltsin het dit waarskynlik nie aangegryp nie omdat hy, toe hy as president aangewys is, self voorsitter was van die eerste Opper-Sowjet. En as destydse voorsitter het hy ironies bygedra tot die hoofpyn wat hom nou teister - hy het in 1990 as sy ondervoorsitter die man aangewys wat hom nou verbete opdraande gee: die huidige voorsitter van die parlement, Ruslan Khasbulatov. Khasbulatov, wat voorsitter geword het toe Yeltsin president word, was 'n destyds taamlik onbekende professor in die ekonomie, maar Yeltsin het hom beskou as 'n

Boris Yeltsin (Foto: AP)

Ruslan Khasbulatov (Foto: AP)

oortuigde hervormingsgesinde. Sedertdien het Khasbulatov die mantel gedraai en al hoe nouer bande gesmee met die konserwatiewe nasionaliste en kommunistiesgesindes wat die oorhand het in die parlement.

YELTSIN WIL NOU 'n verkiesing probeer afdwing om die parlamentslede, wat soos 'n meulsteen om sy nek hang, met nuwe bloed te vervang. Pogings om wettig op 'n verkiesings af te stuur is egter futiel - want die parlamentslede moet hul goedkeuring gee vir so 'n verkiesing, net soos hulle alle nuwe wette en enige verandering aan die grondwet moet goedkeur.

In dié laaste paar maande het Yeltsin probeer om, as die parlamentslede dan móet bly sit, ten minste die leisels uit hul hande te neem op een of ander manier. Eers moes hy die belaglik onbegonne taak aanpak wat regmatige procedure van hom vereis het: in Desember het hy die hardkoppige parlamentslede self min of meer gevra om hul mag aan hom af te staan. Hulle het voorspelbaar geweier.

Toe vra hy hulle om die volk te laat besluit deur middel van 'n referendum. Ná 'n bietjie moedswillige wik en weeg het hulle geweier.

Nou het hy 'n laaste uitweg gevolg: 'n presidensiële dekreet wat hom as die hoogste uitvoerende gesag in Rusland aanwys tot tyd en wyl die volk, in 'n referendum wat hy vir 25 April beoog, finaal kan besluit wie nou eintlik die grootste sê het - hy en sy uitvoerende gesag of die parlement as wetgewende gesag.

Dié dekreet (wat ook die staatsmedia onder Yeltsin se beheer plaas) is "onwettig", het Rusland se Grondwetlike Hof dié week bevind - maar Yeltsin het vooraf gesê hy gaan hom nie aan die hof se bevinding steur nie. Of hy in ieder geval deur so 'n dekreet uiteindelik 'n verkiesing sou kon afdwing, is 'n onseker kwessie. En of die volk self nog lus het om vir hóm kant te kies, is ook onseker. Die alledaagse lewe het sedert Augustus 1991 so versleg en van Yeltsin se visioen van ekonomiese hervorming het so min gekom dat die gewone

burger al hoe meer sinies raak.

"Ek hét al in 'n verkiesing gestem - die een in 1991 waarin Boris Yeltsin president geword het," som 'n onderwyser in Moskou wydverspreide gevoelens op. "Hy het tóe belowe dat hervormings in Rusland nie ten koste van die mense sal plaasvind nie."

YELTSIN SOU ter verdediging kon aanvoer dat dit nie hervormings is wat die land in so 'n gemors gedompel het nie, maar die vertraging van hervormings deur die parlement. Maar dié ongeluk is dat die ingrypende hervormings wat nóg nodig is om 'n volwaardige vryemarkstelsel tot stand te bring, gewone mense vir eers net in nog 'n groter ellende sal dompel.

Hoewel talle winkels, klein sake-ondernemings en plase wat reeds geprivatiseer is al begin gedy het danksy hul vryheid om handelware te lewer wat in aanvraag is, eerder as handelware wat deur die staat voorgeskryf word, verseker privatisering nie noodwendig die voortbestaan van ondernemings nie. Hervorming vereis dat talle staatsbeheerde fabriek en nywerhede wat steeds teen 'n enorme verlies bedryf word, binnekort gesluit sal moet word - en dit sal baie mense werkloos laat.

Terwyl hulle intussen aan die "werk" bly - die bruto nasionale produk het verlede jaar met 25 persent gekrimp - gaan die sentrale bank, steeds onder die parlement se gesag, egter voort om banknote te druk om hul salarisse te betaal - en vererger die hiperinflasie wat verlede jaar 'n koers van 2 000 persent bereik het.

Wat 'n nagmerrie Yeltsin beleef, is Desember onderstreep toe die parlement hom gedwing het om ontslae te raak van die man wat dié inflasie-malligheid probeer keer het - sy vernaamste bondgenoot in hervorming, die destyds waame-mende premier Yegor Gaidar. Gaidar wou 'n stokkie steek voor die voorsitter van die sentrale bank, Victor Gerashchenko, se pogings om die nie-winsgewende staats-ondernemings aan die gang en die werkers in diens te hou deur enorme lenings teen 'n lae rentekoers aan dié ondernemings te gee.

In die aangesig van dergelike opposisie moet Yeltsin 'n manier vind om die pynlike stappe deur te voer wat gedoen móet word om die Russiese ekonomie op die been te kry ('n proses wat in ieder geval jare gaan kos). En kry hy dit nie binnekort reg om minstens die geldvoorraad onder beheer te kry en drasties te snoei onder onproduktiewe nywerhede nie, dan lyk Rusland se kans op gulle bystand deur die Weste in die somber naaste toekoms maar skraal.

DIE PRENTJIE IN RUSLAND (waar die strewe om ekonomies by die Weste aan te sluit in baie gemoedere nog op 'n vemedereende historiese neerlaag neerkom) lyk op die oomblik baie anders as in Oos-Europa, wat die kans om uit die kommunisme weg te kom baie gretiger en meer doelgerig aangegryp het.

Soos sake nou staan, kan dit uiteindelik straks selfs onmoontlik blyk te wees om 'n nuwe ekonomiese orde in Rusland te bou terwyl die grondwetlike raamwerk van die Sowjet-era steeds bly staan. Hoe kan 'n nuwe grondwetlike raamwerk geskep word as die wetgewers self daarteen skop?

Op dié vraag sal Yeltsin - en die hele Rusland - baie gou 'n antwoord moet vind. Yeltsin het in die wêreld se oë die simbool geword van die nasie se strewe na hervorming. Bly hy veel langer so magteloos soos wat hy die laaste tyd was, gaan dit moeilik wees om finansiële steun vir sy hervormingspogings in die Weste te werf. Sonder dié steun sal Rusland moeilik kop bo water kan hou terwyl die land watertrap in 'n ekonomiese moeras.

Maar as verset teen Yeltsin se presidensiële magsdekreet hom selfs tot 'n val bring - ondanks tekens dat die land se gewapende magte hom steun - sal sy nagmerrie ook die Weste se nagmerrie word. Dit is voorsienbaar dat indien anti-Westerse nasionaliste en neo-kommuniste die mag oorneem by die Westersgesinde Yeltsin, hulle 'n stokkie sou kon steek voor die ooreenkomste wat hy aangegaan het om byvoorbeeld kernwapens te verminder en te keer dat dergelike wapens in die hande van fanatici soos Saddam Hussein kom.

die jood as sondebok

Die teiken van die nuwe Jodehaat in Oos-Europa is nie soseer werklike Jode nie as 'n abstrakte idee van "Joodsheid" wat al die "booshede" van die Weste versinnebeeld,
skryf **PAUL HOCKENOS**

DAAR is min Jode oor in Oos-Europa. Van die 5 miljoen Jode in die nie-kommunistiese Oos-Europa van vóór die Tweede Wêreldoorlog het net 700 000 die oorlog oorleef. Vandag is daar in die vyf voormalige Sowjet-satellietstate net 125 000 Jode oor.

Tog leef antisemitisme voort en gedy dit nou weer in dié wêrelddeel. Die nuwe antisemitisme het heelwat gemeen met dié van die verlede, maar dis nie net 'n voortsetting van die tradisionele godsdienstige en rassistiese antisemitisme van die jare twintig en dertig nie.

Die huidige antisemitisme bedreig die klein Joodse gemeenskappe in Oos-Europa nie fisiek nie. Daar was nog geen poging om byvoorbeeld weer antisemitiese wetgewing in te stel of voorbeelde van georganiseerde vervolging van mense van Joodse afkoms nie. Ander nasionale minderhede, soos die Sigeuners of selfs homoseksuele, verkeer in veel groter gevaar.

Jodehaat word nou gerig teen 'n abstrakte beeld van "Joodsheid", eerder as teen werklike Jode van vlees en bloed. "Was daar geen Jode nie," het Jean-Paul Sartre op 'n keer geskryf, "sou die antisemiete hulle uitgevind het."

Onder die tradisionele mantel wat dit dra, is die fokuspunt van die nuwe antisemitisme die Weste en diegene wat dié kultuur se sekulêre ideologieë en moderne waardes verteenwoordig. Net soos die Sowjet-kommuniste uitgevaar het teen "Sionisme" en "Vryemesselary", word "die Jode" vandag uitgekryt as die agente van Westerse idees, lewenstyle en ekonomiese vorms. "Die Jode" of "Joodsheid" is eufemismes

vir die "ingevoerde" "uitlandse" waardes wat reggesinde nasionale magte teenstaan - soos politieke pluralisme, die internasionale reg, menseregte, Europese integrasie en die vrye mark. Van Moskou tot in Bratislava steun nasionaliste op antisemitisme om hul teenstand teen Europese demokrasie in die breedste sin uit te druk.

Die eietydse antisemiet is ook die rassis, die homofob, die konserwatiewe kerkleier, die provinsiale nasionalis en, natuurlik, die potensiele fascis - mense met die soort persoonlikheid wat 'n volk kan haat wat nie meer bestaan nie.

DIE HUIDIGE ANTISEMITISME is nou verweef met die erfenis van die kommunisme. Kommuniste van Joodse afkoms het hoofrolle gespeel in die ortodokse Stalinistiese regimes van die ná-oorlogse tydperk. Hoewel die meeste Jode nie kommuniste was nie, het die sigbare teenwoordigheid van Jode in die repressiewe regimes hulle die reputasie gegee as getroue dienaars van die Kremlin. Hul hoë profiel en ongewildheid het Stalin in staat gestel om Jode die sondebokke te maak vir die buitensporighede van Stalinisme. Met die berugte suiweringsaksies van die jare vyftig het antisemitisme 'n standaardmanier geword vir kommunistiese regerings om hul wankelrige magsbasisse te stabiliseer. Onder die mantel van "anti-Sionisme" het die leiers die vooroorlogse stereotipes van die "bandelose wêreld-Jodedom" en "internasionale Joodse komplotte" herverpak.

Ná die demokratiese revolusies van 1989 het die apparatchiks-wat-nasionaliste-geword-het onmiddellik die skuld vir die kommunisme op die Jode gepak - net soos hulle die Jode skaars maande tevore uitgekryt het as die "agente van Westerse imperialisme".

Namate nasionalisme toegeneem en ekonomiese toestande versleg het, het 'n diep gewortelde historiese antagonisme jeens die Weste en liberalisme na vore getree. Nasionaliste praat vandag in dieselfde asem van "Joodse kommunisme" en "Joodse liberalisme" en kryt albei uit as uitlandse ideologieë wat van buite aan hul nasie opgedwing is. Die twee ideologieë, hoewel aan verskillende kante in die Koue Oorlog, deel Verligting-houdings jeens vooruitgang en internasionalisme wat in skerp teenstelling staan met Oos-Europese nasionalisme. Nasionaliste beweer dat die Weste, soos die kommunisme, hul nasie van 'n unieke identiteit wil berof.

WAT DIE NASIONALISTE ook al mag sê, die kern van hul anti-Westerse retoriek is die verwerping van die demokratiese beginsels wat met 'n verenigde Europa verbind word. Dié beginsels, onder meer die respek vir minderheidsregte, beperk inderdaad die mag van individuele regerings. Hulle beperk byvoorbeeld hul beweegruimte om met verkiesings te konkel, opposisie-partye te onderdruk of nasionale minderhede te vervolg. Vir nasionaliste is dié beginsels "kosmopolitiese", "stedelike", "anti-nasionale" (Joodse) waardes - almal inrgyings op hul nasionale soewereiniteit.

In Roemenië beeld voorste ultra-nasionaliste - niemand anders nie as die kommunistiese regime se voormalige agterryers - kapitalisme uit as 'n bose, internasionale Joodse komplot om Roemeniërs te verander in "die slawe van die Weste". Die Jood is die verskuilde, destruktiewe mag, die "onsigbare hand" van markkragte.

Vir gewone mense is die toevlug tot 'n "Joodse komplot" 'n maklike manier om ingewikkelde prosesse te begryp. Soos kommunistiese propaganda, gee dit voor om alles te verduidelik en altyd reg te wees. Wat, byvoorbeeld, kan meer onpeilbaar wees vir 'n Oos-Europese kleinboer as die werking van die Internasionale Monetêre Fonds? Die IMF is 'n internasionale, kapitalistiese instelling wat streng besparingsmaatreëls aan hul land voorgeskryf het. Die gewone mense kan die IMF nie sien, vertoë daartoe rig of hoop om dit te bevag nie. Dit staan iewers buite die bereik van gewone sterflinge en maak besluite in veraf Westerse kantore wat mense se lewers ongunstig raak.

VERGELYK DIE IMF se rol in Oos-Europa met Hannah Arendt se beskrywing van die tradisionele Europese stereotipes van Jode: "Ons vind die Jode altyd voorgestel as 'n internasionale handelsorganisasie, 'n wêreldwye familie-

onderneming met identiese belange oral, 'n geheime mag agter die troon wat alle sigbare regerings degradeer tot 'n blote fasade, of tot marionette waarvan die toultjies agter die skerm getrek word. Weens hul hegte verhouding met staatsbronne van mag is die Jode soos klokslag met mag vereenselwig, en weens hul afsydigheid van die samelewing en toespitsing op die geslote sirkel van die gesin, is hulle soos klokslag daarvan verdink dat hulle werk vir die vernietiging van alle maatskaplike strukture."

Die IMF toon al die listige karaktertrekke van die "Joodse wêreldkomplot". Die nasionalistiese pers regdeur Oos-Europa beeld die IMF uit as 'n "Joods-Bolsjewistiese" komplot. Volgens die weekblad *Europa* van Boekarest, wil die "Israëli-ondersteunde" IMF "die Roemeense mense omskep in toilet-skoonmakers, hondevangers, vullisverwyderaars en kruiers, die dienaars van mense wat vreemd is aan die nasie en aan die land".

TOT DUSVER WAS regse politici gewapen met antisemitiese praatjies nie in staat om noemenswaardige steun met dié instrument alleen te verwerf nie. Maar ander, minder flagrant antisemitiese partye het openlik meegeding om politieke mag en dit selfs bekom. In die 1990-verkiezing in Hongarye, byvoorbeeld, wat die konserwatief nasionalistiese Hongaarse Demokratiese Forum (HDF) aan bewind geplaas het, het die HDF se populistiese regtervleuel hulle op antisemitisme beroep in hul aanvalle op die liberale Alliansie van Vrye Demokrate. In die eerste ronde van die Poolse presidensiele verkiesing later daardie jaar het Lech Walesa opportunisties gerugte uitgebuit dat sy voorste teenstander, die liberale Katolieke intellektueel Tadeusz Mazowiecki, 'n Jood is. Hoewel antisemitisme nie die deurslaggewende faktor was in enige van dié twee verkiesings nie, het die twee weners, die HDF en Walesa, seker gemaak dat hulle die antisemiete aan hul kant het.

VOLGENS PEILINGS NEIG die antisemiete om ouer, minder opgevoed en meer dikwels van die platteland te wees as mense wat nie antisemities is nie. Die antisemiet se reaksies word aangevuur deur vrees en angs, jaloesie en haat, naywer en onkunde. Hy wil graag hê 'n sterk, outoritêre leier moet die land regeer. Hy respekteer mag, volg bevele en vertoon sy loyaliteit met trots.

Die Poolse kritikus Adam Michnik sê in 'n vergelyking van Pole en Frankryk "elke slag dat die spook van antisemitisme in die verlede in die openbare lewe geloop het, was dit 'n onmiskenbare teken dat mense met 'n anti-demokratiese, onverdraagsame siening op die politieke offensief was. Wanneer antisemitiese menings vandag in Pole uitgespreek word, is Jode nie die kwessie nie. Die vraag is of daar 'n Poolse demokrasie gaan wees of nie."

Michnik is reg - en antisemitisme stuur 'n sein uit waarop die Weste ag behoort te slaan. Die onsensitiewe en onverskillige beleid van Wes-Europa en die VSA jeens die nuwe demokrasieë in die Ooste het heelwat van die aansienlike goedgesindheid vernietig wat in 1989 bestaan het. Die IMF se skokterapie-beleide het die steun van regse en pseudo-linkse populistes in byna elke land verstewig. Onlangs het die Europese Gemeenskap Sentraal- en Oos-Europa se handelstoegang tot kernmarkte verder beperk. Van die beloftes van buitelandse beleggings het nog net 'n straaltjie gekom.

Oos-Europeërs weet maar alte goed dat die Weste hulle nog altyd in hul oomblikke van krisis in die steek gelaat het. Hul geduld raak daarom maklik op en baie mense word meegesleur deur die stem van ondemokratiese, anti-Westerse alternatiewe. In die afwesigheid van 'n progressiewe linker-vleuel slaan die nasionaliste soveel munt as wat hulle kan uit die ontnugtering met die ekonomiese transformasie.

Dis tyd dat die werklike demokratiese magte in dié lande nadink oor hul blinde loyaliteit aan radikale vryemark-beleide. Aangesien kapitalisme en demokrasie onlosmaaklik verweef is in die gemoedere van Oos-Europeërs, impliseer die mislukking van die een ook die mislukking van die ander.

© In These Times

male **stripper**
erotic massage,
will travel
x-rated - chat
with a **hunk**
new adult **fun**

call:

benoude boude

JOANITA LUBBE wou 'n vriendin met 'n verjaardaggeskenk verras: 'n manlike ontkleedanser uit die advertensiekolomme van 'n koerant (wat deesdae wemel van die goed). Die huurjongens, ontdek die avontuurlike vriendinne toe, is nie altyd so dapper soos hulle in die advertensies klink nie

Terwyl sy wag dat sy gehaal word, kla sy oor haar hongerpyne en verdwyn om die hoek na 'n entrepreneur langsaan wat wegneem-etes verkoop. Sy kom terug met 'n bord bobotie, geelrys, stoofpatats, aartappels en boontjies. Sy eet die boerekos sommer daar by ons in die ontvangskamer.

"Wat as hy wil...?" vra sy met 'n aartappel op pad mond toe.

"Dan vra jy hom R250 ekstra," sê die ontvangsdame.

"YES, YES", skree sy soos in die televisie-advertensie.

Hulle maak die wegneemrestaurant rondom hulle skatryk, lig Riekie ons in, want "ons meisies is altyd honger".

Sy druk die pleister aan haar pols onder ons neuse en sê: "Kyk, selfmoord." Sodat ons beter kan sien, ruk sy die verband af. Daar is al sewe toegegroeide snye in verskillende rigtings. Die nuutste se steke sit nog.

DIE VOORDEURKLOKKIE LUI. Dis oplaas onse Neil: geklee in 'n swart frokkie en jeans, sportsak in die hand. Ons staan op en skielik vervreemd van die gemeenskap daar buite. Toe ons die balans wil betaal, gee die ontvangsdame ons R100 afslag en ons voel 'n rapsie beter.

Stap 7: Ons maak verskoning dat ons so 'n professionele man in 'n mini moet laai en verduidelik van student-wees. Maar hy knip ons kort: "Ek het al in baie slegter karre gery." Kliënte s'n wonder ek.

Hy het nog nooit ontklee nie, sê Neil, hy't pas hier begin werk. Gewoonlik trek hy net sy hemp uit vir ou dames vir R100.

Ek gooi byna die kar om. Het ons 'n kat in die sak gekoop? Fern verduidelik ek aan hom: hy gaan vanaand sonder 'n draad klere wees. Daar wag elf honger meisies by die huis en een word juis vandag mondig.

Stap 8: Ons trek Nervous Neil uit die motor uit en glip by die agterdeur in. Ek skink vir hom 'n vol glas whisky. Die res van die aand hou hy nie op met drink nie. Hy hou ook nie op met sweet nie.

Hy verduidelik sy modus operandi. Wat hy sal doen, is: hy sal met die meisies meng, gesels en dan stuk-stuk sy klere verloor. Die gesels-idee staan my nie aan nie en ek vra nog afslag. Dié idee staan hom weer nie aan nie en ons laat hom maar los in die luccuul.

Hy neem die verjaardagmeisie se hand in syne en vee die sweet sensueel van sy voorkop af. Hy prewel iets van sy meisie by die huis. Ek trek stilletjies nog geld af. Die meisies verloor belangstelling. Hy neem sy kans waar en haal 'n kan blou skeerroom uit die sportsak, mik en spuit reguit op my kontaklense.

Vir die res van die aand kan ek my R250 se fiasko nie in die gesig staar nie. Ek trek nog geld af - vir sy enigste truuk van die aand.

Die meisies pak hom beet. Hulle wil nou die saak afhandel. Hulle trek hom uit tot op sy luiperdvel hipster-onderbroek. Maar daaraan klou hy om die dood toe vas.

'N HAASTIGE MEISIE gaan haal 'n kombuisies met 'n lem van 45 sentimeter - en sny die onderbroek summier af. Met my dikgeswelde oë kan ek niks sien nie. Maar later word ek vertel ek het niks gemis nie.

Wanneer ek hom gaan aflaai, sê ek hom hyskuld ons eintlik geld vir die aand.

Dié aand kruip ek langs my kêrel in die bed met my skeerroom-lyf. "Jy ruik so lekker," sê hy.

OM die verrassingspakkie vir die vriendin se mondigwording op te spoor, is nie te moeilik nie. Stap 1: Kyk in die kleinadvertensies van 'n koerant. Johannesburg bied interessanter opsies, maar dit is heelwat duurder. Die keuse val dus op 'n advertensie in 'n Pretoriase koerant.

Stap 2: Ek en 'n vriendin bel die nommer van die geselskapklub om die ontkleedanser te bespreek. Ja, sê die vriendelike ontvangsdametjie, "ons outjie doen sommer alles". Sy verseker ons: hy is baie aantreklik, goed gebou en ken sy storie. As ons 'n deposito van R150 daar los en hom die aand self by die agentskap gaan haal, spaar ons R160. Die balans - R200 - betaal ons die aand as ons hom gaan haal.

Stap 3: Alles is gereël. Ons het 11 opgewonde partytjie-meisies bymekaar, die room van Pretoria. Ek en my vriendin glip by die agterdeur uit. Ons gaan gou vir Neil - ja Neil - by die agentskap oplaai.

Stap 4: Ons ry na die verkeerde kant van die stad, parkeer strategies in 'n stegie en loop die donker trappe op. Lui die klokkie en die blonde ontvangsdame - met 'n BA-graad van Tukkie - maak die deur oop. Binne is die mure pienk. 'n Schwarzenegger-plakkaat hang aan die een muur.

Stap 5: Ons het 'n probleem. Neil kan nie kom nie, sê die ontvangsdame, want sy rug is ernstig gekrap. Nie deur 'n vorige kliënt nie, maar deur sy meisie die vorige aand. Ek, 'n voornemende prokureur, dreig met 'n regsgeeding. Hulle skrik - en Neil belooft om binne 10 minute daar te wees.

Stap 6: Tien minute word 'n halfuur in die pienk paleis. Die voordeurklokkie lui. 'n Man met 'n rooi afro stap in, ruk sy tjekboek uit en skryf 'n tjek uit vir R250 sonder om 'n woord te sê. Hy het al sy deposito betaal. Candy kom te voorskyn. Sy is 'n fyn blondine en haar tiervel-tabbertjie pas goed. Sy wil net gou nog 'n paar tabbertjies gaan kry. Die BA-dame stel die man op sy gemak en ons drie kliënte staar mekaar ongemaklik aan. Candy kom terug met etlike klerehangers aan die arm, en die twee stap uit by die deur.

'N VROUKOM INGESTAP. Sy bel huis toe en vra haar man om hul seun by die atletiek te gaan haal. Kort daarna lui die klokkie

en 'n blou uniform vul die deur. "Is hy nie die mooiste polisieman nie," koer die vrou. Ons skrik ons morsdood, maar beaam dit vriendelik. Van ons gekrapte Neil is daar nog geen teken nie.

Die klokkie lui weer, en 'n goedgeklede yuppie kom in. Intussen het ons so goed bevriend geraak met die BA-ontvangsdame dat sy die kliënt nie na die "display room" toe bring nie, maar hom sommer inroep. "My meisies," kondig sy besittlik aan en die eerste een kom ingestap. Sy bemark haarself met soveel selfvertroue dat ons dit oorweeg om sommer vanaand 'n meisie ook saam te vat.

Wat ongetwyfeld die transaksie vir die yuppie beklink, is toe een van die meisies hom aan die skrotum gryp en vra: "Is jy bang vir ons?" Bloedrooi in die gesig sê hy: "Arme meisies." Hy kyk na ons, maar ons het ons eie probleme. Die yuppie loop.

DIE TELEFOON LUI. Twee mans in 'n voorstad van Pretoria wil twee vroue hê. Die ontvangsdame vra hul telefoonnommer, sit neer, en bel dadelik terug. 'n Prys word bespreek. Dan word die alleweringsdiens gebel. Hulle is in regstreekse verbinding met die taxi-diens, verduidelik die ontvangsdame. Verlede week het 'n man gebel en 'n meisie bespreek - en toe sy by die motor kom, is daar drie mans. Sy sê toe sy is bespreek vir een, maar die een verseker haar hy gaan die ander net gou aflaai. Toe verkrag hulle haar om die eerste bos en los haar net daar. Het hulle die polisie ingelig? vra ek, die aspirant-prokureur. "Dit maak my kwaad, maar wat kan ons doen?" sê die dame en gaan aan met haar admin-werk.

Die telefoon lui. Dis 'n man in 'n bekende hotel in die stad. Waarom is sy ontkleedanser 'n halfuur laat? wil hy weet. Die dame maak verskoning: daar was seker 'n dubbelbespreking, want Candy is reeds uit vir die aand. (Later vertel die ontvangsdame ons 'n vertoning vir een man is baie "boring".)

Intussen verkoop sy Riekie aan hom: 'n lieflike, fris, blonde meisie, baie spontaan. Riekie kom ingedrentel. Sy is kort en vet, haar hare is rooi gespikie. Sy dra 'n wit sweetpakbroek en 'n yslike hospitaalpleister om haar regterpols.

Oppad na Tewaterbaai aan die St Lucia-meer. Weens die droogte het baie van die eilande rondom die meer opgedroog en bestaan op die oomblik uit grasvlaktes.

dié liefde voel jy net te voet

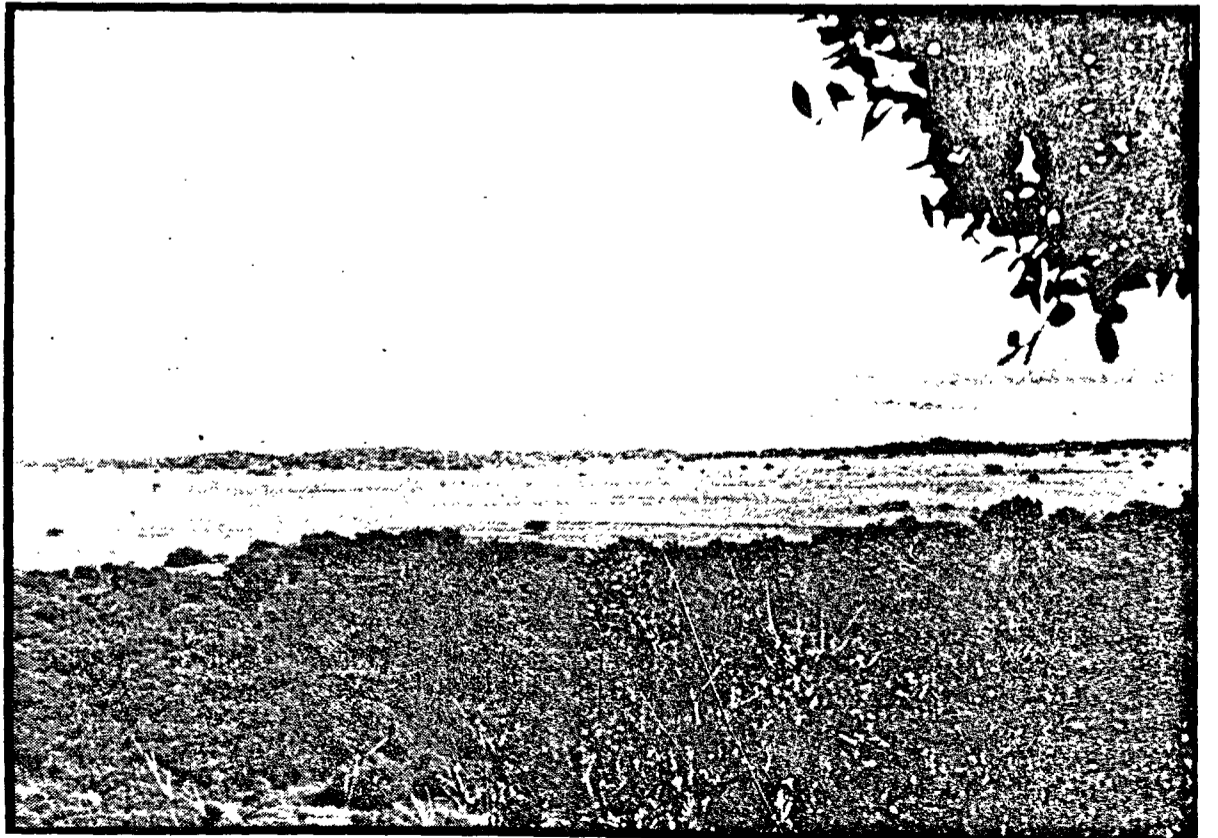
INA VAN DER LINDE

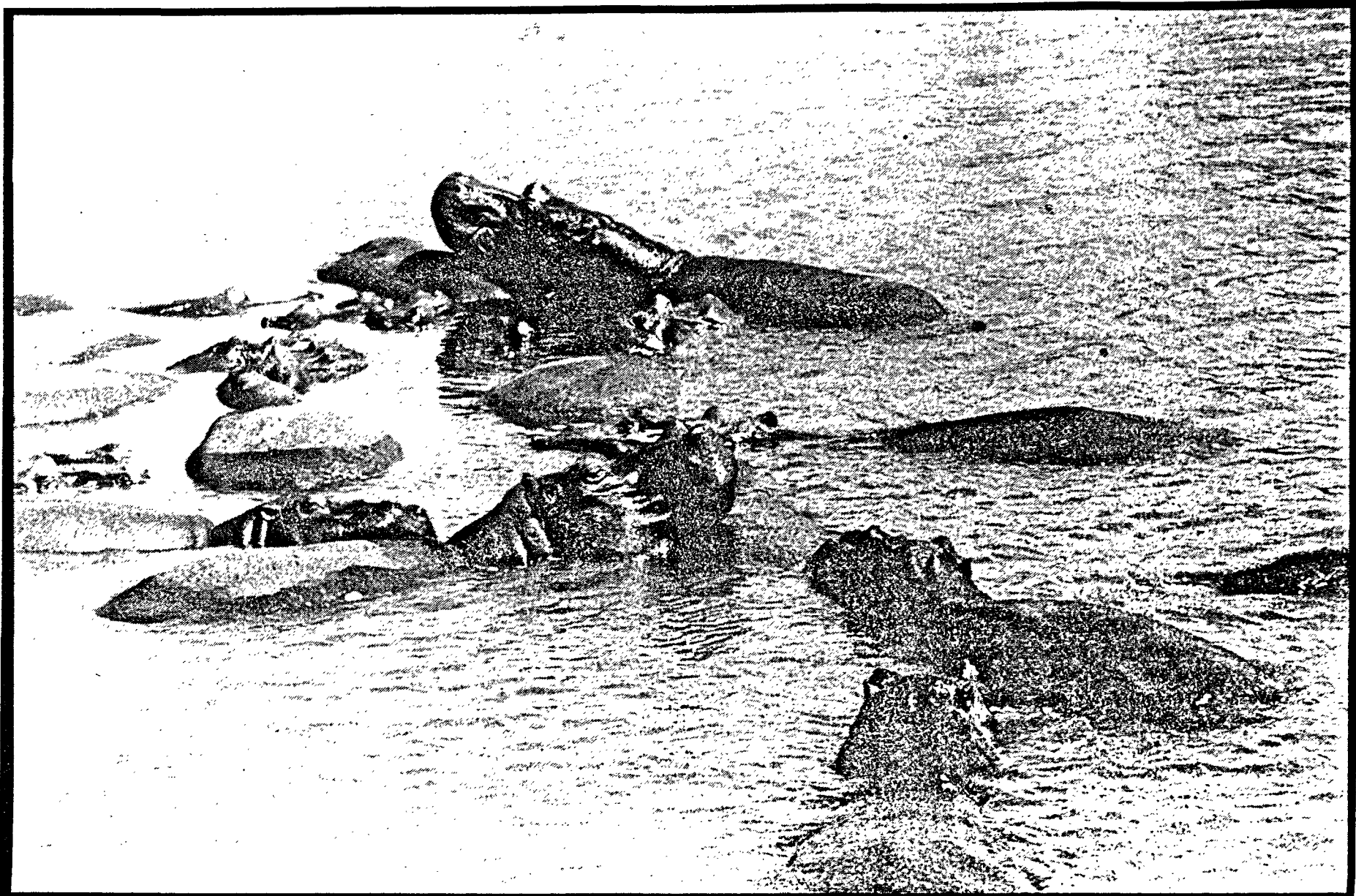
ontdek in die St Lucia-wildreservaat waarom stappers stap. **CEDRIC NUNN** het die foto's geneem

"**HOEKOM** stap as jy kan ry?" vra 'n vriend wat versot is op rekenaarspeletjies. Hoekom nie die Natuur (soos in Kultuur) deur die vensterruit betrag nie? Of nog beter, hoekom jou nie agterop 'n jeep laat rondkarwei, bier in die hand, terwyl veldwagters die Groot Vyf met radioseine opspoor, hier en daar 'n voël of 'n boom uitwys en jou binne 'n japtrap elke moontlik eko-toeristiese ervaring laat beleef nie?

Ja, inderdaad, wonder ek terwyl die sweet in my oë brand, swerms steekvliegies om my ore neul, en breinseine al hoe moeisamer na die voete deursypel.

Ons - dis nou 'n groepie joernaliste, die toerleier met 'n naam wat pas by 'n filmster, Stephen Hoséck, die media-skakelbeampte van die Natalse Parkeraad, Jeff Gaisford, en die

Die kamp by Tewaterbaai waar stappers twee aande oornag, kyk reg af oor die seekoel-familie in die St. Lucia-meer.

veldwagter ThemboNkosi Mfekayi - stap die drie-daagse begeleide staptoer deur die St Lucia-wildreservaat. Die staptoer word net aangebied van 1 April tot einde September, want in die somermaande is dit net te bloedig warm vir sulke plesiertjies.

Die rede vir die stappery is nie om te praat oor die ontginning van die St Lucia-duinegebied aan die oostelike oewer nie, verseker Jeff ons. Maar dis enkele dae voor die langverwagte omgewingsimpakverslag moet uitkom en die onderwerp duik telkens onvermydelik op.

Tussendeur wonder ek: put stappers 'n soort masochistiese genot daaruit om dae lank bult-op-bult-af deur die stof te ploeg, snags in die nederige tuiste van 'n tent neer te syg - en in geval van nood die gevare van 'n rondswerwende seekoei te trotseer of maar te knyp tot ligdag die volgende oggend?

Broer Danie, 'n ywerige stapper, het dit op 'n keer mymerend só gestel: "Dit gaan oor intimiteit." Nie die vroetel-in-'n-slaapsak-soort nie, maar intimiteit met die grond, met die aarde. Dis soos 'n liefdesverhouding: die naam van die man het jy lankal vergeet, maar jy onthou nog die kontoere - die lyflike én die geestelike.

Dié intimiteit bereik 'n mens nie deur in 'n lugverkoelde motor deur 'n gebied te ry nie, maar deur te stáp.

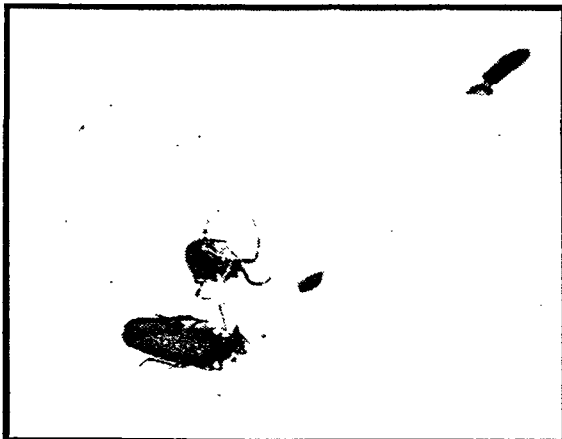
DAAR'S TWEE SOORTE stappers, kom ek mettertýd agter: dié wat so gou moontlik anderkant wil uitkom om nóg 'n oorwinning van die gees oor die liggaam op die kerfstok te plaas; en dié wat dit aanpak met die ware gees van 'n ekotoeris, om die holrug geryde modewoord te gebruik. Ekotoerisme, terloops, word só omskryf in 'n verslag van die NPR wat ek onder oë het: "Om na relatief onversteurde of onbesoedelde natuurlike gebiede te reis met die spesifieke oogmerk om die omgewing en sy wilde plante en diere te bestudeer, te bewonder en te geniet, sowel as enige bestaande manifestasies (verlede sowel as hede) wat in die gebied te vinde is..."

En 'n staptoer deur die vleilande, duinewoude en ongerepte strande van St Lucia is presies dit. Eers by nabetrugting besef 'n mens hoe baie jy geleer het in die vier dae te voet saam met veldkenners.

Byna subliminaal leer ons die makro- en die mikro-werking van die ekosisteem rondom die meergebied ken: van sensitiewe duinewoude wat nie te veel verkeer kan hanteer nie; van duine wat soos 'n spons reënwater opsuig om dit dan geleidelik in die droë seisoen na die vleilande en meer te laat deursypel; van die hoë soutkonsentrasie van die meer weens die droogte en omdat die mond toegeslik is; van sekere organismes wat uitwyk na die varswater van die vleilande waar hulle oorleef totdat die meer weer herstel het.

BAIE VAN BOME. Soos van die Laeveldse geelmelkhouer met die Zoelonaam uGobaNdlovu, wat beteken "dis so sterk dat 'n olifant dit nie kan buig nie" - 'n verwysing na die uitwerking wat 'n tee gebrou van die blare glo op 'n sekere manlike liggaamsdeel het. 'n Moontlik oplossing vir renosterhoringjagters met uitvoermoontlikhede na die Ooste.

En van seekoeie wat wydsbeen loop en renoster wat

oorkruisloop; van wildspore en voëlgeluide; van kleurryke horingspinnkoppe en basspinnkoppe wat goggas vang wat groter as hulself is, van ruspes en papies, van skoelappers en van symiere wat in bome nesmaak.

En as jy te moeg is om verdere eko-kennis te absorbeer, kan jy altyd op Stephen Hoséck se mooi kuite voor jou konsentreer.

WAT DIÉ STAPTOER anders maak as al die ander, is dat 'n dag lank rondgeroei word op die meer, en 'n middag beste word om rond te snorkel tussen die kleurryke tropiese visse en riwe naby Kaap Vidal.

Viral dié dinge betaal mens natuurlik: R620 per kop vir die vier dae. Dit sluit alle kos in, drinkgoed, 'n kampkok wat vooruit trek met die voorrade en water gelaai op 'n troepie donkies, slaapplek ('n groot tweemestent) met gerieflike matrasse, slaapgoed, handdoeke en selfs 'n warm stort saans.

Die program lyk só:

Dag 1: Kom om twee-uur die middag aan by die basiskamp wat uitkyk oor die Bonghazi-meer. Kuier, eet en slaap.

Dag 2: Vertrek van Bonghazi vir 'n 13 km-stap na Tewaterbaai aan die oewer van die St Lucia-meer.

Dag 3: Roei van ligdag met kano's op die meer rond, ondemeem 'n sirkelroete van 10 km en oornag weer by Tewaterbaai.

Dag 4: Stap deur duinewoude tot by die see, snorkel vir 'n paar uur, en eet middagete op die strand. Daarna word teruggestap na die basiskamp by die Bonghazi-meer - altesame sowat 12 km.

'n Ervaring, verseker ek die vriend, was baie meer opwindend is as 'n rekenaarspeletjie.

'n Basspinnkop met haar prool, bykans tweekeer so groot as sy. Wanneer die spinnkop skuil teen 'n boomstam, smelt sy volmaak met die omgewing saam.

Briewe

PAPIERPOLITICI

MARTIN BRINK VAN KAAPSTAD SKRYF:

Francois Wessels vra in sy brief "Wat van 'n bietjie ideologie" (VWB Briewe 5 - 11 Maart 1993) dat VWB "konkrete" interpretasies van verskeie ideologieë plaas deur "onderhoude met voorstanders van verskillende politieke rigtings" te voer. Myns insiens is dit ook die naaste wat ons politici by die konkrete sal kry - op papier.

As politici maar net wil opkyk van hul konkrete papierwerk en die volgende "skakels" in 'n soort "ketting" wil sien. Laat ek verduidelik.

In enige sosio-ekonomiese lewe (ketting) vind die uitruil van goedere en dienste vir papiergeld plaas en word deur mense van vlees en bloed gedoen. - Alle mense het 'n psigiese onderbou wat hopelik voortdurend ontwikkel en tot uiting kom in eienskappe soos 'n groter verantwoordelike besef, integriteit, onbevooroordeeldheid en kennis. Groter produktiwiteit is dan die gevolg. Maar die innerlike groei van die individu vind in wisselwerking met ander mense plaas - en meer bepaald met mense in gesagsposisies - mits laasgenoemde groep self oor die gewenste eienskappe beskik.

Kom ons kyk na die volgende voorbeelde wanneer dinge verkeerd loop. Wanneer politici (bv Afrikaners of Slawiërs in die eertydse Sowjet-Unie) dan om ideologiese en rasse-oorwegings top-aanstellings bewerkstellig in staatsdepartemente, word die psigiese onderbou van dié burokrate buite rekening gelaat. Laasgenoemde groep sit eenvoudig die soort proses voort met betrekking tot die res van die werknemers.

Gevolglik is die verhouding tussen die aantal werknemers vir die staat tot hul produktiwiteit laag - en al die mooi konkrete idees op papier eindig nou ook met konkrete papiergeld wat minder werd is. Want enige ketting (sosio-ekonomie) is net so sterk soos sy swakste skakel (staatsdepartemente). Nou het ons nog nie eers by korrupsie en wanadministrasie uitgekome nie.

Ek wil dus voorstel dat daar in VWB ook debat gehou word of bestaande ideologieë nog hul sout werd is, en wat die komponente vir 'n nuwe ideologie behoort te wees.

VUL EERS DIE GATE

MARIUS TITUS VAN STELLENBOSCH SKRYF:

Met verwysing na Ina van der Linde se rubriek, "Op soek na 'n brug oor ons kloof" (VWB 5-12 Maart 1993), en Agenda van 28 Februarie 1993, die volgende:

Voorstanders van "brugbou" verleen op goedbedoelde wyse legitimiteit aan die gate, slote en klowe onder die brug. Ek is van mening dat die opvul van die gate prioriteit moet geniet bo die oorspanning daarvan.

"Bruin mense" en die "Bruin stem" is antropologiese mites wat vandag vir politiek gewin deur Jac Rabie uitgebuit word. Ek is en bly 'n Genesis 1:27. Feit is - ek en hy geniet nog nie die regte wat met volle burgerskap gepaard gaan nie - ons is steeds politieke nulle.

Dat hy in die kabinet is, gun ek hom; dat hy die raadsaal se vloer gekruis het, is sy demokratiese reg. Ek het 'n probleem met hom wanneer hy voorgoed om namens my daar te sit. Tot op hede behoort ek aan geen politieke party nie. Genoemde heer moet asseblief eerlik wees en sy retoriek en ontduiking van vrae los. Dit is 'n maklike uitweg vir diegene wat ander se intelligensie onderskat en subtiel verkrag.

VISUALISE YOUR OWN NEWS

MELANIE J JACOBS OF THE COMMUNITY LAW CENTRE AT UWC, CAPE TOWN, WRITES:

What if there were no TV's to reach mass audiences, and there were really important issues which had to go out so

the people would know? What would we do? And how would the brothers and sisters who can't read, know the news?

Thank heavens for "modern technology". As in television!

Where would we be without our TV's? Goodness knows! We'd see no news, we'd have to rely on our inadequate imaginations to visualise storms, kidnappings, train crashes... unthinkable!

This is why we have television, right! So we can see who's saying what, right? After all, voting for the first time in your life is news, right?

Wrong!

This past weekend, an International Conference on Free and Fair Elections was held in Bellville, Cape Town. Delegates who attended this conference came to orate, debate and consolidate our right to vote for a better future. They came from every South African political party bar two. The internationals, every one of them highly qualified, all came from organisations which had seen and/or helped their and other countries through the difficulties of free and fair elections.

Free and fair elections are the only way to lick this country into shape, right? And, because it's our future they were talking about, we need to see what went on, right?

Wrong!

I called the SABC-TV News Editor in Cape Town on Sunday, the last day of the conference, to find out why this important event had not been covered.

Wow, did I get a rude shock!

Frans Scheepers told me that "you people can't expect us to come running everytime there's a conference, you know", and that "there are hundreds of these conferences and seminars going on all over the country, and we can't be expected to go to all of them", and besides "international people can't tell us anything anyway".

Tell me, Mr News Editor, how many conferences happened this weekend - which were covered by the SABC-TV?

Please, dear readers, use your imaginations to figure out how, when, and why your vote is important. While you're about it, please also imagine what is required for legitimate voter registration, and who will train the 70 000 elections officials we will need. When you've imagined all those answers, you may want to imagine an answer to the almost-inevitable question of violence on election day, and how political figures are going to campaign through the very hard-to-get visual media. Because that's the only way we're going to see and hear our leaders, isn't it?

That's why we pay TV licenses, isn't it? To see what's going on, right?

While you're imagining all these very important question-and-answer sessions, and this is a hard one, try to imagine Bronwyn Keene-Young's speech on the prejudices of the SABC.

If that baffles you, try to imagine who the hell Ms Keene-what's-name is!

SPARSE ATTENTION

ANNETTE VALENTE FROM PRETORIA WRITES:

In recent years the government has made considerable progress with regard to the abolition of legal provision that discriminates against women. However, various discriminatory provisions still remain in legislation. In fact women's rights in South Africa are still lacking compared to most other developed countries.

The protection of the rights of women is currently receiving the attention of jurists and politicians in our country. The government professes that it intends to address the needs of underprivileged sections of the population: that includes the women of South Africa.

There are so many injustices that have to be attended to, I am afraid that unless the women of this country make themselves heard, their fundamental rights may once again be ignored in the new proposed legislation.

The media, including your newspaper, has given very

sparse attention to the subject of women's rights.

The recent women's rights congress, held at Unisa, was very badly publicised.

How many of your readers know exactly what discriminatory laws against women still exist and how it could affect them or their daughters?

I hope that in future, women's rights issues will enjoy more attention in your newspaper as well as in the rest of the media.

WANHOPIGE HAMBIDGE

JOHAN J FOURIE VAN LEVUBU SKRYF:

Foetog. Moenie te hard wees op Joan Hambidge nie. Vir 'n vrou van amper veertig wat nog so wanhopig spartel om uit haar storm en drang adolessensie te kom, moet selfs 'n tienerjarige deernis mee hê.

Psigoanalities is dit duidelik dat sy met haar sosiaal dwarse gedrag eintlik met haar naaste familie baklei oor 'n onbevredigende jeug.

In haar wilde soeke om hulp kan sy soos 'n Sumo-stoer vir Libertyn slegs góóí oor haar sofa. Daarmee het sy al haar talente uitgeput. Dit is haar norm vir vreugde. Net soos 'n moedswillige poep in die kerk. Sy tril in perverse pret en haar onmiddellikes het geen keuse as om op te ruik nie. Die res bejeën dit met die toepaslike minagting wat dit verdien.

ONVERDRAAGSAME LIBERTYN

JOAN HAMBIDGE VAN KAAPSTAD SKRYF:

Libertyn het gelyk: daar is iets verkeerd met ons kritiek en hy illustreer dit. Die algemene onverdraagsaamheid van een literator jeens 'n ander. Inmiddels vergeet ek nie van my resensie en ek staan by my oordeel.

Wat ek verder interessant vind, is dat Libertyn so tekere gaan en steeds binne die groot/klein-paradigma dink. Libertyn wys ons ook (onbedoeld) daarop dat sy ideologiese afwysing van Cloete in die pad staan. Ek vra jou: Totius en Cloete... Agter die "stigtelike" Cloete-verse is die hel dikwels los.

CHRISTENDOM WERP LIG

WAYNE PEARCE VAN KRUGERSDORP SKRYF:

Die stelling van Koos Prinsloo (VWB 5-12 Maart) - "Ek dink nie die Christendom kan die omvangrykheid, en die grootsheid en die verskriking van die heeal beskryf nie. Dis maar net 'n poging, soos alle ander diskoerse 'n poging is om die dood af te weer" - kan nie sonder enkele aanmerkings verbygaan nie.

Die Christendom het nog nooit voorgesê dat dit oor die filosofiese en kategorieë vermoëns beskik om daardie aspekte van die heeal te "beskryf" nie. Geen sisteem van uitdruklik geformuleerde stellings kan trouens so 'n taak verrig nie. Dit val in die bestek van die verantwoordelike en bevoegde kunstenaar of skrywer, hetsy christelik of "heidens".

Nogtans bring die Christelike godsdiens, ofte wel Christen-wees, grondliggende insigte mee wat heelwat lig werp op menslike bestaan (waaruit die bogenoemde ervaring van die heeal natuurlik spruit). Dit verwys in dikwels wysgerig ontoereikend, maar eksistensiële treffende spraak na die onuitputlike bronaar van daardie insigte: 'n verskynsel en gebeurtenis in die menslike geskiedenis, nl Jesus Christus.

Die dood word gesien as 'n samestellende deel van menslike bestaan wat nie eens afgeweer word deur die opstanding uit die dode van Christus nie. Voorts is die opstanding van die dooies 'n ander leerstelling wat twee aspekte van menslike bestaan kragtig uitdruk: eerstens die verdienstelikeheid, (in 'n mate) bevatlikheid, en doelgerigtheid, en dan ook die wesenskap en as 't ware tasbare dimensie van menslike bestaan.

Briewe korter as 300 woorde geniet voorkeur.

Rig briewe aan:

Die Brieweredakteur VWB Posbus 177
Newtown 2113

brolloks

GATSHA EN FIDEL

WAT het Gatsha Buthelezi en Fidel Castro gemeen?

Meer as net dat albei sterk diktatoriale neigings het en graag dreig - geen ander politici in die wêreld kan so baie praat soos hulle nie.

Fidel is daarvoor bekend dat hy al beleidstoesprake gehou het wat langer as ses uur geduur het. Daarom hou hy die rekord vir die langste toespraak voor die VVO: vier en 'n half uur.

Maar Gatsha klop hom met sy hande agter die rug vasgebind. Gatsha het pas ses dae geneem om net sy "inleidende oorsig" tot sy beleidstoespraak voor KwaZulu se Wetgewende Vergadering te lewer. Nou kom hy eers by die vleis van sy rede.

'n Finansiële joernalis skryf dié week: "It has taxed the supply of paper at newspapers' fax machines around the country as the Chief Minister's office daily transmits a mighty screed of freshly delivered words."

Brolloks se oupa sou raad gehad het vir Gatsha: Leë pyp maak toe jou kraan, dalk sien hulle jou vir 'n volle aan.

MA SE KIND

VIR die artikel oor ontkeedansers krap 'n kollega in die kleinadvertensies van koerante rond en kom op interessante dinge af. Soos dat telefoonseks nog beskikbaar is, selfs ná die afskaffing van 087-nommers. Nugter weet hoe die betaling werk - of doen die meisies dit ook vir die kicks?

Voorbeeld: "Lewende aksie, diep geheime en sappige stories. Hoe meer ek vertel, hoe meer wil jy weet." Of: "Ek's wild en wulps en ek daag jou uit om my te skakel."

Vergelyk jy 'n koerant soos *Beeld* se advertensies met dié van *The Star*, kom die kulturele verskille tussen Afrikaners en Engelse duidelik na vore. Die grootste advertensie in *Beeld* sê: "Clarisa sê: Ek is die meisie teen wie jou ma jou gewaarsku het." Die eerste een in *The Star* lui: "Authentic Victorian aunt. Confess whilst over my knee and we'll get to the bottom of things."

AUCKLANDPARK, O AUCKLANDPARK

SOOS Brolloks laasweek gesê het, die SAUK kan dit maar net nie regkry nie. Hoe meer hulle probeer verander, hoe meer bly hulle dieselfde.

Sondag begin hulle op Agenda uitstekend met 'n insetsel oor Sharpeville, en Brolloks sit net en dink magtag, die goeie TV. En toe kom die bespreking oor belangrike historiese gebeure, en hoe die verlede verwerk kan word, en daar ruk Freek Robinson se ou instinkte op en hy verander dit in 'n aanval op die PAC en Apla se verwerplike geskiedenis laasweek.

Nog 'n woordjie van advies aan Aucklandpark: die gebruik van rou emosie met die kamera digby 'n weduwee se hartseer gesig en trane is geváárik in dié dae van hoë emosie. Wees versigtiger daarmee.

HERNIA IN AKSIE

NET soos 'n gewone burger se bloed werklikwaar begin kook oor die redelose, rassistiese Apla, kom Hernus Kriel op die toneel en bedonner alles.

Hou dié bliksem van die TV af as ons oor rou, gevaarlike goed soos laasweek se Apla-aanvalle praat. Hy is net nóg 'n politikus wat met sy dik, klewerige vingers rondkrap in goed waar hy nie hoort nie.

Sy publisiteitsoekery om die oorlewendes en die naasbestaendes van die vermoordes te gaan besoek terwyl hy nie 'n woord rep oor die klein swart dogtertjie wat die dag ná die Walkerville-skieterij uit wraak deur 'n regse rassistiese Boer doodgeskiet is nie, het hom meer skade as goed laat doen en uitgewys vir wat hy werklik is.

Daar is nie meer plek vir die Hernus Kriels in Suid-Afrika nie.

SKUUS DAT EK LEEF

BROLLOKS het dié week 'n slag weer Tuks se studentekoerant, *Die Perdeby*, onder hande gehad. Nogal 'n wakker blaadjie, wat Brolloks weer 'n kykie op ons Afrikaanse studentelewe gegee het.

Die eerste saak wat Brolloks tref terwyl hy deur *Die Perdeby* blaai, is hoe prominent seksuele probleme is. Daar is berigte van verskeie verkrachtings tydens jool, van 'n flasher watsybroek voor vrouestudente uitgetrek het, van 'n afloerder by 'n vrouekoshuis en van seksuele teistering waar dosente goeie punte vir seksuele gunste belowe.

Lyk vir Brolloks of Afrikaners nog lank gaan sukkel om die bagasie van hul seksistiese, patriargale herkoms en die unieke en dodelike mengsel van Victorianisme en Calvinisme af te sweer.

Die koerant maak ook op twee plekke "groot verskoning" vir 'n lelike woord wat in 'n aanhaling in die vorige uitgawe gebruik is. (Was dit dalk vervlaks? Verdornp? The mind boggles.) "Ons vra om verskoning as ons die beeld van die universiteit skade aangerig het," sê *Die Perdeby*, wat Brolloks laat wonder: probeer die koerant sê nie een student op die kampus sê so nou en dan 'n lelike woord nie? Selfs nie 'n p-woord of 'n k-woord of 'n f-woord nie? Sekerlik nie. En as die aanhaling waarin die gewaarkte woord voorgekom het, relevant was, dan moes die blad dit mos gebruik het, dan nie?

Ag nee man, 'n Studentekoerant moenie probeer om *Die Kerkbode* te wees nie.

daar's 'n duiwel om elke draai

sê fanie Olivier

LESERS van Afrikaanse koerante en tydskrifte was nog altyd so effens op dwaalweë as mens na die hoofstroom van kritiese denke in ons gemeenskap kyk.

Dis dié dat hulle so naastiglik vasgeklou het aan apartheid, en dis om dieselfde rede dat hulle vandag sonder enige moeite kan verklaar dat hulle apartheid nooit eintlik ondersteun het nie; dat dinge so verander het dat hulle nou eintlik is waar hulle nog altyd was.

Op die oomblik lyk dit my is al wat leef en beef in Afrikaans al weer op hol, dié slag met satanisme. Boetie, daar's 'n duiwel om elke draai, en elke gesonde tienerafwyking word sonder meer onweierlegbaar daartoe herlei.

Ja, soos een dominee in sy preek dit skryf: "Dit broers en susters, is ons sterkste wapen, nee, ons enigste wapen waarmee ons die satanisme, die kommunisme, die humanisme, die wêreld kan bestry."

Dié stukkie omvattende stryd-aansê lees ek in 'n uitgawe van 'n sporadiese tydskrif, VDM, met 'n posbusadres in Putfontein! Nog nooit gesien of gehoor van nie (Putfontein of VDM), maar die redakteur is 'n ds O'Reilly van Benoni-Oos. Putfontein is seker in daardie geeste, en dit lyk of satan se kind daar wild woeker.

MET DIÉ DAT DIE tydskrifte ("verskyn telkens as hy gereed is, maar nie minder as vier keer per jaar nie") op my tafel beland, word ek ingetrek in die (so skyn dit) NG Kerk se stryd teen die satanisme en die "gratis reklame" wat die satanisme kry as gevolg van die aandag aan hulle sogenaamde doen en late.

Dat dit nogal wyd loop en ook die platteland betrek, lei 'n mens af uit die bydrae van 'n dominee in Levubu. Onder die opskrif "Fronte wat verskuif?", sê hy: "Eers het die geestelikes die kapelaansdiens van die weermag gebruik, om deur hulle geveg teen die kommunisme, die piëtisme as staatsgodsdienste te probeer vestig.

"Met die Nuwe Suid-Afrika se oorgangsproses van 'n militêre staat na 'n regstaat, lyk dit asof die polisie nou hierdie rol gaan oorneem, want onderleiding van die geestelikes in hulle kapelaansdiens word die polisie mos nou deesdae satansbestryders in plaas van misdadbestryders."

Onder die skuilnaam Athanasius word daar nog 'n brokkie soortgelyke inligting voorgehou: "Na die val van kommunisme (Oos-Europa) het die Serkos-verslag aan die sinode van Noord-Transvaal 1991 'n interessante verskuiwing gehad: Die 'aanklag' word nou nie meer as kommunisties beskryf nie, maar ewe skielik as satanies."

'n Geval, dus, van ou pyn in nuwe sakke, of so iets.

TEEN BLADSY SES van die veertig is ek volledig onder die betowering van die beheptheid met satan. Hier kom 'n ding wat ou Faust en Mefistofeles se ooreenkoms nuwe betekenis gaan laat kry.

En wragtie, net op die volgende bladsy word vertel van 'n ACSV-kamp verlede April waar ene ds Louis Cloete van Witbank-Klipfontein onder andere "'bindings' van duiwels op verbondskinders gebreek (het). Talle kinders getuig van hulle 'bevryding'."

Nou is ek amper ingelig, want 'bindings', hoor ek, is dat die duiwel "op sekere dele van jou lewe 'n vashouplek kry, bv opstand teen ouers..."

En die simbole! Volgens sekere skoolhoofde is die sny van seunshare in sulke steps 'n duidelike teken dat jy 'n satanis is. Natuurlik ook die dra van swart klere, wat allermins gewoon as modegier beskou kan word.

Net toe ek dink ek het die satan en sy trawante intellektueel onder die knie en kan nou die twee teenpartye netjies in hul onderskeie hoeke plaas, moet ek tot my skok ontdek dat daar nog 'n derde party in die satanspeletjie is: die valse kerk.

Die valse kerk is nou blykbaar 'n gedeelte van die gewone/normale NG Kerk wat juis die rol en betekenis en "gevaar" van die satanskerk/satanisme wil beklemtoon. Hulle wil op dié manier die jongmense laat glo dat die satanisme iets verskrikliks en vreesliks is, en doen dan ook moeite om simbole en kultusse te identifiseer.

HIERDEUR KRY ANTJIE SOMERS dan lyf en lekkernië en word die jonges dan amper daartoe gedryf om hulle in die kultus te interesseer.

Voor hulle dit besef, wil die "valse kerk" dit dan hê, word die jongmense vasgevang in die greep van die "vyand". Dan kan die kerk tot hulle redding kom deur hulle uit die kloue of "bindings" van die gevaar te verlos, en word hulle opnuut gebind aan die kerk.

Ek dink nie ek het al ooit soveel gekonsolideerde snert gelees rondom enige verskynsel sedert elke bossie 'n kommunistiese gehuisves het nie. Dis net dat ek hierdie keer nog minder verstaan hoe die dominees en onderwysers se koppe werk en glad nie kan begryp waarom soveel ruimte aan so 'n onbenulligheid afgestaan word nie. Iets wat blykbaar, te oordeel aan VDM, selfs dreig om die staatskerk in twee te skeur.

*'n Duiweltjie kom fluister in my oor: Het jy gehoor die Venda Defence Force het hierdie uitgawe gratis gedruk?

Agt jaar gelede het Clarabelle van Niekerk en haar man, Roger Bashew, die land verlaat en Amerika toe gegaan waar hulle nou marionetvertonings opvoer. Maar vóór hul poppe in Noord-Amerika begin dans het, is haar debuutplaat, *Ek sê maar net*, uitgereik. Dit was in 1984. Nou is sy weer in die land om reklame vir haar jongste LP, *Roep die engele*, te doen. **CHRISTI VAN DER WESTHUIZEN** gesels met haar oor 'n bottel sjerrie en oor 'n Switser met "oë soos chocolates", haar Indiaanse sanggenoot, die kaalvoet Amish-mense en, natuurlik, die seksueel gefrustreerde Afrikaners

Ons het nou nuwe puppets ontwerp: hulle lyk soos marionette, maar hulle is poppe [sy pluk 'n lêer vol foto's en koerantberigte uit]. Hulle't 'n string hier en 'n string hier en 'n string daar [sy wys na haar kop, arms en bene]. Hulle beweeg só en hulle kan só maak, die ouboudjies in die lug. Ons het nou getoer, ons woon mos in Pennsylvania, ons het New York gedoen, Virginia, North Carolina, Ohio, Massachusetts en Kanada. Ons het gegaan na so 'n Franse musiekskool.

They're so culture orientated. If your child doesn't play a Suzuki violin by three, they send the welfare [ons lag]. So it was wonderful to be amongst the Canadians because they loved the puppets and they loved the music.

As ek teruggaan... I think America is ready for the South African puppet theatre, because, I mean: they are so racist!

Regtig?

Ja, ek kon nie oor die foon by hulle uitkom nie. As hulle hoor dis Suid-Afrikaners... as hulle jou ontmoet, dan's dit [stiff upper lip-aksent volg]: Oh, we thought you were black - not that it matters! Die Amerikaners is die ergste rassistes! So as ek nou teruggaan, kan ek nou regte Africanpoppe maak, jy weet, met hare en stokke en goed wat uitsteek.

Jy maak dus die poppe self. Waar het jy die vaardigheid gekry?

Uh, ek het mos poppe gedoen vir die SAUK voorheen.

Kom jy Afrikaanse musiek 'n seks-inspuiting gee?

Ek wil net hê die Boere moet hulle sensualiteit

omarm.

Mmmm... dink jy die Boere is seksueel onderdruk?

Ja, ek dink die Afrikaner... dit kom van godsdiens af. Hulle't dit verkeerd: hulle dink dat godsdiens... ag, ^{knog} tog so 'n mooi woord - ek weet nie waar kan ek dit sê nie. Om 'n konneksie met God te hê moet jy nie die swart gate binne in jou lyf wegsteek nie, jy moet kyk daarna. Ek dink hulle is bang. Alles word onder die komberse gedoen. Ons moet nou daai komberse afgooi, want dis okay.

Soos in *Griet skryf 'n sprokie* waar Griet sê dat baie Afrikaner-vroue eers begin masturbeer nadat hulle die eerste keer seks gehad het. As jy nie vroeg-vroeg 'n man vang nie, beteken dit jy masturbeer miskien op 38 die eerste keer.

Dink net hoeveel joy het hulle gemis met daai potlood in die klas [ons lag]. Maar ek bedoel ook nie ons moet nou almal vreeslik begin rondhoer nie. Ek kom mos van die Amish culture af.

O, was jy in hulle gemeenskap?

Ja. Maar ek's nie daar gebore nie.

Nee, ek weet, maar het jy aangesluit?

Nee Here! Allemagtag! Ek sluit net by myself aan! Nee, ek sal nooit by die Amish aansluit nie. Hulle't sulke quilts wat al die vrouens saam sew met sulke klein stekies [sy wys met haar vingers]. Die fantastiese ding van die Amish is dat hulle kultuur nietaastaande die tegnologiese vooruitgang in Amerika behoue gebly het. Ek moet dit baie sterk hier stel dat dit devoid of arrogance is. Hulle't nie telefone nie, hulle't nie televisie nie. Ons koop graan by hulle - hulle kos is alles organies, hulle gebruik nie pesticides nie. En as hulle praat... dit klink net soos Afrikaans. Hulle praat 'n Duitse dialek.

Ek sien jy sê dat as hulle die engele kan roep, kan jy ook. Wat bedoel jy?

Ek bedoel dat as hulle kultuur behoue gebly het in Amerika - in Amérika! - dan kan ons kultuur ook behoue bly hier. Ons hoef nie op te gee soos die Indiane nie. Want daar's die twee kulture: die Amish en die Indiane. En die Indiane het opgegee. Baie van hulle is dood, hulle is almal alkoholiste.

Dink jy nie baie mense gaan wat jy sê as rassisties sien nie?

Maar ek sê dis devoid of arrogance, hulle kultuur. En hulle exploit niemand nie. Hulle's lief vir mekaar, hulle gee om vir mekaar. Hulle is nie rydig teenoormekaar nie. En die Indiane... hoekom hulle opgegee het: dis onder excruciating circumstances. Hulle land is weggevat.

Daar's negatiewe faktore ook by die Amish. Ek

bedoel, hulle is ontsettend godsdienstig. Maar hulle families is alles - hulle sien hulle kinders as hul juwele. En hulle loop kaalvoet - hulle is die enigste mense in Amerika wat kaalvoet loop.

Jy's nogal lief vir riskante tipe onderwerpe.

Vir wat?

Risky tipe onderwerpe. Soos daai song oor swangerskap op *Ek sê maar net*.

[Sy gooi vir ons nog sjerrie in.] Wel, ek dink al verskil is dat ek eerlik is. Dat ek moes trou. Wie wil nou "moes trou"? It's about acknowledging that you didn't want the child. Maar nou's ek lief vir jou. Want jy't so geklop...

Jy sing dus van jou eie persoonlike ervarings. Nie van die lug is blou en die son skyn nie.

[Sy begin skielik 'n hoogdrawendelied sing.] Onthou jy dit? Dis 'n liedjie wat ek gesing het toe ek so in standaard vyf was.

Ek onthou net "Jan Pierewiet" [ons lag]. Ek sien daar sing 'n Italiaanse Switser in Frans saam met jou op die plaat. Waar kom jy aan hom?

Het jy die musiek al gehoor?

Nee.

Wil jy dit hoor? [Sy spring op en gaan haal 'n Walkman.] Nou kan jy 'n idee vorm van waaroor dit gaan. [Ek luister na die melodieuze en sensuele "Kom lê by my", die eerste single.]

Die Italiaanse Switser?

Man, ons was in Switzerland op toer. Ons het na 'n club toe gegaan een aand. Toe sing hy daar en toe sien ek hom. Hy't oë gehad soos chocolates en sulke mooi krulhare - so sensueel. En ek het net geweet... dis daai ding van destiny. Ek het net geweet ek moet hierdie man gebruik. Altyd as ons op so 'n plek gekom het, dan't ons geconnect met die musikante. En dan speel ons en dan doen ons iets saam en dan gaan ons maar weer aan. Hulle's altyd so die moeder in as ons ry - maar dan sê ons [sy sit 'n fyn geaffekteerde stem aan] "so sorry we have to go".

Anyway. Toe, uh... toe maak ek "Kom lê by my" en toe vra ek hom of hy daarop sal sing en toe neem ons dit op.

En wat sing hy toe?

Wat ek vir hom geskryf het: "Kom lê by my, so styf teen my, ons liefde is fantasties." [Sy sê 'n paar Franse woorde in 'n husky stem.]

Nogal 'n vrypostige jong vrou.

[Ons lag.] Ek's ongelukkig verlief op Afrikaans. Nou dat jy sê vrypostig. O, dis so 'n mooi woord. Ek't 'n

ek dink die engele het gekom

Clarabelle van Niekerk... "Om 'n konneksie met God te hê, moet jy nie die swart gate binne in jou lyf wegsteek nie, jy moet kyk daarna"

(Foto: SALLY SHORKEND)

pêl. Reza. Jy ken haar. Reza de Wet. Ons was saam op skool. Ek was so verskriklik eensaam. Ek kon met niemand connect nie. Almal het my so geridicule. Ek het nou weer so 'n nightmare gehad voor ek hiem toe gekom het. En toe eendag by die skool toe sê hulle daar's so 'n malle. Dis daai een daar, met die tas daar anderkant. En toe ek haar so kyk, toe weet ek: dis die enigste mens wat ek sal kan sien. Het jy al *Scent of a Woman* gesien?

Ja.

Ek was heeltemal mal daarvoor. En 'n groot deel daarvan was vir my... op een plek sê hy "Do you see me, general?" Onthou jy? Na die tyd het ons gaan koffie drink. Ek huil so ek kan nie ophou nie. Want ek het my hele lewe invisible gevoel. En dis hoekom ek en jy in hierdie ding is. Dis "Kyk hoe mooi maak ons". En as hulle sien, dan maak ons nog mooier.

Nou die dag het die niceste ding met my gebeur. Ons - ek en Susan [Coetzer, aktrise] en Theunis Engelbrecht [van Beeld] - was in 'n club in Rosebank. En daar's so 'n man en hy kyk so na my en hy kyk so en ek dog ekken hom. En ons kyk sona mekaar en ek dog toe nee, ek ken hom nie. Hy sê toe vir my "Were you on television?" en ek sê ja. Hy sê toe "I'm English speaking and I never listen to Afrikaans music but I want your album." En daar was witnesses!

Maar baie Engelse dink mos Afrikaners is terug op die brug. En nou sien hulle die ander sy.

Ek dink ons is nou oor die brug.

En daar sing ook 'n Rooi Indiaan sing saam met jou. Van waar kom hy?

Ons het mos deur Amerika getoer. En mense vra mos altyd vir my "wat doen julle in Amerika?" Dis hoekom ek die song geskryf het. Die gospelkoor sing dan [sy begin sing] "What are you doing in America?" En dan sing ek in Afrikaans tussen-in: "nee, ons ry maar hierso" - want jisses, ons ry om 'n ander Suid-Afrika te kry en daar is nie een nie. En in Nieu-Mexiko is daar toe 'n groot ballet en ons het die musiek gedoen. Al die verskillende kulture was saam daar. Ons het toe die geleentheid gekry om al die verskillende kunstenaars te ontmoet. En dis waar ek hom ontmoet het. Hy't sulke grys vlegseltjies langs sy kop.

Wat nice is van hulle is hulle gebruik mos die hartklop in hulle musiek. In al hulle rituele gebruik hulle 'n hartklop. [Sy maak die ritme van 'n hartklop na en begin dan soos 'n Indiaan sing.] Almal is so. God, jy wil net teruggaan na jou baarmoeder toe, jy weet. En wat so amazing is van hulle - hulle het darem so 'n absolute fenomenale kultuur. Hulle woon daar in Nieu-Mexiko waar daar niks is nie. Dis net so plat. Net die sage brushes. En die lug is so blou. Nêrens is daar so 'n kleur nie. Hulle plant koring. Maar niks kan groei daar nie! Maar dan doen hulle hierdie rituele. En dan groei die koring. Vir elke ding het hulle rituele. Hulle't my so 'n paar keer genooi om peyote te kom rook. Maar ek was te bang. Dis so 'n hallucinating plant.

Hoekom het jy Suid-Afrika destyds verlaat?

Polities. Ek het 'n pêl wat altyd sê "Everybody thinks I left because of the political situation. I left because of the goggas." [Sy lag.] Ek moet sê die parktown prawns het ook iets daarmee te doen gehad. En ek wou ook maar gaan kyk wat gaan aan in musiek.

Ek hoor jy tree op in Afrikaans in Amerika.

Hoe's die reaksie?

Mal. Hulle weet nie wat dit is nie. Hulle dink dis Frans. Hulle sing saam. As ek sing [sy begin sing] "moenie my koggel nie", dan sing hulle "give me another cup of coffee" [ons lag]. Nou die dag hoor ek 'n man sê oor *Roep die Engele* [aap Britse aksent na] "My god, why does she want to call the English!?"

En die reaksie hiër op die video van "Kom lê by my"? Ek hoor party mense beskryf dit as eroties.

Fantasties. Ek dink die engele het gekom.

my grootste deurbraak

GERRIT MARITZ, 'n leerling in standerd nege by 'n hoërskool op Potchefstroom, het dié opstel geskryf. Sy onderwyser het dit aan ons gestuur

Pa het vir my gesê kaffers is net goed genoeg om harde vuil werk te doen - dit pas by hul velkleur en verstand. Toe het ek ook maar so gedink.

Elke dag het ek hulle gesien. Sara het my selfs gevoer met die lepel toe ek nog klein was, of so vertel die kiekies. Sara het twee kinders gehad, eintlik net een, Simon, want ek het myself as haar stiefkind beskou, en sy my swart ma.

As Ma my in die oggende wakker gemaak het, het sy terug in die bed geklim en Sara het vir my toe broodjies vir skool gemaak. Ek het soms gewonder of Sara 'n meid of 'n witmens was. (Meid, volgens pa, is 'n swart vrou wat huis skoonmaak en suiker steel.) Haar hande was so sag en moederlik. Simon was gelukkig.

Namate ek groter geword het, en dinge vir my al hoe lastiger geraak het, was Simon daar om my skoene te "polish" en my woorde te sluk as ek vies was en horn gevloek en beskel het.

As my maats kom kuier het, het ons die plaaskaffertjies lekker met klei bestook, met klippe gegooi tot hulle huil. Dan kom Pa by die voordeur uitgestap en lag dikwels oor sy seun se wreedheid.

As Pa se vriende kom kuier en die biere die oë laat wankel en die tong laat trek het, was dit die Simons wat met 'n oorveeg, vir die lekkerkry, met dikgehuilde oë die plaas verlaat het, om nederig sy lot met sy God te bespreek.

Tog het hulle altyd die volgende oggend teruggekeer, soos 'n hond wat na die tjank weer sy kop op sy baas se knie rus.

Hulle was vir my marionette wat ek kon trek, honde wat ek net hoef te roep en hulle kom aangehardloop.

Ek en Simon het sestien geword. Sara was al oud, haar oë kon nie meer mooi sien nie, maar haar hande was nog sag. Simon het ook skool toe gegaan en was volgens Sara baie slim. As ek en hy gepraat het, het hy gesê dat hy wil stad toe.

Ek het hom gevra wat hy in die stad wil maak, en hy het snaaks na my gekyk en gesê: "In die stad is jy nie wit of swart nie, in die stad is jy 'n mens." Ek het my kop agteroor gegooi en geskater: "'n Mens? Maar Simon jy is dan 'n kaffer?"

Daardie aand het ek gedroom Simon is wit. Simon die witmens. Nie Simon die brak nie. En Simon het my gejaag, hy en die stad het my gejaag en op my geskreë: "Die appel val nie ver van die boom af nie, DIE APPEL VAL NIE VER VAN DIE BOOM AF NIE!"

Ons is nou groot. Baas en sy klaas.

Dit was Simon se laaste dag op die plaas. Hy sou môre Universiteit toe ry en ek sou boer word op my pa se plaas. Aartjie na sy Vaartjie. Eers moes ons 'n draad span vir die nuwe hoenderhok, ek het Simon gevra om my vir oulaas te help.

Met die laaste knip van die draad, weier die tang om die draad te knak. Ek druk en druk, verloor my geduld en ruk die draad, met dié dat die draad Simon se vel sny.

Ek skrik, my verstand draai: Die appel val nie ver van die boom af nie. Sy bloed is rooi. Roostuin rooi. Hy is 'n mens.

Meteens skiet die jare van Simon se lyding as 'n brak deur my, maar my trane is nie rein genoeg om sy seerkry af te was nie.

Simon, my mens, my broer - bloed vloei in jou are, en 'n patetiese blindheid in myne.

Simon is universiteit toe, hy het daar gebly ook, en ek op die plaas.

Vandag sit ek met 'n droogte en Simon met die rooiste roostuin...

Paper gravestones

COMRADE LOST

A Life to Inspire Us.

Pietermaritzburg Agency for Christian Awareness, 1993 (R10)

ON the day that the newspapers reported the acquittal of the three men charged with his murder, a book on the late activist Sikhumbuzo Ngwenya Mbatha appeared in print.

Dressed in a lime shirt, against a tangerine background, 34-year-old Sikhumbuzo gazes out from the cover of the book.

The slim book is published by his employers, the Pietermaritzburg Agency for Christian Social Awareness (PACSA), in memory of the relentless peace-keeping done by a man who spent a total of 25 months in detention during the state of emergency.

It covers his involvement in the first round of UDF/Inkatha peace talks in Pietermaritzburg, his near-fatal 1989 hunger strike, his role in the Midlands ANC and the Imbali township Rehabilitation Committee. It also deals with his childhood and aspects of his private life, such as the retribution taken by vigilantes on his mother Lephiet, his wife Zonke and her family, and the fact that his daughter Mayibuye was born while he was in detention.

Such memorial publications - a paper gravestone for activists - may prove to be a growth industry in South Africa, like undertakers and unrest monitors. At a printing cost of R1 500 or so, perhaps memorial publications will become part of the funeral scene, like silk-lined coffins with brass handles.

On the other hand, few activists and even fewer "ordinary" victims of political violence have access to people with the skills and resources to document shortened and wasted lives. That is a pity. A decade from now, will the memory of those who disappeared or died during the struggles of the apartheid era be only a matter for family oral history?

This book serves another purpose as well, one which will not likely please his killers. All profits will go to an education trust set up for his children from three relationships, Amandla, 3, Mayibuye, 7, Zandile, 12, and Hlengiwe, 15. This is seen by PACSA as a way of breaking the cycle of poverty and despair which follows violence.

The launch itself had moments of laughter, even though people knew that Imbali mayor Abdul Awetha, deputy mayor Phikelela Ndlovu and a 16-year-old youth were at the same time celebrating their acquittal on lack of evidence.

Lawyer Rishi Thakurdin, who saw Sikhumbuzo more often in prison than out of it, recalled him wanting to donate blood while in detention. "He wanted to help people," said Thakurdin, resplendent in trousers with a dry-cleaning tag still attached. "He also wanted to get messages out."

Bathabile Dlamini of the Imbali Rehabilitation Committee, which Sikhumbuzo helped found, remembered him saying, "both ANC and Inkatha members were affected by the violence, they should both be rehabilitated so they know what to fight for".

She warned: "The people who killed Sikhumbuzo are the people he used to talk for. He did not want to see them killed. He used to say, 'They are lost, we must bring them to structures so they can learn what democracy is'.

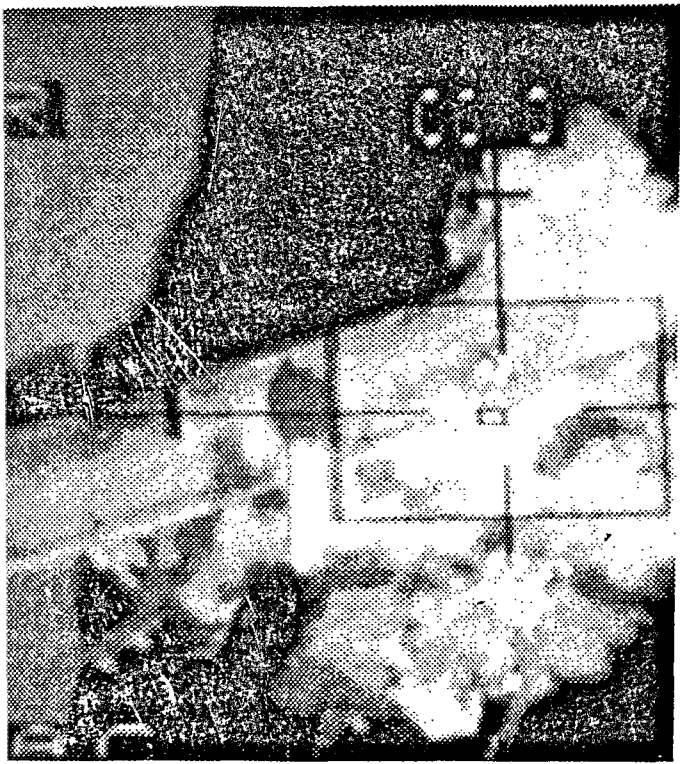
"After his death, a lot of people got angry," Bathabile confessed. "Even now, a lot of people in Imbali want to pay revenge for what happened to Sikhumbuzo." Instead, she suggested: "By buying the book, we contribute to the education of Sikhumbuzo's family. Sikhumbuzo wanted all of his children to be learned." - CHRISTINA SCOTT

* *Comrade Lost: A Life To Inspire Us* is available for R10 from the Pietermaritzburg Agency for Christian Awareness, 174 Berg Street, Pietermaritzburg 3201. Fax: (0331) 420303, tel (0331) 420052.

SHELDONS
DIE BOEKWINKEL
MET
DIE KOFFIEWINKEL
Eastgate, Ingang 5

The domination of government intervention in electronic news provision in South Africa shows the extent to which the lack of independent information undermines the development of the democratic process.

re-constructing the news

Video shots taken by French Jaguar pilots as they destroyed a bridge over the Tigris... John Tusa argues that the BBC World Service did not tell its listeners much more than the official version, mediated as it was by the Allied forces' spin control

A WORLD IN YOUR EAR

By John Tusa
Broadside Books, 1992 (R55)

MARK BEARE

A World in your Ear is a series of reflections by the managing director of the BBC World Service on a range of issues, from the role of radio in the Eastern bloc to personal impressions of Czechoslovakia and Kuwait. It is impressionistic by design, a collection of essays rather than a rigorously framed narrative. It is, nonetheless, thought-provoking and incisive, particularly in view of the current state of flux regarding the composition and role of broadcast in South Africa.

Tusa positions the international broadcaster as the broadest based stratum in the industry. Local radio addresses local needs; regional radio looks to an audience with higher communal and political awareness; national radio deals with national concerns. It is the role of the international broadcaster to put the world in focus, to look systematically at world events and to lend to them an authority and a sense of continuity. It is this sense of authority and continuity which he seeks to describe in the essays.

In order to do so he addresses two main instances of the information providers in extremis; the function of the press in repressive regimes and the actions of the World Service in the Gulf War.

THE POWER OF MEDIA in repressive regimes, Tusa argues, is extraordinary. He looks at famine in African countries as an example, noting: "In the four countries in Africa where famine has been successfully overcome, three have had an active and uncensored press." As the counter he looks to the famine in China from 1958-1961 where millions died and

draws the conclusion that, due to the lack of a free press, information was suppressed leading to a self-deluded government doing too little too late.

He looks also at the Eastern bloc, where media was relentlessly controlled. He quotes the cost of jamming of Russian broadcasts by non-government organisations at \$800 million per annum. There can be no more vivid example of the perceived or actual power of information.

Oleg Gordievsky, a KGB agent who defected to the West, told Tusa: "It is impossible to over-estimate the importance of the BBC in the Soviet Union. You were like a university to us."

It is in such dark times that the role of a free press is so critical. The stories from the Eastern bloc serve to illustrate the ways in which news provision, in a manner which is felt to be objective, can liberate elements of civil society. It is a role which the so-called alternative press fulfilled in this country in the late 1980s. Tusa's thesis, of the irreducible power of information, is an eloquent testimony to all those who have strived to provide such information in times of danger and uncertainty.

TUSA DEVOTES a significant proportion of the book to another example of media in extremis - the coverage of the Gulf War. This conflict framed the media debate in the most comprehensive manner in recent times. How did the BBC respond?

The Arabic Service increased its hours from nine to ten and a half and later to fourteen; broadcast frequencies were increased so as to avoid jamming and the English Service to the Middle East was put on a twenty four hour transmission pattern. In addition, the Hindi, Urdu, Pashto and Persian Services were each allocated an extra frequency so that Thai, Bengali and Indonesian nationals in the Gulf could receive news. Tusa then looks at the coverage itself and, while he is satisfied that the BBC performed admirably under duress, he is not uncritical. He feels that Bush's doubling of land forces in October 1990 was a clear indicator of an impending land assault and that the BBC did not fully comprehend how irrevocable a step this was in the escalation of hostilities.

The assumption that Saddam Hussein operated within "the recognisable conventions of international politics" was naive and ill founded. He also argues that the World Service did not tell its listeners much more than the official version, mediated as it was by the Allied forces' spin control. "We should have reminded them more often," he says "that large areas of activity were being under-reported or not reported at all."

It is this last point which is most significant in terms not only of the Gulf War but of the role of radio and television in the late 20th century. The debate over the meek attitude of the press in the Gulf War reached fever pitch in a number of constituencies.

THE CORE of the argument is that the press were compliant in allowing the Allies to dictate the form and content of media coverage in the war and that this was a dereliction of their duty as representatives of the Fourth Estate, the press as independent guardians of the common weal, pursuing truth beyond the information supplied by national vested interests.

The underlying premise of this debate - the first casualty of

war is truth, the compromise between the need to know and national security - has its roots in events more than a century old, in the role of WH Russell and *The Times* in the Crimean War of the 1850s. Tusa's view is that the BBC responded well but not well enough. The central question, though, is whether or not the debate still takes place within the long recognised media landscape.

Tom Engelhardt, writing in *The Nation* in May 1992, argues that the Gulf War changed the nature of that landscape fundamentally. Engelhardt says that the Gulf War was the "ur-production of a new media conglomerate (where) the boundaries between military action and media event broke down."

The Pentagon provided a million uniformed extras, coming attractions ie the ground war, *Star Wars* style graphics and a logo-ized form - *The War in the Gulf, Day x* - which promised that the war would be clean, manageable and with a definite end, much like a TV programme. Television coverage acted as one long advertorial for US military power - "if you want to feel good, be US. If you want to experience technology and triumph, buy US."

Thus was \$50 billion raised for the production from the Germans, the Japanese and the Saudis. The re-alignment which took place - a Pentagon-TV networks joint venture - has significant implications for news provision in the next decade.

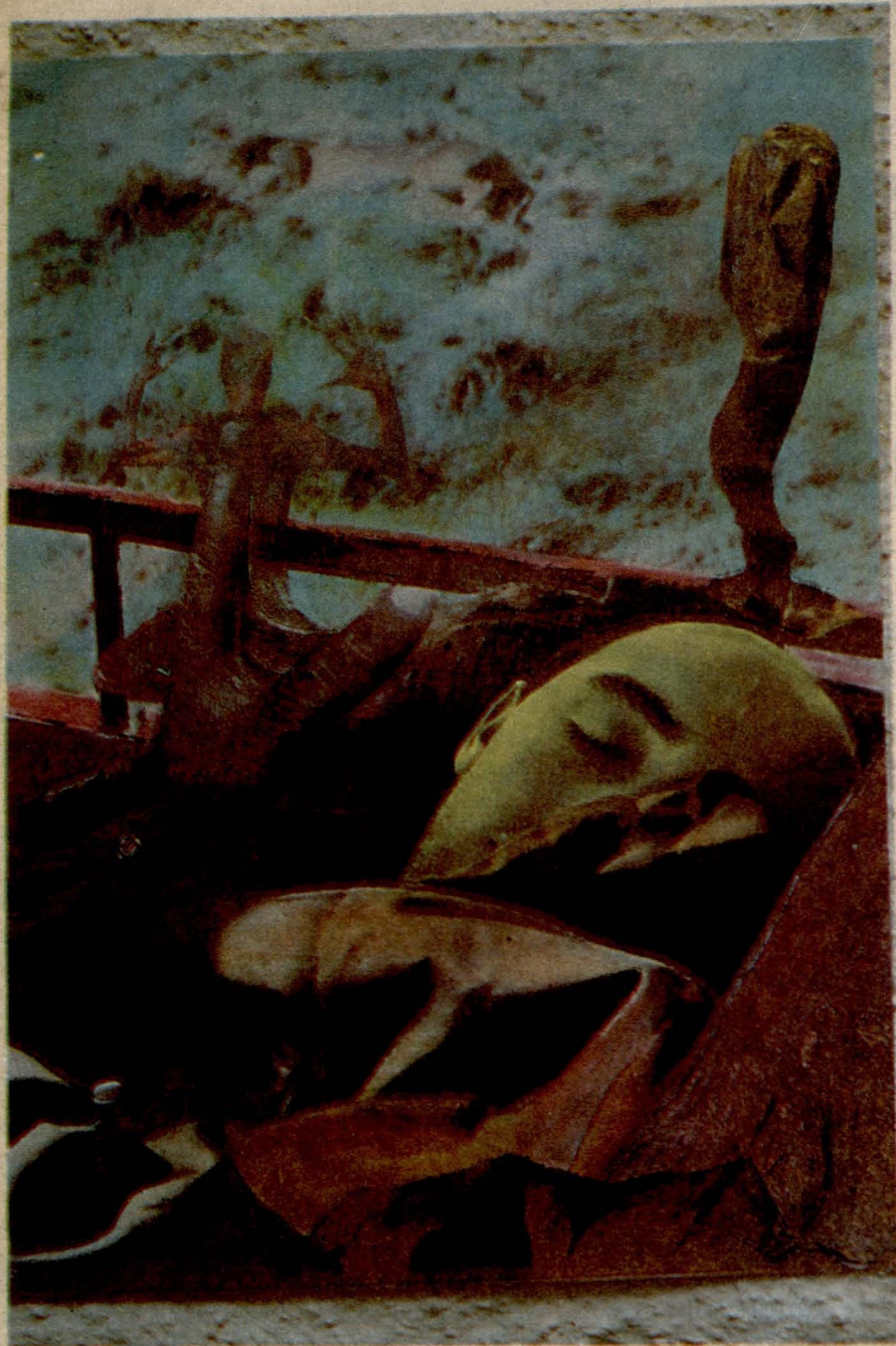
The intertwining of media and government interests suggests that the partners in the new alliance will seek joint ventures which will play to both their constituencies. Compare this with Tusa's view of the symbiosis between print and electronic media: "Television by the power, immediacy and speed of its supply of images creates the awareness, but (unlike radio) cannot supply the desire for understanding or meet the human need to connect knowledge with action."

The juxtaposition of these two arguments exposes a central limitation in Tusa's vision, the inclination to depict radio as television's equal. Clearly radio will continue to play an important role but the nature of that role in relation to the actual power base of the Fourth Estate has been downsized and will become less and less over time. The BBC World Service must, therefore, be appraised in the paradigm of the new vested interests/media alliance. This caveat notwithstanding, the emerging alliance makes the case for the BBC still more vital.

IN AVISUALLY-DRIVEN media industry, with the influence of print in decline, the power of radio to inform is a key factor in the continued dissemination of quality information. Tusa, writing from the vantage point of the organisation's headquarters, assumes that the detached, objective style of the BBC World Service is a given. The domination of government intervention in electronic news provision in South Africa shows the extent to which the lack of independent information undermines the development of the democratic process.

The BBC, and John Tusa as its guardian, have played their part in providing the kind of information needed. The extent to which they can continue to do so in a changing industry will be a lesson to all involved in the re-construction of news in a democratic South Africa.

(Distributed in South Africa by David Philip, PO Box 408, Claremont 7735)

Collage works on Pascual's exhibition "Fragmentations"

designing landscapes

"Everything that happens in my career **feels like a fluke**, it just happens unexpectedly. I never intended to be a fashion designer, it just happened,"

SAID PASCUAL TARAZONA TO CHARL BLIGNAUT OVER A GLASS OF ORANGE JUICE IN THE GARDEN,

"Now I can give up everything and do anything I want if I can afford it."

WHY?

"You think, okay, now I'm doing this and I've done it. Sure, I can still perfect some things, but why? I want to move on to the next thing, so now it's the photographs."

SO HIS FIRST SOLO EXHIBITION, "FRAGMENTATIONS", OPENS AT THE EVERARD READ CONTEMPORARY GALLERY TOMORROW. SURE, HE WAS A FASHION DESIGNER IN SOUTH AFRICA IN THE 70s AND 80s AND HE WON AWARDS AND DRESSED BEAUTIFUL WOMEN.

"Well, like Anneline Kriel and Sandra Prinsloo, but there were so many people over the years, my clientelle was actually broader than what people think. But South African women don't always let themselves be dressed, they tell you how to dress them. Often it was just unpicking the garment and redoing it. Eventually you just become a manufacturer, there's very little creativity left, you're making clothes like a machine."

IT'S NOT THAT WORKING WAS A PROBLEM.

"I was born to a farming family in Balencia in Spain. When I was young, I was twelve I think, I became an apprentice to a tailor. When I was nineteen I was established as a tailor in the village, but I really always wanted to be an actor. So I went to Madrid to do acting and I tried for five years. Eventually I was tired of being an extra and struggling to pay the rent. I had also done my military service in Spain. Anyway, I decided to leave Spain."

AND SO HE HITCH-HIKED TO PARIS

WHERE HE CONNECTED WITH A FRIEND IN THE CLOTHING INDUSTRY.

"I slept on the floor and helped him sew. Eventually I got a job and a room."

AND STARTED MOVING UP IN DESIGN CIRCLES AND LEFT FOR LONDON.

"They saw in the newspaper I was going to immigrate and I didn't have the papers so I found myself back in Madrid with no money. I got the papers I needed and went back to London. Again I started by doing the waiter thing."

AND AGAIN HE WORKED HIS WAY UP TO A POSITION OF RESPECT IN THE FASHION INDUSTRY. HE WAS INVITED TO SOUTH AFRICA ON HOLIDAY. HE LIKED IT AND STAYED AND SOMEHOW GOT BACK INTO THE FASHION THING.

HIS VERY FINELY PLEATED GARMENTS WERE NEW TO SOUTH AFRICA IN 1972.

"Actually I started with the pleats here. It was really just about letting the fabric fall and using the motion and feeling of the cloth."

BUT HE ALSO DID COSTUMES FOR FRINGE PLAYS AND SPLASHED OUT ON THE CONCEPT OF THE FASHION SHOW.

"They were really more happenings than fashion shows. Everyone worked together, but they cost a lot of money. I think all my life I've been working on two things. I was busy with something and working on the next thing."

SO WHILE HE WAS RUNNING THE SHOP HE ALSO ATTENDED ART SCHOOL AT WITS UNIVERSITY. HE WAS IN THE SAME YEAR AS A COUPLE OF THE YOUNGER ARTISTS THAT ARE EXHIBITING AT THE SAME GALLERY THIS YEAR.

"I'm very interested in the young kids, I think I understand where they are coming from.

I was in the same year as Kendell Geers. I'm glad that he held on and found a way through the art scene because with him it's about concepts. And Joachim [Schonfeldt] as well, and Alan Alborough. I really always wanted to be a painter. I'll have to see how this show does and if it sells I can do another one. If not, maybe I have to return to the fashion. But I'd really rather do art direction for films or something like that. I'd like to travel and use my home here as a base. I'm a Transvaler."

SO NOW IT'S SPANISH-SENSIBILITY, AFRO-EURO-SURREALIST PHOTO COLLAGE AND A THING ABOUT ROCKS.

"When I visited in Namibia and got stuck there for a week waiting for a bus, I fell in love with the desert. Have you been in a desert? I started taking photos."

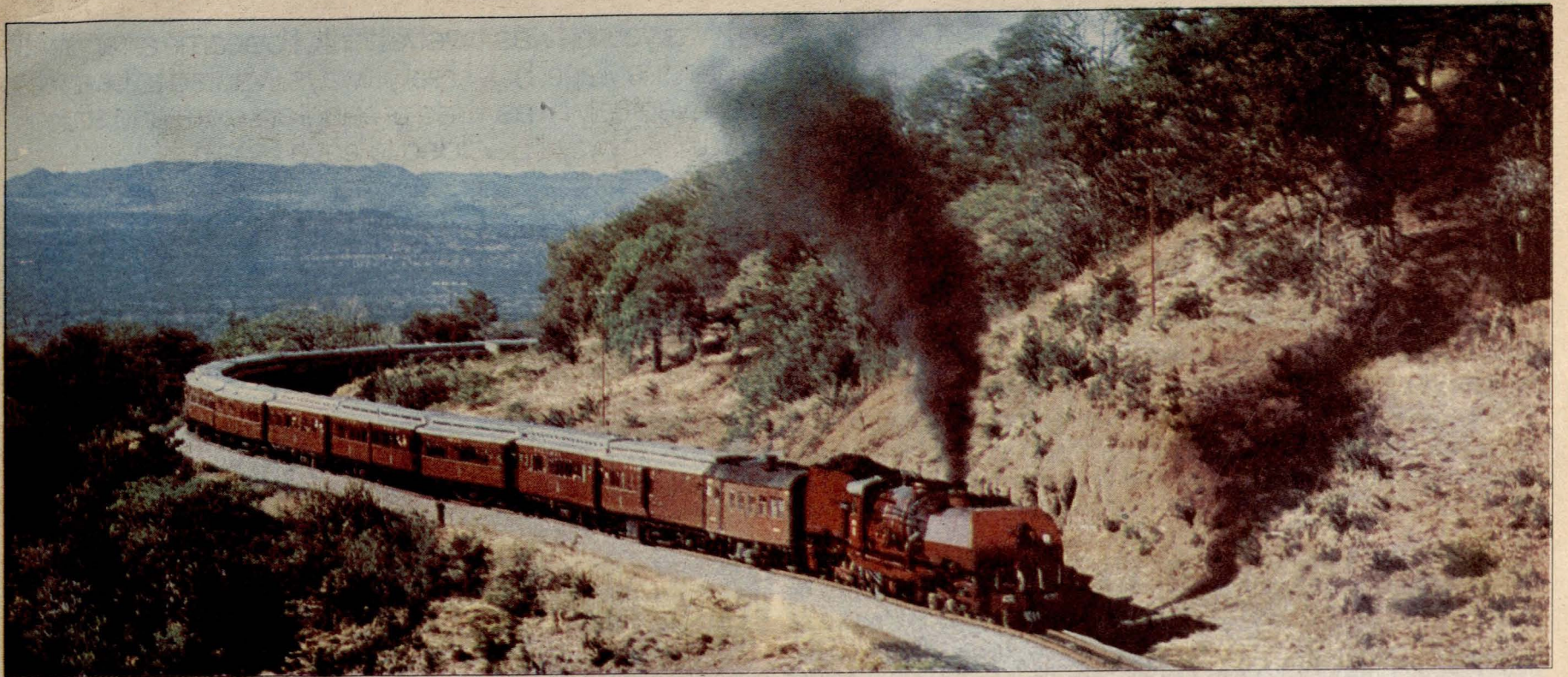
HE'S A ROMANTIC.

"I have a good relationship with rocks. I'd much rather photograph rocks because they are there and still and they don't make one nervous."

LIKE BEING ESTABLISHED. **"I would like to think that I don't need my name for people to look at the work and respond. But it does make a difference. I would like to think the work is good enough in itself. Yes, maybe I am a romantic. I fall very in love with things," HE SAID AS IT STARTED TO RAIN.**

Pics: SALLY SHORKEND

lanklewe stoom!

SUID-AFRIKA is stilletjies besig om 'n toeriste-aantreklikheid by te kry wat net kan groei en nog baie miljoene aan valuta kan verdien: stoomsafari's met gerestoureerde lokomotiewe en waens uit die goeie ou stoomdae.

Die Transnet-museum se stoomsafari's word al 'n bedreiging vir die beroemde Bloutrein, want die kos en bediening is enige dag net so goed - maar die atmosfeer is gans anders.

Die safari's is besig om beroemd te raak onder internasionale stoomtoesiate, want daar is nie 'n gelyke elders nie. 'n Groep Hollanders het byvoorbeeld 'n hele trein gehuur vir 'n lang reis deur die land, en heelwat Australiërs, Britte, Kanadese en Amerikaners het ook al belangstelling getoon.

Die man agter die museum, Ian Pretorius, sê: "Die Transnet-museum het hom daartoe verbind om ons ryk spoorweg-erfenis vir die toekoms te bewaar. Daar is nie 'n beter manier om dit te doen nie as om die lokomotiewe en waens self in te span en safari's te reël en só die restaurasieprogram te finansier."

Die trein waarmee die land en buurstade deurgereis word, staan bekend as The Union Limited - die naam wat gegee is aan die eerste klas-trein wat tot 1939 tussen Johannesburg en Kaapstad geloop het om die passassiersbote te bedien. Heelwat van dieselfde waens is gerestoureer en van gasstorte voorsien en word nou weer gebruik.

'n Groot deel van die mense wat tot dusver op die stoomsafaris gegaan het, was mense wat stoomfotografie as stokperdjie het. Pretorius reël nou spesiaal dat die trein op die mooiste plekke in die land stilhou sodat die mense met hul kameras kan afklim - hy sien selfs toe dat die lig geskik is.

Om slaapyd rustiger te maak word net drie mense per kompartement en twee per koepee toegelaat. Etes word in die ou Protea-eetwa, wat in 1933 spesiaal vir die Union Limited gebou is, bedien, en daar is ook 'n sit- en kroegwa - "dis 'n hotel op wiele," sê Pretorius.

Die volgende safari is The Union Limited Tropics tussen 25 April en 9 Mei. Natal, Swaziland en Oos-Transvaal word besoek.

Tussen 13 en 27 Junie is daar die Waterval-safari, wat deur Oos-Transvaal na die Victoriavalle en Hwange-natuurreservaat sal reis. Tussen 25 Julie en 8 Augustus is daar 'n safari deur Namibia, en tussen 24 Oktober en 7 November 'n safari na Kaapstad, die Tuinroete en die George-Khysna-gebied.

● Navrae kan gerig word aan die Transnet-museum by Posbus 3753, Johannesburg 2000, of by tel (011) 773-9238 en faks (011) 773-9125.

christi speel pop

steeds bomskok en babelas

Koos Kombuis het twee weke gelede 'n suksesvolle vertoning in Yeoville gelewer - en toe spoorloos verdwyn toe *Vrye Weekblad* 'n onderhoud wou reël. Dié week het hy "êrens in Stellenbosch" opgeduik en **CHRISTI VAN DER WESTHUIZEN** moes tevrede wees met die kasset

"AUTHOR, ARTIST, MUSICIAN": Koos Kombuis. Of so sê die kassetomslag van *Eendrag maak Bach* (3rd Ear Music), Kombuis se jongste. *Eendrag* bestaan uit nuwe songs en 'n paar oues: "Bomskok, Babelas" en "Parow-Noord Paranoia" was op *Niemandland* in effe ander vorm; "Ek haat sommige ou tannies" het - ook in ietwat verskillende vorm as "Die ou tannie blues" - op *Houtstok '90* verskyn.

Heelwat van die opnames is live - wat Kombuis die geleentheid gun om talle pittighede kwyt te raak: soos "news flashes" van rugbyspanne bestaande uit plaaslike bekendes en voorspellings oor die Top Tien van die jaar 2001.

Soos op *Ver van die ou Kalahari* is dit weer Kombuis en sy kitaar - op "Ou tannies" vergesel 'n viol die kitaar. Kombuis se interaksie met die gehoor is skerp: hy maan hulle voor sy "FAK medley" om nie saam te sing nie aangesien hy deurmekaar sal raak. Die "FAK medley" bestaan uit ou "gunstelinge" - met 'n verskil: Randall Wicomb word nageaap op gemaak hoogdrawende wyse; 'n Sonja Heroldt sing fyntjies van die trein na Mitchell's Plain.

"Eendrag maak Bach (10 jaar in 'n Wimpy Bar)" word beskryf as 'n kombinasie van Yoti die Griekse Boertjie, Johann Sebastian Bach en Johnny Clegg. Kombuis is ook nie links nie en weg met dramatiese en driving kitaarspel. Sy verslawing aan kafeïen word betreur asook 'n gemis aan die klank van "cash registers en flush toilets". Kombuis se meer sensitiewe sy word gesien in die verrassend melodieuze "Winterkind (kom lê hier in my arms)".

Hoewel Kombuis nou 'n "post-Alternatiewe Afrikaner" is, wag hy - na al die jare - nog steeds op 11 uur se sleazy date. Sy dubbel-identiteit as Kombuis/Letoit red hom nie uit die wispelturige bestaan van die rustelose nie. (Miskien juis nie.) En dit maak sy musiek uitsonderlik en off-beat - 'n prestasie vir enige kunstenaar.

KOOS KOMBUIS

Zap Dragons met Tim Parr van Ella Mental-faam in die middel, Josh Hawks links en Ash Read regs

Die Zap Dragons tree saam met Tananas, The Genuines, Backwater Blues Band, Earthlings en andere by **RUSTLER'S VALLEY**, die mooiste venue in die land, op. Werkswinkels, stalletjies en 'n kinderteaar word ook belowe. Die koste is R100 vir kampering op die gronde vanaf 9 - 12 April. Navrae: (05192) 3939

ge kom ge speel ge gaan

JA, ons het toe die voorreg gehad om twee disco-groepe van ooresee hier by ons te sien. 2 Unlimited van Nederland het al 'n paar treffer ter plaatse gehad: "Twilight Zone" en "No Limit".

Dan ook Undercover van Brittanje: hul weergawe van Gerry Rafferty se "Baker Street" laat nou wel die hare regopstaan, maar dit sit nie die gemiddelde tienerjarige af nie: hul "Baker Street" het die nommer een-positie op Radio 5 beset.

'n Mens wonder tog hoe musikaal verantwoordbaar die twee groepe se musiek is. Kommersialiteit en massagewildheid blyk die wagwoorde te wees: tydens 'n onderhoud met Undercover het die hoofsanger, John Matthews, sonder om te blik of te bloos popmusiek met 'n blik bone vergelyk. Sy redenasie is dat as 'n ding (soos 'n blik bone of 'n popliedjie) bewys is as gewild, die spesifieke resepte gevolg moet word. Die regverdiging vir hul bestaan word gevind in die 1,3 miljoen verkope van hul "Baker Street" wêreldwyd. Jon Jules, die baskitaarspeler van Undercover, sê "If we were no good - if we weren't creative, we never would've sold the amount of records we have." Hoewel heelwat kreatiewe kunstenaars al uiters gewild was, gaan die twee nie noodwendig saam nie. Intendeel: die meeste uiters gewilde kunstenaars het nie 'n greintjie kreatiwiteit nie. En wanneer jy slegs 'n ritmewysiging aan 'n ou treffer aanbring, is jou kreatiewe inset maar weinig.

Die langtermyn nut van dié toere moet nog gesien word. In teenstelling met die komende Randy Crawford-toer, was daar geen werkswinkels ter sprake by bogenoemde toere nie. Wat beteken dat ons hier 'n "came, saw, (sort of) conquered"-effek het. Kreatiewe insette was daar nie.

En ook met goeie rede: dié tipe kunstenaars het niks om te bied aan plaaslike kunstenaars nie - behalwe miskien 'n kortstondige oomblik in die kalklig. Ons het die twyfelagtige voorreg gehad om Bronwyn, die 15-jarige disco-kind, se 15-minuut-lange oomblik van roem as ondersteuningskunstenaar van 2 Unlimited te aanskou. Dit was geen grootse gebeurtenis in die geskiedenis van plaaslike pop nie, dis verseker. 2 Unlimited en Undercover het dus geen duik gemaak nie - en ook maar goed so.

- CHRISTI VAN DER WESTHUIZEN

Uncool
seriously

THE band was fine, but it's no wonder that South African kids who went along to the 2 Unlimited concerts at Caesar's Palace think that techno is flaky. And however badly promoters might want them to nod mindlessly and fork out mom and dad's bucks for the CD, it wasn't the way to introduce the music to the public.

It's not the band's fault, they're a standard popular unit who know how to deliver the goods and the audience was crazy about them. The publicity was great, Ray and Anita all over town, endless plugs on Radio 5, perpetual reruns of the "No Limit" video with its ponderously relevant lyrics (No no, no no no no, no no no no, no no there's no limit. No no, no no no no, no no no no...). It was the overall presentation that managed to pull out all the wrong stops and limit a potentially groovy night out.

Of the bouncers and of the venue the least said the better. To hell with the fact that this is the new spirit of the dance floor, the bouncers were sure that their main dude presence, crossed arms and macho smirks would prevent any smile from crossing the room. The dance floor was too small. They could have used the Escape Club (Thunderdome) where there's enough room to funk it.

The four hour preamble to the band's appearance was a bit like hanging out at a Rand Easter Show concert. The DJ that was supposed to get the dance floor cooking with the techno spirit pulled off some remarkable feats. In the space of one set this dude managed to get Michael Jackson and Top 20 pop in there with the odd decent techno tune. The rest was crank. And the videos were really special for a progressive club act - Madness, Tears For Fears, screeching rock guitars.

SO FINALLY EVERYONE'S supposed to be really psyched but the dance floor's just swaying self-consciously, getting looser as the kids get drunk (not that there was much option, there was no fruit juice, no Lucozade, no regular club stuff at the bar). No, this is okes and pops, pony tails and white shirts and beerbottles on the dancefloor. No darkies in sight except the cleaning staff.

So finally the support act arrives on stage. Was it a funky new hip hop band? Was it a new African rap band? No way bro', it was our answer to the Kyies and Sandras of the music world - the 15-year-old Bronwyn. She's a nubile blonde urban nymphet with an OK voice, an IQ-less lyricist (I've got this sensualitee deep down inside of meee just waiting to break freee), a bad composer, an even worse dance act and a routine American accent. If ever anyone got sold as a blonde bimbo. With a slight beat kick from a standard synthesiser, her bad pop was supposed to be greeted as dance music. And then she did Bronwyn's version of Whitney Houston's version of Dolly Parton's version of "I Will Always Love You". Heady stuff.

By the time 2 Unlimited took the stage they were going to have to be brilliant. And they were good. Their dancers were hardly worth bringing across the world, but the act is high-powered and slick and their moves punched with the BPM. They did their pop-techno-rap-soulbitch stuff to perfection and then it was over. They only have five hits, so they only sang five hits. At least they know how to keep a good thing down. - CHARL BLIGNAUT

2UNLIMITED

Die silwersuikerbos (*Protea roupelliae*). Uit: *Palgrave se Trees of Southern Africa*

DAAR is drie protea-spesies inheems aan die Witwatersrand: die Transvaalse suikerbos (*Protea caffra*), die silwersuikerbos (*P. roupelliae*) en die vaalsuikerbos (*P. weiwitschii*).

Die Transvaalse suikerbos (*P. caffra*) is 'n geharde, immergroen, knoesterig, geronde klein boompie van tussen 3 en 6 meter hoog wat volop is op die droë kwartsietrante rondom die Goudstad (aan die noordelike hang van Langermannkop en die suidelike hang van Observatory Hill). Die vaalgroen blare is glad, leeragtig en saamgebondel aan die einde van die takke. Die buitenste dekblare van die blomme wissel van wit tot groen tot bruin; die binneste dekblare is pienk tot rooi (November tot Maart). Die vrug is 'n klein, bebaarde neut.

Die suikerbos is 'n aantreklike klein boompie wanneer die blomme vars is, maar die droë blomme bly aan die boom en skep 'n verwaarloose indruk. As jy nog nie dié boompie in lewende lywe gesien het nie, kan jy dit sekerlik op die ou trippens- en sikspens-muntstukke onthou.

Die Y-vormige silwersuikerbos (*P. roupelliae*) is heelwat groter (en netjieser) as *P. caffra* en verdien 'n plek in enige tuin. Die groot blomme, tussen 8 en 12 cm in deursnit, is donkerpienk en die dekblare rooi-pienk. Die boom hou van die koue en wind gaan hom ook nie pla nie. Die silwersuikerbos is een van die mooiste somerreëvalproteas.

Die vaalsuikerbos (*P. weiwitschii*) is 'n laag groeiende, immergroen struik of boompie van 1 - 3 meter hoog wat soms erg gehawend kan voorkom. Dié protea het die ongewone gewoonte om 2 tot 4 blomknoppe - elk tussen 4 tot 6 cm in deursnit - aan die einde van die takke saam te koek. Die welriekende blomme is roomwit en word later bruin.

Proteas reageer goed in voorstedelike tuine: hulle hou van sanderige, goed gedreineerde suurgrond. Moet tog net nie dink jy doen jou protea 'n guns deur dit met 'n stikstof-aanvulling of enige van die plantvoedsels op die mark te voer nie. Dit sal die einde van jou suikerbos beteken. - RYK HATTINGH

STEEL MIELIES VIR 'N BROODJIE en hoor nou van die kaapsche jongens

VIR 'n stadskind soos ek wat reddeloos jaloers raak op mense met groentetuine is rondloop op 'n akker mielies en pampoene tiptop heerlik.

Dit gebeur nou die dag toe ons in die Olifantsrivier gaan foto's neem van sauvignon blanc. Die wingerd is tog te mooi, skoon en sonder siekte, maar die dingis, as jy eers 'n wingerdstok of twee gesien het, lyk die volgende een omtrent dieselfde, asook die een daarna.

Dit laat my altyd dink aan Nico Myburgh se wonderlike grap van 'n man wat sterk geswael een nag verdwaal het op pad huis toe. Hy steier so 'n ent, klim oor 'n heining, struikel nog verder, klim weer oor 'n heining, en sê naderhand vir homself: Hene, maar dié plase is darem klein hier rond. Hy het in 'n wingerd beland.

Ná ons mooi foto's van die druiwe geneem het, begin ek en vriendin Karien rondkyk. Jitte sê sy, die man boer mos deurmekaar. Hier staan lemoenbome, en hier is 'n klomp mielies met pampoene tussenin. Ons kyk skelm rond, en net daar stroop ons 'n halfdosyn mielies af, knarsvars van die plant, en ek knak 'n boerpampoene of twee en laai dit agter in die kar. Kyk, dit was nie 'n kleinhoewe wat ons gestroop het nie, hoor, dit was 'n tamaai stuk grond beplant met verskeie hektaar groente en wingerd en sitrus.

SALIGRY EK EN Karien terug huis toe, wetend dat die pampoene en mielies, as gesteelde goed, nog beter sou smaak. My pampoene was so mooi ek het hom op die stoep tafel neergesit, waar hy nou nog diens doen om te keer dat die wind die tafeldoek afwaai, maar Karien sê sy het sommer daardie aand nog vir hulle pampoensop gemaak, dit was heerlik.

Die mielies het ons dieselfde aand geëet. Soet, nes 'n mielie kan wees, net-net ryp, daardie wittes wat nie tussen jou tande vassit nie. Moet ek vir enigiemand behalwe 'n uitlander vertel hoe maak jy 'n mielie gaar? Jy kook 'n groot pot water, stroop die blare en baard van die mielie af en gooi dit in die pot vir 15 minute of so. As 'n vurk maklik in hom steek, is dit gaar. Eet net so met sout en peper, as jy wil, en 'n klontjie botter.

Jare gelede in New York bring iemand vir ons mielies van iewers heen, en die kinders het behoorlik gestry oor wie gaan "husk the corn". Hulle verkies om die mielies in die blare gaar te maak, en hulle eet dit natuurlik nie met hul tande van die stronk af nie, maar sny die korrels netjies met 'n mes af en eet met 'n lepel. Hulle het gedink ons Pikeurs is ongeleerd om so met die hand te eet.

Hilda's *Diary of a Cape Housekeeper* van Hildagonda Duckitt, wat in elke resepteboekversamelaar se rak hoort, is in 1902 uitgegee. Sy gee dié resep vir wat sy noem Indian Corn Salad. Loop soek die boek, dis lekker om te lees, en bevat interessante ou resepte.

MIELIESLAAI

By 2 koppies mielies (blik is okay, nie die roomsoort nie, die pitte) voeg jy 2 lepels mayonnaise, 250 ml geklopte room, sout en peper na smaak en dan genoeg aspekkjellie om dit te laat stol. Dit maak jy volgens die pakkie gelatien, maar ek sou nie bodder nie. Die romerige mielies is heerlik op hul eie.

Ek voeg altyd 'n paar klein snippertjies vars rissie by, en as ek het, fyngekapte seldery.

Hoe maak 'n mens mieliebrood? wil Karien weet. Ek het baie resepte, maar my gunsteling is dié een, aangepas van vele. Dis wonderlik vir ontbytbrood, hoef glad nie te rys nie, en smaak heerlik met stroop. Dis genoeg vir 6 mense.

MIELIEBROOD

Sny die pitte van 6 heel mielies af en maal in 'n menger. Klits 3 eiers. Meng 'n groot eetlepel bakpoeier met 15 ml gesmelte botter, peper en 'n eetlepel broodkrummels. Roer goed en voeg bietjie melk by om die mengsel slap te maak.

Gooi in 'n gesmeerde broodpan, strooi die res van die broodkrummels oor en bak anderhalf uur tot ferm en bruin.

Louis Leipoldt het natuurlik ook heelwat stuiwers in dié armebeurs gegooi. Kook mielies met kruisement, het hy gesê (well, de gustibus en so aan), bak met pietersielie, voeg kaas by of tamatiemoes. Laasgenoemde doen't appeal, ek hou nie van mielies en tamaties nie, maar mielies en blokkies kaas, gemaak in 'n vars slaai met afgespoelde botterbone, seldery, olywe en blaarslaai is heerlik, veral met 'n jogurtsous met baie peper.

Ek moet erken ek koop altyd geblikte mielies hiervoor - hulle is handig, lekker en nie oorlaai met suiker en sout en so aan nie. Vreemd genoeg is dié blikgoed nogal lekkerder as sommige sogenaamde vars mielies wat jy by supermarkte koop. Maar laat Mies Pikeur nie hier oor die duiwelse plekke tekere gaan nie en dis nou genoeg oor mielies.

'N WEEK OF TWEE gelede vertel ek van Marthinus en die boerejongens. Sowaar, hier bel 'n getroue leser om te vra hoe maak mens hulle en WAT is hulle? Right, you asked for it. Aqua vitae was eeue lank 'n streng bewaarde geheim, en eers na die Spaanse inval in Nederland het stokers geleer om brandwyn uit druiwesap te stook.

Een van die wonderlikste gebruike vir brandewyn (daar is baie, van dit suiwer drink as fynproewersdrankie, tot meng met coke vir babelaa) is om druiwekorrels en ander vrugte daarin te laat lê. Dis 'n baie ou Kaapse gebruik en die vrugte is vroeër jare by feesgeregte in fyn glasies voorgesit.

BOEREJONGENS OF KAAPSCHE JONGENS

Was trosse hanepoot goed af en knip die korreltjies met 'n stukkie stingel daaraan af. Prik met 'n stopnaald en pak in gesteriliseerde flesse met 'n laag fyn suiker tussenin. Vul die fles tot bo met brandewyn en verseël. Laat vir minstens drie maande rus tot die korrels met brandewyn deurdrenk is.

HOW LOW CAN YOU GO?

OUR FRESH PRODUCE COMES FROM BELOW **C**-LEVEL

Sfuzy's

SEAFOOD RESTAURANT
Seekosrestaurant
MILPARK
TEL 7265803 / 7268408

Klippoog oor die week se tv skoentjies wou sy dra

WOENSDAG was 'n vreemde dag op die TV-skerm (en dalk ook in die werklikheid). Die landsgebeure (altans dié wat op die TV-skerm uitgebeeld is) het so 'n konsentrasie van betekenis aangeneem dat die SAUK se nuus- en aktualiteitsprogramme, wat Suid-Afrika gewoonlik as 'n tragiese melodrama uitbeeld, eensklaps verander het in absurde teater - nie die snaakse soort nie, maar die onheilspellende soort wat jou vaagweg onrustig maak omdat dit onverwags diep in jou psige krap en jy weet nie mooi hoekom nie.

Klippoog het van 6op 1 tot *Agenda* by TV1 gehou, want die gevoel van buitengewone kranksinnigheid was te hipnoties om nog te kyk wat die ander senders ook doen. Dit het begin met daardie ry mannetjies in grys pakke wat die skerm ingeneem het om gelade simbole van dood en verwoesting met 'n onrusbarende droë saaklikheid in die kyker se gemoed te werp - atoombomme, gewapende troepemagte, die doodstraf, klopjagte en arrestasies en dies meer.

Met dramatiese listigheid is die kollig veral gehou op die een simbool wat elke mens van dié eeu lewensbeskoulik tot op die grondvlak raak - die atoombom. ("Kernwapen," sê Freek Robinson op *Agenda*. "Kerntoestel," sê dr Waldo Stumpf, voorsitter van die Atoom-energie korporasie, wat ironies die bynaam dra - Waldo - wat die Amerikaners gegee het aan daardie robothande wat hulle ontwikkel het om radio-aktiewe stowwe agter skerms te hanteer. "Kernwapentoesel," stel Pik Botha dit met 'n diplomatie wat almal moet tevrede stel.)

Die grys mannetjies het die Bom ("wat nooit 'n Bom was nie en in ieder geval nie meer is nie") natuurlik op dié besondere dag in die storie gegooi om die impak te versag van meer onmiddellike ontstellendhede: soos die oproep van "dramaties vergrootte" veiligheidsmagte om geweld in bedwang te hou. (Soos in: "Moenie skrik vir dié billike magsvertoon nie, dis niks teenoor wat ons kon gedoen het as ons wou nie.")

TOG HET DIE simboliese spook van die (lankal-deur-almal-vermoede) Bomby oorheers in Klippoog se gemoed - regdeur die tragiese melodrama van *Win 'n Sptn* en Eugene Terre-Blanche wat in *Agenda* 'n PAC op almal doen: "Dis nie ek wat sê my manne moet skiet nie, maar ek kan hulle nie blameer as hulle skiet nie."

Aanvanklik kon Klippoog nie die gevoel van weemoed begryp waarmee die Bom-spook op die agtergrond bly hang nie.

Eers later die aand is dié weemoed vir Klippoog in 'n betekenisvolle konteks geplaas. Nee dit was toe nie in die rolprent *Hiroshima: Out of the Ashes* op M-Net nie. Dit was

in die nuwe mini-reeks op CCV wat Klippoog onverwags meegesleur het - *A Dangerous Life*, oor die Filippynse opstand in die tagtigerjare teen die legendariese despoot Ferdinand Marcos en sy surrealistiese vrou, Imelda.

Dié reeks word aangebied in die melodramatiese semi-dokumentêre styl van 'n tipiese real life drama in *Reader's Digest*. Feite word gemeng met fiksie - "This is the true story of the Philippine Revolution. Fictional characters have been added to aid the story-telling" - sodat jy naderhand, soos Pilatus, onseker is waar die waarheid ophou en die leuen begin.

Vreemd genoeg het juis dié aanslag die realisme verhoog van die absurde heruitspeling van die Franse Revolusie in die Filippyne, met Imelda (Tessie Thomas) as 'n Marie Antoinette wat die staatsgeld nie op halsnoere verkwis nie, maar op skoene by die duisende en imposante kulturele geboue (skadu's van die Staatsteater), terwyl die gepeupel honger buite die paleis bakhand staan. Die werklikheid is dikwels meer melodramaties as fiksie.

TOE IMELDA DIE fiktiewe Amerikaanse TV-joernalis (Gary Bussey) na haar paleis "nooi" (hy word soontoe gesleep deur gewapende boelies) om haar verkwinging te regverdig, het haar storie aan hom sommer ook 'n duidelike verklaring gebied vir die Bom-spook van die plaaslike kragmanne in Suid-Afrika.

"Ons is 'n Derde Wêreld-land," koer Imelda terwyl sy die joernalis se been streel (sy laat hom langs haar sit op die soort kitsch-omate bank waarvoor die *nouveau riche* hier te lande ook lief is). "Die wêreld het ons geminag. Ons moes die wêreld se respek wen om die volk selfrespek te gee. En dit het ek gedoen. Die pragtige geboue wat ek oral opgerig het, die kulturele sentra, het die oë van presidente en rolprentsterre op ons gevestig en hulle laat insien: ons is dalk klein, maar ons trots is glorieryk."

Toe flits Klippoog se gemoed terug na die gryspak-manne vroeër die aand. Wat was dit nou weer wat Pik gesê het? Jy moet onthou ons was 'n verstote land. Die wêreld het ons die koue skouer gegee. Ons moes die Bom-ekskuus - die kernwapentoesel - bou om ontsag af te dwing.

Klippoog sien die rede vir weemoed in. Dis uit die oppervlakkige melodrama van kleinburgerlikes soos Imelda Marcos, met hul brandende drang om groter te wees as wat hulle is, dat tragedie gebore word. Dis weens die verspotte kleinlikhede van persoonlike ambisies dat die verskrikings gebore word wat die hele mensdom bedreig. (Pik: "Dit maak nie eintlik saak wáár jy so 'n toestel gooi nie. Jy moet dit net kán gooi.")

Dat mense sluipmoord pleeg of kernbomme bou, is nie wat Klippoog so weemoedig maak nie. Dis dat hulle dit kan doen om 'n pakhuis vol blink skoene te behou.

RADIO SONDER GRENSE

AFRIKAANS STEREO: HOOGTEPUNTE DIÉ WEEK

KLANKBORD - MENSE, MENINGS EN MUSIEK
TYD: MAANDAG, 29 MAART, OM 9.15NM
HOE VOEL VERSKILLENDE GESLAGTE
AFRIKANERS OOR DIE TOEKOMS? KLANKBORD
EN DIE TYDSKRIF DE KAT HET GAAN VASSTEL.
DIÉ WEEK PRAAT JONG MENSE IN HUL
TWINTIGERJARE OOR HUL AGTERGRONDE,
VRESE EN VERWAGTINGS.
AANBIEDERS: SUSAN BOOYENS EN DAWID VAN LILL

SKRYWERS EN BOEKE
TYD: DONDERDAG, 1 APRIL, OM 9.15NM
PHIL DU PLESSIS RESENSEER PETER HORN SE
DIGBUNDEL AN AXE IN THE ICE EN DR TEMPLE
HAUPTFLEISCH RESENSEER JEANNE GOOSEN
SE DRIE EENAKTERS. AANBIEDER DANIEL HUGO
GESELS OOK MET LIDA SNYMAN OOR DIE
VERSPREIDING VAN BOEKE OP DIE
PLATTELAND.

PROFIEL
TYD: DONDERDAG, 1 APRIL, OM 10.15VM
FRIKKIE WAL L IS BIED 'N PROFIEL AAN OOR JAN
BLAKE VAN FLIGHT STAR, EN GESELS MET HOM
AS MENS, OOR SY VERBINTENIS MET FLIGHT
STAR EN WAAR DIE ONDERNEMING VANDAG
STAAN.

EKOFORUM
TYD: MAANDAG, 29 MAART, OM 7.30NM.
NORMA ODENDAL BIED DIÉ PROGRAM AAN
WAARIN HUIDIGE NATUURKWESSIES ONDER
DIE SOEKLIK KOM.

Orrelmusiek IS STEUREND EN OPRUIEND.

As Johannes Kerkorrel laat waal, gaan party mense se barte staan.
Ander se voete begin jouk.

Afrikaanse musiek is lankal nie meer 'n eentoondeuntjie nie. Want
Afrikaanssprekendes dans nie meer almal na dieselfde pype nie.

Die klanke bet uitgespat in 'n duisternis nuwe rigtings en by
Afrikaans Stereo rang ons dit alles op. Ons luister met 'n fyn oor en
voer jou die beste terug.

In stereo.

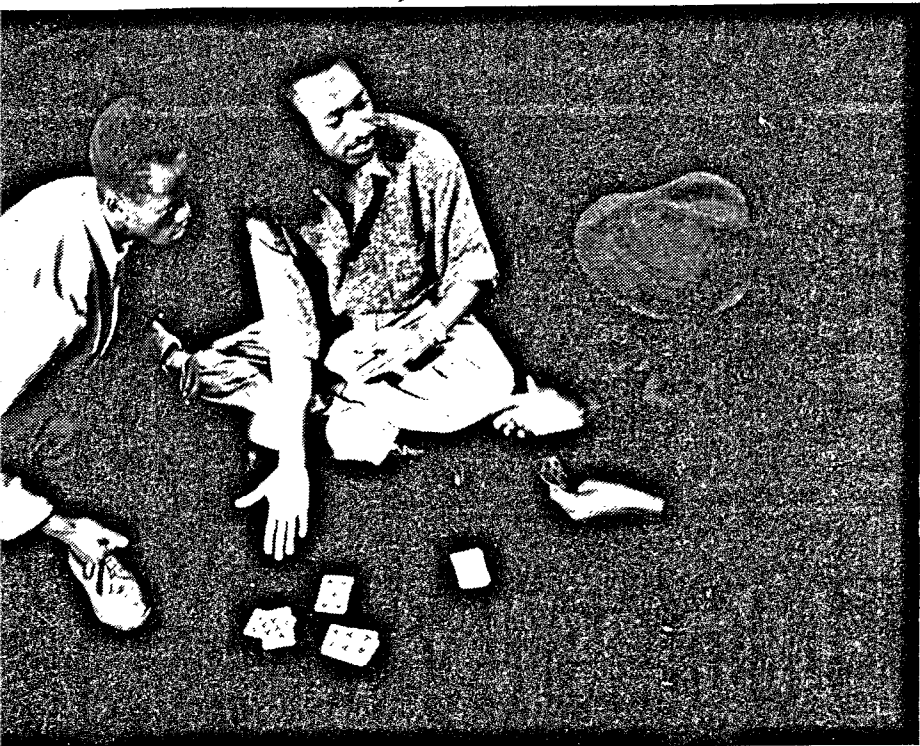
Simfonieë, nuwe klanke, volksuysies uit 'n verre, vergete verlede.
jong stemme, vars stemme, kabaret, musiek uit die stamlande.
uysies van oral. Ons lei jou 'n bele nuwe wêreld binne en vertel jou
dinge oor musiek, oud en nuut, wat jou ore sal laat tuit.

Ons dink onafbanklik en ons saai landuud uit op 100/104 FM:

Diepteprogramme, insigprogramme, nuus,
musiek, drama, humor. Ons is reg om 'n bele
paar nuwe snare te roer.

LINDSAY SMITHS/FCS 2000

komedie van geweld

Die Windybrow Kunstefees het vanjaar begin met 'n Hello Afrika Tell Me How You Doing, sê **CHARL BLIGNAUT**, wat John Ledwaba se *Jozi-Jozi Guide* oorleef het

DIE Windybrow Kunstefees was die laaste nege jaar bekend as die Pot-Pourri Kunstefees. Die teater is in Hillbrow - let's face it, die naam móés verander, dis innercity, nie 'n Pretoria vlooiemark nie. En die nuwe hoof van Truk se Windybrow-teater, Walter Chakela, voormalig van die PAC, was die mens om dit te doen. So, die tiende herdenking van 'n fees wat nooit eintlik 'n moerse verskil gemaak het nie, het 'n nuwe geur.

Die fees is nie-amptelik geopen met 'n produksie genaamd *Jozi-Jozi Guide*. Dis nie net nóg 'n community/township musiekblyspel nie. Dis 'n komedie van angst wat handel oor stedelike geweld in 'n toer deur die strate van Johannesburg. Dit bied min antwoorde, maar dit wys die aktiwiteite op straat en, volgens die (meestal swart) gehoor, is dit ook 'n weerklank van die stem op straat.

Musikale sketse in helder kleure: mense in die stad en townships; werkers in 'n myn; 'n koor sing innercity blues; 'n komiese toergids (wat naderhand net te erg word) tussen alles deur. Daar is inkopie-trollies, bendes, drags, bullshitters en sypaadjie-slagoffers genaamd Taiwan en Malawi. Diewe, die taxi-oorlog, honger mense wat in Joubert Park moet slaap, straatkinders en swart sakemanne. Mens lag vir die karakters en karikature en frons vir hul omstandighede.

John Ledwaba het die stuk geskryf en behartig ook die choreografie, komposisie en regie. Macks Papo het die werkwinkel afgerig. Daar's goeie dans, briljante liedjies (veral "Raining in Johannesburg", "Taiwan" en die koor), afgeronde opvoerings en 'n gemaklike stel, maar die stuk duur te lank en probeer om te veel te vinnig in te prop.

DIE BOODSKAP en politieke redenering is eenvoudig en dus verstaanbaar, maar mens raak naderhand gatvol van hoor dat geweld bestaan net omdat apartheid bestaan. Vir hoe lank kan apartheid die enigste slaansak bly? En die "wit vrees vir kommunisme" is ook 'n cliché.

Sure, Jo'burg is die wêreld se gewelddadigste stad, maar daar is min wat bo die uitgebeelde tonele kan uitstyg. En die boodskap van uitstyg bo omstandighede is wat protes draaglik maak om te aanskou. Al het die komedie dié kwaal dikwels reggestel, was daar nogtans min liefde, min sonskyn en hoop, niks sjebiens en biertuine en klubs en lekkerkrynie. Maar op die ou end het die stuk 'n rol om te speel: dit verskaf goeie vermaak en dit praat ook reguit oor stedelike geweld in Suid-Afrika vandag.

* *Jozi-Jozi Guide* is nog vanaand te sien (om 6nm) asook *móreaand* (om 8.15) in die Windybrow-teater.

the socialite, the abbess and the heathen playwright

Hugh Whitmore's West End success *The Best of Friends* is gracing the stage at Toerien's Alhambra. It's a charmingly literate experience that ruffles no feathers, says **CHARL BLIGNAUT**

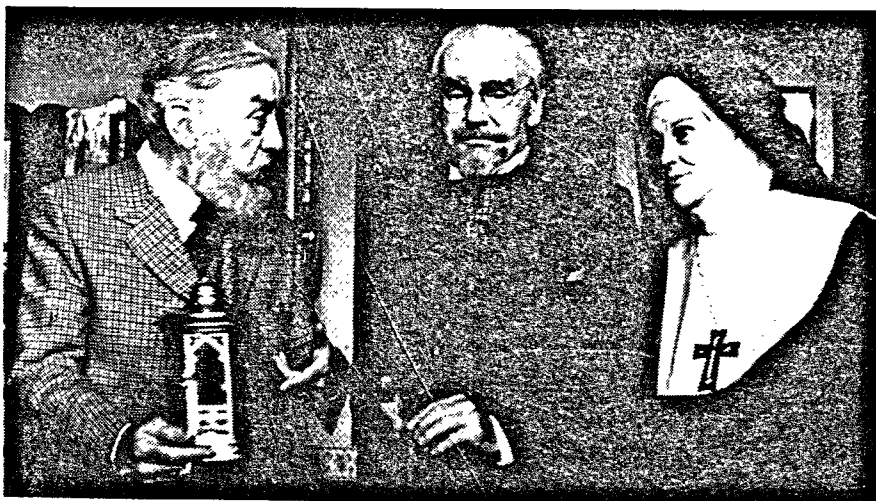
IRISH playwright, upper-class socialist, wit and eccentric George Bernard Shaw. Catholic stalwart, learned organiser and abbess of Stanbrook, Dame Laurentia McLachlan. Professional socialite, aesthete and director of the Fitzwilliam Museum in Cambridge, Sir Sidney Cockerell. These are the three unlikely friends in Whitmore's delicately woven, quietly superior play. At the turn of the century, with the demise of the Victorian aesthetic and the philosophical awakening of a new era, the three corresponded with one another by way of letters.

What ensues in the play is a short and self-consciously literate text of socio/ideo/theological banter. The standard dramatics of letter writing soon gives way to an elusive interaction on stage as the friendships grow, develop and encounter obstacles.

The abbess is drawn by Shaw's work, carefully considering his genius and amusedly questioning his irreverence. Sir Sidney shares with her a love of ancient manuscripts and his own atheism is countered by his desire to befriend the famous. Shaw, too, shares the Catholic bond, is attracted to the medieval spirit and cloistered prayers of Stanbrook and the idle life of his aesthete friend. Their good humour and regard for one another falls prey to a stubborn ideological loggerhead when Shaw publishes a little book called *The Black Woman*. The abbess considers Shaw's polytheistic approach a serious insult to her and the sisters' belief and wants the book withdrawn. Shaw on the other hand believes that this is the time to shout out the right to personal and "deviant" belief and thereby to alert consciousness. The abbess withdraws her friendship.

John Hussey as Shaw, Shelagh Holliday as the abbess and Michael Atkinson as Sir Sidney offer impeccable, carved character performance. Personal quirks and integrity run through the individual interpretations and particularly Holliday transcends the tiny stage. Director Mark Graham is a master of this type of theatre and his detailed, carefully styled production hits every mark. There's the cramped stage and a danger of being over studied, but the execution of the play is brilliant.

The over-romanticised nature of the text tends to get a bit much. This kind of work invariably reduces the rest of the world in order to breed a theme of friendship that is idealised by its dramatic exclusivity. Still, it's only theatre and, although *The Best of Friends* ruffles no feathers and rattles no cages, it's a quietly pleasing production that's a damn side more interesting than just about anything else on the Jo'burg stage right now.

Jin Huei Luo van China se Hot Spring

gevaarlike aanpasbaarheid

Tussen die mooi natuur-prentjies op die Unep-fototentoonstelling by die Mark-Teater is daar enkele skitterende beelde, meen **ANDREA VINASSA**

IN Oktober het die Verenigde Volke se Omgewingsprogram amateur- en beroepsfotograwe genooi om hul visie van die wêreld - positief of negatief - fotografies uit te beeld.

Meer as 32 000 foto's is uit 140 lande ontvang waarvan sowat 200 foto's vir dié tentoonstelling gekeur is. Van die talle foto's in die Mark uitgestal, bly net een werklik in die geheue spook: Anatoly Zhdanov se "Warning", wat herinner aan 'n surrealistiese nagmerrie eerder as 'n huwelikeremonie.

Dié bisarre swart en wit beeld van 'n bruid en bruidegom, neem ek aan, is nie 'n siek grap nie. Ek kan net raai dat dit in Chernobyl geneem is. Dit is moeilik om te glo dat die lewe in sulke haglike toestande byna normaal voortgaan ná die grootste tegnologiese ramp wat die aarde nog getref het.

Zhdanov se foto beeld 'n tradisionele troue van 'n werkersklas Russiese egpaar uit. Die bruid dra 'n alledaagse wit trourok van kant en frillerige net.

Die bruidegom dra 'n goedkoop pak, maar daar is iets hoogs vreemdsoortigs aan die toneel. Onder hul huweliksgewaad dra hulle pakke wat bestand is teen bestraling. Tussen twee groot swart handskoene is 'n bruidsruiker. Hulle dra gasmaskers à la die Eerste Wêreldoorlog oor hul gesigte. Die ander mense op die troue dra geen pakke nie, net bestralingspakke.

My eerste reaksie op "Warning" was: "Dis 'n siek grap." Waarom het die egpaar nie een van die katedrale in St Pietersburg gekies nie? Waarom het hulle in dié belaglike uitrusting geposeer vir die foto wat hulle aan hul kleinkinders gaan wys? Sal hulle ooit kleinkinders hê en watter geboortegebreke sal in die kleinkinders neerslaan?

Hierdie makabere en neerdrukkende foto sê alles omtrent

die nonchalance waarmee die mensdom die omgewing vernietig en hoe maklik mense hulle aanpas by die afgryse. Dit is 'n skitterende foto juis omdat dit teenstrydige boodskappe uitstuur. Dit is nie bloot 'n mooi prentjie - soos baie van die ander foto's - nie, maar gee aanleiding tot baie vrae. 'n Mens kan net raai dat die mense op die foto deel was van die skoonmaak-span wat verantwoordelik was vir "Liquidation of the Consequences of the Accident at the Chernobyl Nuclear Power Station". Hulle is óf reddingswerkers óf inwoners van die 353 dorpe wat aangetas is. In dié geval kan 'n mens die Russe hul voorliefde vir kitsch oordrywing en metaforiese boodskappe vergewe - daar's geen plek vir doekies omdraai nie. Meer as 50 000 invaliede-gevalle onder reddingswerkers is in die laaste sewe jaar ná die ongeluk aangemeld.

Interessant genoeg is dit die Russiese fotograwe wat die donkerste toekomsblik, gewoonlik met swart en wit foto's, aan die dag lê - Viktor Cernov se "Lungs of Dneprodzerzhinsk", Sergey Onishchuk se "The Day of Judgment", Vladimir Vyatkin se "Kuzbass Ecological Zone", Sergey Donin se "Hell", Alexander F Djakov se "The Last Killer of the Caribous, Natalia's Bay", Sergey Donin se "Life" en Alexey Zhigailov se "A Cemetery of Soviet Nuclear Strategic Bombers" visualiseer die verhaal van 'n nasionale psigologiese en sosiale krisis met meer diepte as baie van die ander fotograwe.

Nie al die foto's is so veelseggend soos

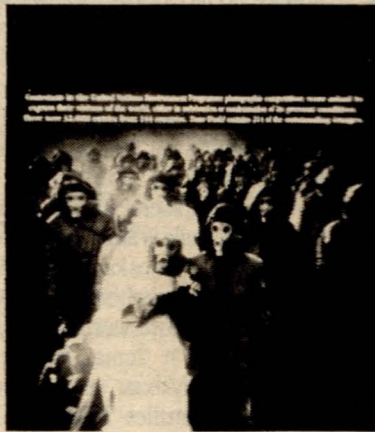
"Warning" nie, maar die tentoonstelling is waardevol omdat dit skoonheid en afskuwelike jukstaponeer. Elke aspek van die planeet se verwoesting en merkwaardige veerkragtigheid word verteenwoordig.

Die probleem met "natuurfoto's" is dat die kamera selfs die afgryskste rampe estetiseer. Kyk na Janet Haas se psigediese foto van die Fermi-Atoomtorings en hoe die pragtige groen rook met 'n rooi en groen lug gekontrasteer word - dis 'n estetiese bevredigende beeld, maar die verwoestende uitwerking van die rook word nie meegedeel nie. Kyk na die silhoeët van die takbok teen 'n bloedrooi veldvuur - Peter van Ophoven se "Environment in Distress" is dramaties, maar beeld nie werklik die dier se ang uit nie.

Daar is tientalle vergeetbare pragtige kleurfoto's wat soos impressionistiese skilderye lyk. Enkele mooi natuurtonele is aangrypend omdat 'n mens besef hoe verganklik hulle is.

Fotograwe wat daarin geslaag het om die humor, ironie en teenstrydighede van hul naasbestaan met die natuur uit te druk, het die mees duursame beelde verskaf: in Alan Detrich se "Nature's Revenge" groei 'n boom deur 'n geroeste motor; Michael Harrison se "An Equal World" wys 'n man en 'n kangaroo op 'n Australiese strand en dit lyk of hulle 'n innige gesprek voer; S Vriend se "All the Time to Waste" wys twee minnaars in 'n slagveld vol vullis; Yuji Hachiro van Japan gee vir ons "Stalled", 'n hoop ou motors; Ivano Bolondi se "Car Henge" beeld 'n soort begrafplaas vir motors uit, en in Alireza Mosehy se "Life Situation" bad drie seuntjies in kastrolle op klein vuurtjies.

Dat die mens die planeet se mees aanpasbare spesie is, is die oorkoepelende boodskap van die tentoonstelling... en dis die ramp: die mens se aanpasbaarheid is ook sy ondergang.

Van die foto's is ook in 'n boek te koop. *Your World* is in boekwinkels beskikbaar. Op die buiteblad is Anatoly Zhdanov se "Warning", wat hiernaas bespreek word

MARKET THEATRE

832-1641
DAVID KRAMER AND TALIEP PETERSEN'S
FAIRYLAND
ONS IS READY VIRRIE JO'BURG
DIRECT FROM A 2 YEAR SELLOUT
SEASON IN CAPE TOWN

LAAGER THEATRE

832 1641
THE SHOW'S NOT OVER
'TIL THE FAT LADY SINGS
CREATED BY JENNIE REZNEK
AND MARK FLEISHMAN
DIRECTED BY MARK FLEISHMAN
LAST 2 SHOWS

TURTLE-TIME STORIES
STORYTIME FOR CHILDREN
WITH GCINA MHLOPHE
MON, TUES & THURS AT 2.30PM
WED & FRI AT 10.30 AND 2.30PM
LAST 2 SHOWS

ANOTHER KETTLE OF FISH
WITH SUSAN PAM-GRANT
DIRECTED BY VANESSA COOKE
PREVIEWS 30 MARCH
OPENING 31 MARCH

UPSTAIRS THEATRE

832-1641
THE HÉPPIE HAWKER
STARRING SOLI PHILANDER
AS D. C. DIAMOND
DIRECTED BY LORRAINE JAFFIT
LAST 2 SHOWS

SILENT MOVIE
WITH SEPULTA SEBOGODI, LEILA
HENRIQUES AND RICHARD CARTER
DIRECTED BY BARNEY SIMON
PREVIEWING FROM 1 APRIL
OPENING 6 APRIL

KIPIES

832 1641
GEORGE LEE AND HIS BAND ANANSI
APPEARING AT THE
HOTTEST JAZZ SPOT!!!
THIS WEEKEND AND NEXT WEEKEND

FLEA MARKET

SPEND YOUR SATURDAYS AT THE
ORIGINAL JOHANNESBURG FLEA
MARKET WHERE YOU CAN ENJOY LIVE
ENTERTAINMENT WHILE YOU BROWSE
BARGAIN HUNT IN OUR EXCITING
SELECTION OF STORES.

EASTERN CARNIVAL

IF YOU LOVED FAIRYLAND JOIN THE
JO'BURG FLEAMARKET VIRRIE CAPE
TOWN CARNIVAL. THE ORIGINAL JOHAN-
NESBURG FLEAMARKET WILL BE
HOSTING AN EASTER CARNIVAL FOR THE
WHOLE FAMILY ON SATURDAY 10 APRIL
AS WELL AS CELEBRATING THEIR 9TH
BIRTHDAY.

GRAMADOELAS RESTAURANT

SERVING AN ASSORTMENT OF DELECTA-
BLE, SPICY, AROMATIC DISHES FROM
THE WHOLE AFRICAN CONTINENT.
NOW OPEN ON MONDAYS AND CLOSED
ON SUNDAYS.
PHONE: 838-6960

MARKET GALLERIES

UNITED NATIONS ENVIRONMENTAL
PROGRAMME
"FOCUS ON YOUR WORLD" PHOTO-
GRAPHIC EXHIBITION
ENDS 2 APRIL

MUSIEK AS KULTURELE WAPEN

HENNING VILJOEN skryf oordie Russiese aanslag van die Nasionale Simfonie Orkes se eerste seisoen

EK het gedink die totale aanslag van die Rooi Gevaar waarteen die PW- en Magnus-dinastie ons altyd gewaarsku het, was polities. Ek het nooit besef dit sou in die praktyk uiteindelik kultureel wees nie. Afgesien van die Russe wat ons simfonie-orkeste versterk het, was dit die Russe wat in verlede jaar se Internasionale Kompetisies geseëvier het. En die eerste seisoen vanjaar van die Nasionale Simfonie Orkes is weer deur die Russiese komponiste Rachmaninof en Prokofief oorheers, met so afen toe 'n werk van Mozart, Weber en Brahms.

Die seisoen is egter met Glazoenof se *Vyfde Simfonie* en Scriabin se *Tweede Simfonie* afgerond, net ingeval ons aan Russiese ontrekkingsimptome sou lei. Dit was uiters vindingryke program-stelling om van die minder bekende werke van die Russe te kon hoor.

Die uitvoerings was ongelukkig nie altyd van 'n standaard om oor opgewonde te raak nie. Met groot gemak kan daar sonder baie van die ingevoerde kunstenaars klaargestoom word - veral met plaaslike talent van die gehalte van Francois du Toit en Erika Botha.

Die eerste konsert wil ek liefies vergeet. Ek kan heel goed sonder die Russiese pianis Anatol Ugorksi se uiters idiosinkratiese vertolking van Mozart se *Klavierkonsert in D min* lewe, want met Mozart het dit nie veel te doen gehad nie. Om van die blas interpretasie van Prokofief se *Seiwende Simfonie* en Rimsky-Korsakof se *Capriccio Espagnol* deur die siellose Engelse dirigent Peter Marchbank nie eens te praat nie. Hoekom word geld gemors op sulke substandaard ingevoerde kunstenaars?

MET OMRI HADARI as dirigent in die daaropvolgende konserte het die seisoen vlam gevat. Erika Botha het gesorg vir 'n briljante vertolking van Prokofief se kort, maar virtuose *Klavierkonsert No 1*. Nog 'n hoogtepunt is bereik met Francois du Toit se lirie en musikaal deurelfde vertolking van Rachmaninof se *Tweede klavierkonsert* tydens die herhaling van die konsert by Unisa - in 'n veel beter akoestiese ruimte as die badkamer-akoestiek van die Stadsaal. Hadari en die orkes se begeesterde vertolking van Prokofief se *Vyfde Simfonie* het bygedra om die konsert by Unisa 'n heerlike musikale ervaring te maak. Maar wat het van die Pretorianers geword? Die lee saal strek hulle "culture-vulture" mentaliteit nie tot eer nie, of moet kultuur nou net in die "Statustheater" gepleeg word?

Michael Ponti se uitvoering van Rachmaninof se grootse *Derde Klavierkonsert* was 'n musikale ramp. Dat dié onsubtiele pianis - wat die klavier soos 'n swaargewigbokser takel - nog applous ook ontlok, sê nie veel vir die musikale finesse van ons gehore nie. Ek hoop nie ek hoef ooit weer een van Ponti se musikale vuisgevegte te beleef nie.

DIE VIER KONSERTE onder leiding van die Russiese dirigent Arnold Katz het verskeie opwindende uitvoerings opgelewer. Hoewel iets van die dramatiese kwaliteit van Brahms se "Ein Deutsches Requiem" in Katz se uiters gedrae vertolking verlore gegaan het, was dit nietemin 'n ontroerende uitvoering waarin die gewydheid van die werk onderstreep is. Uitstekende sang is gelewer deur die SAUK-koor en Werner Nel. Die Achilles-heel was egter Bambi Heiberg se totaal ontoereikende vertolking van "Ihr habt nur Traurigkeit" met haar bleek-wit-Engelse-oratoria-stemmetjie wat beslis nie opgewasse is vir die werk nie.

Verdere musikale opwinding is gelewer deur die eteriese spel van die Russiese klarinet-speler Edouard Maiskonov (tans hoofspeler van die NSO) in 'n uitvoering van Weber se *Klarinetkonsert No 1*, asook die virtuose vertolking van Mendelssohn se *Vioolkonsert* deur die negentienjarige Bartlomiej Niziol (verlede jaar se wenner van die Unisa-Transnet Internasionale Strykkompetisie). Arnold Katz het sy tuisgrond gevind in die uitvoerings van Glazoenof se *Vyfde Simfonie* en Scriabin se *Tweede Simfonie* waarmee hy ten volle sy bedrewenheid as dirigent getoon het.

*Die tweede seisoen van die NSO, bestaande uit nege baie interessant saamgestelde konserte, begin op 6 Mei met Yoshimi Takeda as dirigent.

'N BELEDIGING VIR ALLE VROUE

Die tentoonstelling 'Woman-Centred' in Johannesburg sou meer gepas 'Ego-Centred' kon heet, meen **JOHANNES BRUWER**

EENDRAG maak mag, sê hulle. Maar die huidige groeptentoonstelling Women-Centred in die Institute of Contemporary Art in Newtown, Johannesburg, wys dat die geheel ook baie erger kan wees as die onderdele.

Hier skuil ses kunstenaars agter een eienskap wat hulle toevallig gemeen het - hulle is almal vroue - om 'n ander eienskap te probeer verbloem wat hulle ook almal gemeen het: hulle is almal mediokere kunstenaars. Hul gemeenskaplike vroulikheid is blykbaar veronderstel om 'n tematische eenheid aan hul siellose werk te gee. En as die tentoonstelling 'n "tema" het, is die veronderstelling blykbaar verder, gee dit aan die werke outomaties "betekenis".

Die ses "woman artists" - Marina Aguiar, A Beerman, Maggie Dunbar, Cheryl Gage, Monika von Moltke en Donvé Ziranek (jamer oor moontlik foutiewe spellings, maar dié handskrifte is so onleesbaar soos die

kuns) - gebruik nie net hul eie vroulikheid om hul gebrek aan talent te verskoon nie: hulle probeer die ganse mensdom kollektief die skuld gee vir hul gebrek aan talent deur 'n aanhaling uit Simone de Beauvoir se *Second Sex* (1949) op die uitnodigingskaartjies af te druk:

"One is not born but becomes a woman... It is civilisation as a whole that produces this creature... described as feminine."

En hoe sien die ses hierdie "creature"?

VIR CHERYL GAGE is die vrou 'n vrug. Sy het dit meer beledigend gestel op 'n "happening" in die kunssaal Sondagaand: "I place women on the level of fruit..." - so 'n halfhartig provokatiewe stelling soos die leuse "The art world has herpes" wat die kunstenaars buite op 'n muur gevef het. Gage se omskrywing van dié stelling is genoeg om 'n feminis die stuip te gee: "...a

vessel containing seed, an instrument of propagation."

Ongelukkig is haar woorde meer prikkelend as haar kuns: 'n versameling stillewes van vrugte wat herinneringe oproep aan 'n Standaard 8-kunsklas.

Maggie Dunbar sien die vrou as groot stukke papier (stout vermom as seidoek, soos in "oil on canvass") met 'n geharwar daarop wat "ekspressief" moet aandoen, maar slordig lyk.

A Beerman sien die vrou as 'n patetiese wit skaduwee wat aan 'n sekslose stokman-netje herinner en in swart skadu's wegdoof met 'n soort melodramatiese gevoel. Alternatief as 'n stoel wat aan die muur hang met 'n bondel draad daarnaas.

Donvé Ziranek sien die vrou as 'n versameling liggaamsdele (borste inklusief) in gemengde media wat met 'n soort modderige romantiek in verskillende kombinasies gekomponeer kan word. En titels kan dra soos "Earth Our Mother She Breathes Forth Life" (wat suggereer dat die modderige bruin kleure op die aarde dui.)

Monika von Moltke sien in haar gemoed die vrou as 'n soort mistieke wese wat met die kosmos kopuleer. In een skildery - "Mother Earth Marrying Father Sky" - kom dié siening uit as 'n kitscherige landskap vol borsvormige heuwels met 'n vagina-vormige valleitieljie op die voorgrond, uitgestrek onder 'n taai, klouerige blou lug wat lyk of vlieë daaraan sal vasit.

Alternatief sien sy die vrou as fallus versier met 'n pouveer ("The Golden Cobra Goddess").

MARINA AGUIAR (kurator van die hele gedoente) sien die vrou aggressief as 'n vet keramiek-karikatuur wat die manlike dier bloots ry. Sy druk dié siening uit in eidelose herhaling, waarin die manlike ryding afwisselend die vorm van 'n bul, 'n krokodil ("She Who Rides Her Old Croc"), 'n renoster ("Raunchy Rhino Rider"), 'n leeu ("She Who Rides a Lion") en selfs 'n man ("Man-Seat") aanneem. (As 'n mens die gesette vroulike ruiters aphaal, kan sommige van die diere interessant lyk in jou vertoonkas).

Aguiar se eintlike droom word verkap deur die groepie keramiekbeeldjies wat op 'n plank gerangskik is onder die titel "Gaia". Die visoen is blykbaar dat regstellende optrede moet geskied deur die fascistiese man deur die fascistiese vrou te vervang. Die aardmoeder, met 'n arend agter die skouer, kyk van haar troon neer op 'n miniatuur-Neurembergplein waar vroue op die rug van manlike diere haar salueer. Dié kragdadigheid van visie word egter nie met 'n ewe kragtige monumentaleiteit uitgedruk nie. Die figuurtjies lyk soos speelgoed.

In die titel van een van haar keramieknuiters bereik Aguiar 'n onverwagse eerlikheid: "A lot of bull"

Dat dié soort van dilettantistiese prentensie in hul naam gepleeg word, is 'n skandalige belediging vir alle vroue.

Harriet Gavshon, die vervaardiger, en Cliff Bestall, die regisseur van *Ordinary People*.

die mense kry 'n Sê

Die afskop-program van *The Weekly Mail* en *Free Film Makers* se nuwe aktualiteitsprogram, **Ordinary People**, word Sondagaand op TV1 na Agenda gebeeldsaai. **ANDREA VINASSA** praat met die skeppers van die reeks

DIT is nie 'n ding wat ons in ons leeftyd verwag het nie: dat die leeu en die lam hulle op TV1 teen mekaar sou neervlei.

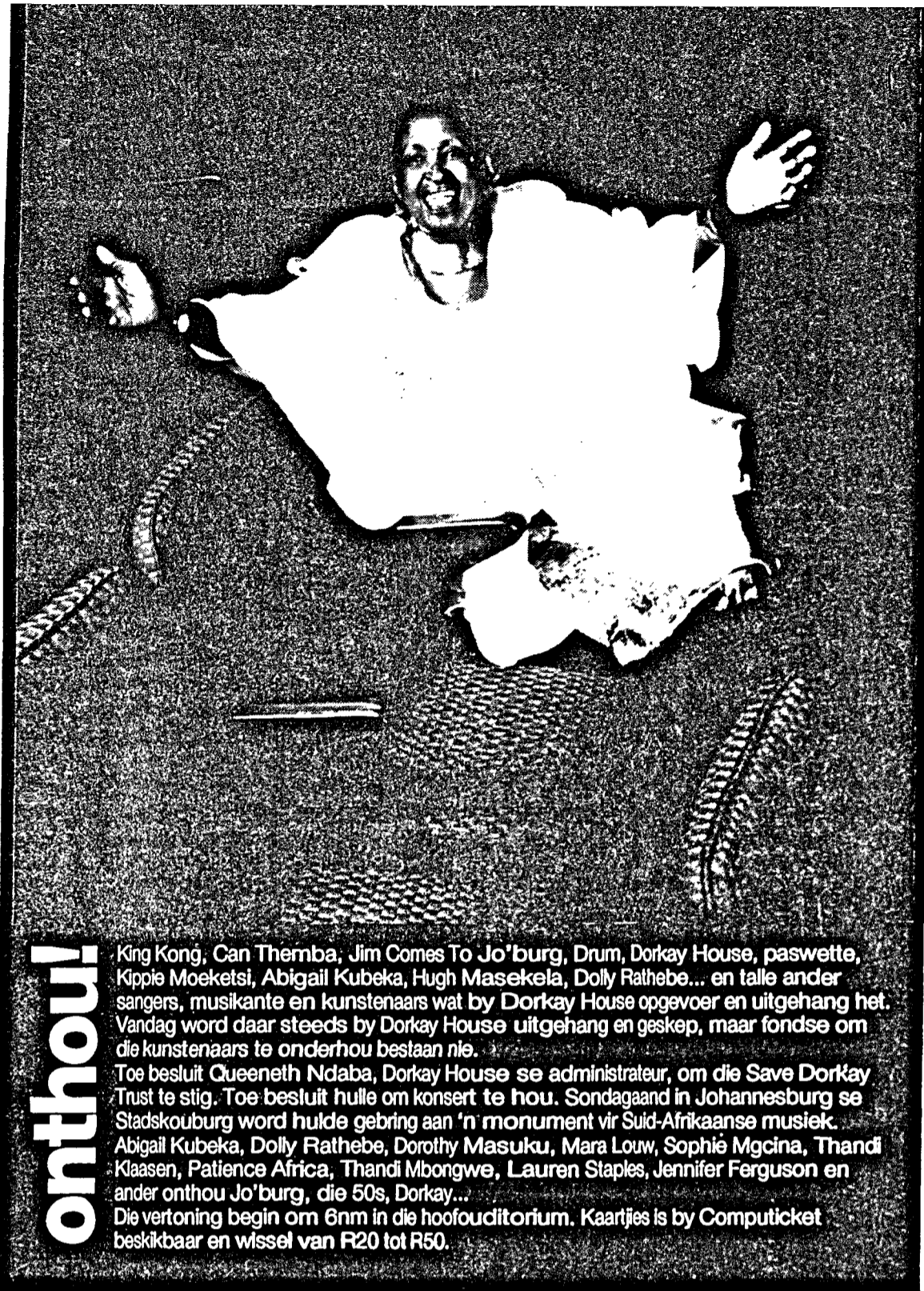
Dié aktualiteitsprogram word beskryf as 'n "persoonlike benadering van die wêreld deur die oë van gewone Suid-Afrikers wat dikwels per ongeluk betrokke raak by gebeurtenisse wat ons lewens beïnvloed". Geen politieke simbole of politieke retoriek nie... dis die belofte.

Vir die eerste keer kan Suid-Afrikaanse filmmakers wat jare lank vir buitelandse televisie-maatskappye gewerk het, nou met hul vriende en families tuis gesels. Die skeppers van *Ordinary People* het so nege maande lank gespook om die idee aan die SAUK verkoop te kry. En Anton Harber, die *Weekly Mail* se redakteur en een van die uitvoerende regisseurs van die reeks, sê die SAUK sal hom nie by die redaksionele inhoud inmeng nie. "Ons het 'n kontrak geteken wat ons onafhanklikheid verseker en ons het die versekering van die hoogste outoriteite in die organisasie dat hulle hulle nie sal inmeng nie, op voorwaarde dat ons billik, gebalanseerd en eties optree." Die SAUK het wel gevra dat hulle nie die inhoud van Sondag se *Ordinary People* verklap nie.

Dit is inderdaad 'n geskiedkundige oomblik: dis die eerste aktualiteitsprogram op TV1 wat deur 'n onafhanklike maatskappy vervaardig word. Die filosofie agter die reeks is dat daar nooit een kant van 'n verhaal is nie. In elke halfuur-episode van *Ordinary People* - die afskop-program word nou gebeeldsaai en die reeks self begin oor so ses weke - sal drie kante van elke verhaal verteenwoordig word. Drie kamera-spanne agtervolg drie mense wat by 'n bepaalde gebeurtenis of werksituasie betrokke is om sodoende 'n omvattende prentjie te skep.

DIE REGISSEUR VAN Sondagaand se program is Cliff Bestall, 'n gesoute kameraman en filmmaker. "Die televisie waaraan ons blootgestel is op die SAUK en M-Net is altyd die stem van die gesaghebbendes, - woordvoerders van die regering, die polisie en politieke partye. Dus is ons afgesny van mense se alledaagse lewens."

Dié Kaapse filmmaker het meer as 20 jaar in die beeldmedia op sy kerfstok. Hy het prente gemaak vir die BBC, Channel 4 en ITV. Ander opdragte sluit werk in vir CBC in Kanada, die MacNeil Lehrer News Hour op Amerika se PBS, assok prente vir Oxfam UK en World Vision.

onthou!

King Kong, Can Themba, Jim Comes To Jo'burg, Drum, Dorkay House, paswette, Kippie Moeketsi, Abigail Kubeka, Hugh Masekela, Dolly Rathebe... en talre ander sangers, musikante en kunstenaars wat by Dorkay House opgevoer en uitgehang het. Vandag word daar steeds by Dorkay House uitgehang en geskep, maar fondse om die kunstenaars te onderhou bestaan nie.

Toe besluit Queeneth Ndaba, Dorkay House se administrateur, om die Save Dorkay Trust te stig. Toe besluit hulle om konsert te hou. Sondagaand in Johannesburg se Stadskouburg word hulde gebring aan 'n monument vir Suid-Afrikaanse musiek. Abigail Kubeka, Dolly Rathebe, Dorothy Masuku, Mara Louw, Sophie Mgcina, Thandi Klaasen, Patience Africa, Thandi Mbongwe, Lauren Staples, Jennifer Ferguson en ander onthou Jo'burg, die 50s, Dorkay...

Die vertoning begin om 6nm in die hoofauditorium. Kaartjies is by Computicket beskikbaar en wissel van R20 tot R50.

In 1986 het Bestall die Royal Photographic Society se Hood-prys vir Beste Televisie-kameraman van die Jaar gewen. Hy is sedert 1985 die BBC se *Newsnight*-vervaardiger in Suid-Afrika. As kameraman het hy onlangs *Drowning in Blood*, vir die BBC, Australië se ABC en Amerika se PBS gemaak. Die prent het die Emmy-prys vir die Beste Dokumentêre Prent van die Jaar gewen. Hy het in 1991 *An Act of Love*, 'n prent oor die familie-moord in Afrikaner-geledere geregisseer.

"Ons wil mense toelaat om oor hulself te praat sonder om 'n analise op hulle af te dwing. Die etos is om verskillende mense die kans te gee om hul standpunt te stel sodat die gehoor dit self kan verwerk," sê Bestall.

"Dit is 'n verligting om nie alles te moet vereenvoudig nie, dat ons nie die probleem in die eenvoudigste en maklikste manier moet opsom nie."

Harriet Gavshon, die vervaardiger, sê ons kan 'n verfrissende vertolkingsstyl verwag - 'n dramatiese, bewegende kamera, naby-skote en 'n vernemliking van die groot probleme wat ons land teister. Ons kan ook nie verwag om die aggressiewe styl wat die Britse regisseur Nick Roddick in *The Leader, the Driver and the Driver's Wife* te sien nie.

"Ons het 'n verantwoordelikheid om mense met respek te behandel." Empatie en begrip is haar wagwoord. *Ordinary People* is nie 'n nuusprogram nie, maar dit sal min of meer bly by die gebeurtenisse van die dag.

GAVSHON SE JONGSTE werk sluit in twee dokumentêre prente in vir Channel 4 - *Soweto Flying Squad* en *Zionist Christian Church*. Die laaste twee jaar het sy ook haar eie

prente vervaardig en geregisseer - *A Stranger in a Strange Land: Paul Simon in South Africa*, *Puppets Against Aids in Zimbabwe*, *Puppets Against Aids* (1991), en *South Africa Now: William Kentridge*. Sy het ook in 1986 die prent vervaardig oor die betrokkenheid van vroue by dienspligweiering, *The Ribbon*.

As lede van die buitelandse pers "is ons gedwing om dit wat ons gesien het van tekstuur en kompleksiteit te ontnem," sê Gavson. "Ons wag al so lank om prente vir onself te maak. Ons wil die verwickeldheid sien en verstaan. Ek stel veral belang in wat mense eet - dit is die klein details wat altyd insig gee in die patrone en uiteenlopende agtergronde van mense."

Harber is saam met *Free Film Makers* se besturende direkteur, Jonathan Miller, die mede-uitvoerende vervaardigers van *Ordinary People*. Miller, ook die voorsitter van die Onafhanklike Vervaardigers-vereniging, sê die internasionale verspreidingsregte behoort aan hulle, maar dat dit spesifiek vir 'n Suid-Afrikaanse gehoor gemaak is. "Die buitelandse mark vir die reeks is ietwat beperk. Dalk kan 'n episode of 'n reeks episodes verkoop word."

Weekly Mail-joernaliste is nie regstreeks betrokke by die programme nie, hoewel idees uitgeruil word tydens 'n weeklikse nuuskonferensie. Hulle neem deel aan besluitneming en leerlingjoernaliste help met navorsing.

Bestall meen die SAUK gaan nie deur 'n nuwe raad, nuwe bestuurders en verslaggewers alleen omgeskep word in die ideale televisie-kanaal nie. "Dit gaan deur middel van inboeseming gebeur. Die mense wat die prente, maak sal die voorkoms van die medium verander."

SENTRAAAL

Kine Knt. Centre 1-10
Kinotheek 331-3641/73
Maan-Vry 10.15, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
Vry-Sat 10.15, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

NOORD

Northcliff 1-2
Telefoon 782-6816
Maan-Sat 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10.15
Son: 12.30, 5.30, 8

Sandton City 1-9

Telefoon 783-4430/1
Maan-Sat 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10.30
Son: 12.30, 5.30, 8
Sneakers A
Maan-Sat 10, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10.15

OOS

Eastgate 1-10
Telefoon 622-36178
Maan-Sat 10, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.15
Son: 12.30, 5.30, 8
Nowhere to Run 0-16

Golden Walk 1-4

Telefoon 625-8324
Maan-Don 10, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45
Vry-Sat 10, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10
Son: 12.30, 5.30, 8
The Last of the Mohicans 0-10

NUWE VRYSTELLING

VAN DAMME
NOWHERE TO RUN
AS DIE WET ONSKULDIGES AANVAAL KAN NET IEMAND BUITE DIE GEREDE GERECHTIGHEID LAAT GESKIED

INRYE

Rolprentklankbaan kan opgevang word op u motor radio of draagbare radio
JOHANNESBURG
Nowhere to Run 0-16
A Few Good Men WV13-T

KARAOKE PARTYTJE ELKE SATURDAG VANDAF 1 NM - 6NM - PRYSE KAN GEWEN WORD

Carlton Centre 1-5 (The Garden Pavilion)
Telefoon 331-2322
Maan-Sat 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8, 10.30

NOORD-OOS

Northcliff 1-2
Telefoon 782-6816
Maan-Sat 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10.15
Son: 12.30, 5.30, 8

NOORD-OOS

Northcliff 1-2
Telefoon 782-6816
Maan-Sat 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10.15
Son: 12.30, 5.30, 8

NOORD-OOS

Northcliff 1-2
Telefoon 782-6816
Maan-Sat 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10.15
Son: 12.30, 5.30, 8

PRETORIA

Verwoerburgstad 1-4
Telefoon (011) 663-2034
Maan-Sat 10, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10
Son: 12.30, 5.30, 8

WES-RAND

Sterling 1-2
Telefoon (018) 44-4069
Maan-Sat 10, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10
Son: 12.30, 5.30, 8

KUNSRÖLPRENTTEATERS VIR DIE KIESKEURIGE ROLPRENTGANGER

The Mail Rosebank 1-10
Telefoon 880-2866/7
Maan-Sat 10, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10
Son: 12.30, 5.30, 8

KUNSRÖLPRENTTEATERS VIR DIE KIESKEURIGE ROLPRENTGANGER

Northcliff 1-2
Telefoon 782-6816
Maan-Sat 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10.15
Son: 12.30, 5.30, 8

KUNSRÖLPRENTTEATERS VIR DIE KIESKEURIGE ROLPRENTGANGER

Northcliff 1-2
Telefoon 782-6816
Maan-Sat 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10.15
Son: 12.30, 5.30, 8

KUNSRÖLPRENTTEATERS VIR DIE KIESKEURIGE ROLPRENTGANGER

Northcliff 1-2
Telefoon 782-6816
Maan-Sat 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10.15
Son: 12.30, 5.30, 8

NOORD-OOS

Northcliff 1-2
Telefoon 782-6816
Maan-Sat 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10.15
Son: 12.30, 5.30, 8

KUNSRÖLPRENTTEATERS VIR DIE KIESKEURIGE ROLPRENTGANGER

Northcliff 1-2
Telefoon 782-6816
Maan-Sat 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8, 10.15
Son: 12.30, 5.30, 8